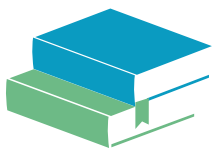

Plan razvoja
obrazovanja
Istarske županije
do 2030. godine

Piano di sviluppo
dell'istruzione nella
Regione Istriana
fino al 2030

Istarska Županija — Regione Istriana

Javna ustanova AURORA
Regionalni koordinator Istarske županije
za europske programe i fondove — *Coordinatore regionale
della Regione Istriana per i programmi e fondi europei*

Impressum

NOSITELJ IZRADE I IZDAVAČ:

Istarska županija – Regione Istriana

IZRAĐIVAČI:

Istarska županija – Regione Istriana
putem Upravnog odjela za obrazovanje, sport i tehničku kulturu

Javna ustanova „AURORA Regionalni koordinador Istarske županije za europske programe i fondove – Coordinatore regionale della Regione Istriana per i programmi e fondi europei“

STRUČNA PODRŠKA:

WYG savjetovanje d.o.o.

Sudjelovanje javne ustanove „AURORA Regionalni koordinador Istarske županije za europske programe i fondove – Coordinatore regionale della Regione Istriana per i programmi e fondi europei“ u postupku izrade Plana razvoja obrazovanja Istarske županije do 2030. godine provedeno je u okviru projekta Suradnjom i znanjem do snažne EU regije, sufinanciranog sredstvima Europske unije u sklopu Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.

Sadržaj

1. Uvod	7
2. Analiza zakonodavnog i strateškog okvira RH u domeni obrazovanja.....	9
2.1. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	9
2.1.1. Zakonodavni okvir ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.....	11
2.1.2. Strateški okvir ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja	13
2.2. Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje.....	15
2.2.1. Zakonodavni okvir osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja.....	17
2.2.2. Strateški okvir osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja	18
2.3. Srednjoškolski odgoj i obrazovanje	19
2.3.1. Zakonodavni okvir srednjoškolskog odgoja i obrazovanja	21
2.3.2. Strateški okvir srednjoškolskog odgoja i obrazovanja.....	22
2.4. Visoko obrazovanje	23
2.4.1. Zakonodavni okvir visokog obrazovanja.....	26
2.4.2. Strateški okvir visokog obrazovanja	28
2.5. Cjeloživotno obrazovanje.....	30
2.5.1. Zakonodavni okvir cjeloživotnog obrazovanja	31
2.5.2. Strateški okvir cjeloživotnog obrazovanja.....	33
3. Analiza stanja sustava obrazovanja u Istarskoj županiji.....	36
3.1. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	37
3.2. Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje.....	42
3.3. Srednjoškolski odgoj i obrazovanje	47
3.4. Visoko obrazovanje	55
3.5. Cjeloživotno obrazovanje.....	64
3.6. Uloga ostalih dionika u sustavu obrazovanja.....	67
3.7. Programi i projekti unaprjeđenja sustava obrazovanja	71
4. Analiza povezanih sektora	76
4.1. Gospodarstvo.....	76
4.2. Tržište rada	78
4.3. Prometna povezanost	85

5. SWOT analiza sustava obrazovanja u Istarskoj županiji	87
5.1. SWOT analiza ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja	87
5.2. SWOT analiza osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja	88
5.3. SWOT analiza srednjoškolskog odgoja i obrazovanja	90
5.4. SWOT analiza visokog obrazovanja	92
5.5. SWOT analiza cjeloživotnog obrazovanja	93
6. Strateški okvir	94
6.1. Posebni ciljevi i mjere	94
6.1.1. Posebni cilj 1. Unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta i opremljenosti odgojno-obrazovnih ustanova te učeničkih i studentskih domova	96
6.1.2. Posebni cilj 2. Poboljšanje pristupačnosti odgoja i obrazovanja djeci, roditeljima/starateljima te ostalim polaznicima obrazovnih programa	97
6.1.3. Posebni cilj 3. Uvođenje novih i modernizacija postojećih kurikuluma usklađenih s potrebama tržišta rada	99
6.1.4. Posebni cilj 4. Unaprjeđenje i razvoj visokih učilišta i znanstvenih institucija te popularizacija znanosti i tehničke kulture	100
6.1.5. Posebni cilj 5. Osiguravanje kvalitetnog odgojno-obrazovnog kadra i suradnje ključnih aktera	101
6.1.6. Posebni cilj 6. Jačanje aktivnosti usmjeravanja i profesionalne orijentacije te poticanje ulaganja u obrazovanje, usavršavanje i cjeloživotno obrazovanje u skladu s potrebama tržišta rada	102
6.1.7. Posebni cilj 7. Očuvanje i razvoj istarskog identiteta u okviru odgojno-obrazovnog sustava	103
7. Indikativni financijski okvir za provedbu plana	105
Popis tablica, slika i grafičkih prikaza	107
Popis kratica.....	110

1. Uvod

Istarska županija kontinuirano i sustavno promiče daljnje unaprjeđenje sustava odgoja i obrazovanja na svome području, znajući da su kvalitetno obrazovani građani preduvjet i pokretač cjelokupnog gospodarskog i društvenog razvoja. Stoga Županija u suradnji s jedinicama lokalne samouprave ulaže velike napore u stvaranje pretpostavki za djelovanje uključivog, pristupačnog i sadržajno naprednog sustava odgoja i obrazovanja, usmjerenog na praćenje potreba tržišta rada i stanovništva.

Izradom Plana razvoja obrazovanja Istarske županije do 2030. godine odražava se kontinuitet provedbe procesa strateškog planiranja na području Županije. Prvi strateški dokument vezan za sustav odgoja i obrazovanja, Strategija obrazovanja Istarske županije, izrađena je 2016. godine. Stoga je ona predstavljala jednu od polazišnih osnova za izradu novog akta strateškog planiranja, uzimajući u obzir sve novine u sustavu odgoja i obrazovanja na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini te novine u sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem.

Unatoč tome što izrada i usvajanje sektorskih akata strateškog planiranja na regionalnoj razini nije predviđena odredbama Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17 i 151/22) te podzakonskim propisima, Istarska županija odlučila je, zbog iznimnog značaja sustava odgoja i obrazovanja za njezin razvoj, pristupiti izradi Plana razvoja obrazovanja, čiji je sadržaj u cijelosti usklađen s odredbama Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine (NN 13/21) te odredbama Plana razvoja Istarske županije za razdoblje 2022. – 2027. godine („Službene novine Istarske županije“, br. 1/24).

Nositelj izrade Plana razvoja obrazovanja je Istarska županija, dok je javna ustanova „AURORA Regionalni koordinator Istarske županije za europske programe i fondove – Coordinatore regionale della Regione Istriana per i programmi e fondi europei“ bila koordinator postupka izrade u suradnji sa županijskim Upravnim odjelom za obrazovanje, sport i tehničku kulturu te angažiranim vanjskim stručnjacima.

Pored predstavnika Istarske županije i javne ustanove „AURORA Regionalni koordinator Istarske županije za europske programe i fondove – Coordinatore regionale della Regione Istriana per i programmi e fondi europei“, u postupku izrade Plana razvoja obrazovanja sudjelovao je veliki broj dionika. Potrebno je posebno istaknuti aktivno dioništvo predstavnika predškolskih, osnovnoškolskih i srednjoškolskih ustanova, ustanova visokog obrazovanja, pučkih učilišta, jedinica lokalne samouprave i organizacija civilnog društva. Tijekom procesa izrade Plana razvoja obrazovanja održani su brojni sastanci i radionice na kojima su analizirani i dopunjavani nacrti pojedinih dijelova dokumenta.

Javnost postupka izrade Plana razvoja obrazovanja osigurana je redovitim objavljivanjem svih relevantnih informacija na mrežnim stranicama Istarske županije i javne ustanove „AURORA Regionalni koordinator Istarske županije za europske programe i fondove – Coordinatore regionale della Regione Istriana per i programmi e fondi europei“ te putem sredstava javnog priopćavanja, a navedeno postupanje nastavit će se i tijekom provedbe Plana.

Plan razvoja obrazovanja Istarske županije do 2030. godine sastoji se od nekoliko međusobno povezanih cjelina:

- analize zakonodavnog i strateškog okvira Republike Hrvatske u domeni obrazovanja,
- analize stanja sustava obrazovanja u Istarskoj županiji,
- analize povezanih sektora,
- SWOT analize sustava obrazovanja u Istarskoj županiji,
- strateškog okvira,
- indikativnog financijskog okvira provedbe Plana.

Analiza stanja obuhvaća ocjenu vanjskog i unutarnjeg okruženja primjenom kvantitativnih i kvalitativnih metoda. Od kvantitativnih metoda koristila se analiza sekundarnih podataka te prikupljanje primarnih podataka putem prethodno pripremljenih obrazaca. Dobiveni podaci obradili su se metodama deskriptivne statistike i metodom analize sadržaja. Podaci prikupljeni tijekom izrade analize stanja korišteni su za utvrđivanje ključnih razvojnih potreba i potencijala te SWOT analize.

Sukladno odredbama Zakona o pravu na pristup informacijama (NN 25/13, 85/15, 69/22), proveden je postupak savjetovanja s javnošću o Nacrtu Plana razvoja obrazovanja Istarske županije do 2030. godine, objavom navedenog dokumenta i Izvješća o provedenom savjetovanju na mrežnim stranicama Istarske županije. Prihvaćene primjedbe, prijedlozi i mišljenja zainteresiranih sudionika javnog savjetovanja ugrađeni su u nacrt Plana razvoja obrazovanja.

Nakon provedenog savjetovanja s javnošću, utvrđeni Prijedlog Plana razvoja obrazovanja upućen je na nadležno postupanje Skupštini Istarske županije, koja je na sjednici održanoj dana ____ 2024. godine donijela Odluku o usvajanju Plana razvoja obrazovanja Istarske županije do 2030. godine („Službene novine Istarske županije“, br. ____).

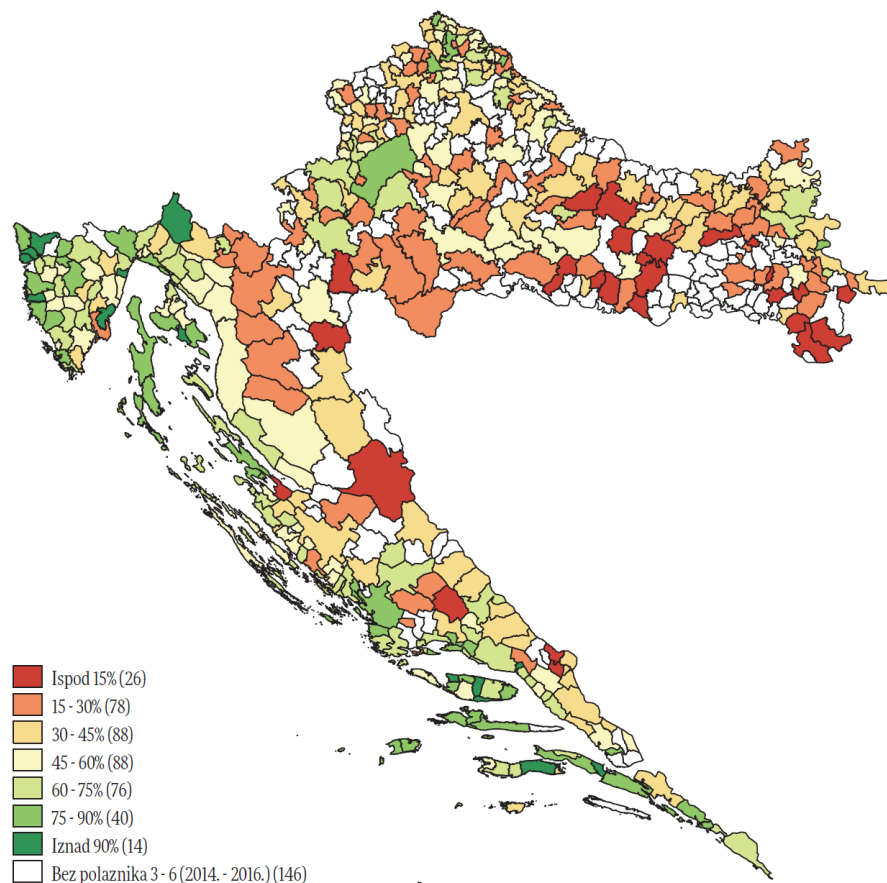
2. Analiza zakonodavnog i strateškog okvira RH u domeni obrazovanja

2.1. RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje (RPOO) prva je razina u sustavu hrvatskog odgoja i obrazovanja namijenjena djeci od navršениh 6 mjeseci života do polaska u osnovnu školu. Godina prije polaska u školu je obvezna godina predškolskog odgoja i obrazovanja za svu djecu u Republici Hrvatskoj. Rani i predškolski odgoj temelj je cjeloživotnog učenja, a njegova je uloga stvaranje uvjeta za potpun i skladan razvoj djetetove osobnosti. Međunarodna istraživanja (TIMSS, PIRLS, PISA¹) pokazuju kako su djeca koja su u razdoblju od tri i više godina pohađala predškolsko obrazovanje imala bolje prosječne rezultate od djece koja su u sustavu predškolskog obrazovanja bila godinu dana ili kraće. Ipak, stopa uključenosti u sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj još je uvijek među najnižima u Europskoj uniji. Unatoč porastu (69,2% 2009.; 81% 2019.), stopa uključenosti zaostaje za prosjekom EU-a (90,3% 2009.; 94,8% 2019.). Uzroci navedenog stanja su manjkava infrastruktura, nedostatak odgojitelja i svijest roditelja o važnosti upisa djece u ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

U razdoblju od 2004. do 2016. broj djece koja pohađaju redovne vrtičke ili jasličke programe u Hrvatskoj porastao je za 37,2%, dok je broj dječjih vrtića porastao za 34,7%. Istovremeno, smanjivanje veličine generacija djece predškolske dobi rezultiralo je znatnim rastom obuhvaćenosti djece redovnim predškolskim programima (s 13,4% na 21,4% u djece jasličke dobi te s 41,2% na 59,2% u djece vrtičke dobi). Ipak, postignuta razina je i nadalje znatno ispod ciljeva Europske unije (33% djece jasličke i 90% djece vrtičke dobi obuhvaćeno sustavom RPOO-a.)

¹ Skraćeni rezultati spomenutih istraživanja objavljeni su u Nacionalnom planu razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine na službenim mrežnim stranicama MZO-a <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/AkcijскиiNacionalniPlan//Nacionalni-plan-razvoja-sustava-obrazovanja-za-razdoblje-do-2027.pdf>

SLIKA 1: Prikaz obuhvaćenosti djece vrtićkim programima u JLS-u od 2014. do 2016.

Izvor: Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske

Sukladno odredbama Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026., u Republici Hrvatskoj postoje izrazite i sustavne regionalne razlike u obuhvatu djece ranim i predškolskim programima, što produbljuje jaz među djecom s obzirom na njihov socioekonomski položaj. Raspon obuhvaćenosti djece jasličkim programima u županijama 2016. godine kretao se od 5,6 do 40,4%, a vrtićkim programima od 24,4 do 82,8%. Prostorna dostupnost vrtića osobito je problematična u ruralnim krajevima te manjim i slabije razvijenim jedinicama lokalne samouprave. Nadalje, programi predškolskog odgoja u slabije razvijenim sredinama manje su pristupačni roditeljima. Razlike u pristupačnosti ranih i predškolskih programa negativno utječu i na uključenost žena u tržište rada i na prihode kućanstava, što rezultira nepovoljnim položajem žena i djece iz slabije razvijenih županija te produbljivanjem socioekonomskih nejednakosti. Osim toga, značajna je razlika u postotku uključenosti djece u predškolske programe između djece u općoj populaciji (72%) i romske djece (32%)².

² Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026. objavljen je na službenim mrežnim stranicama Vlade Republike Hrvatske: <https://planoporavka.gov.hr/>

S obzirom na sustav osiguravanja kvalitete u RPOO-u, valja istaknuti kako hrvatski sustav pripada skupini europskih odgojno-obrazovnih sustava koji zahtijevaju da najmanje jedan član osoblja koji skrbi za skupinu djece, bez obzira na dob, bude visokoobrazovan. Nadalje, Hrvatska je u skupini zemalja u kojima vrednovanje obuhvaća dva glavna čimbenika kvalitete koja se često ističu u kontekstu RPOO-a, kvalitetu ustroja i kvalitetu procesa. Što se tiče veličine odgojno-obrazovne skupine, nakon uvođenja Državnoga pedagoškog standarda 2008. godine dolazi do smanjivanja prosječnog broja djece u jasličkim (sa 17,7 na 16,3) i vrtićkim (s 23,9 na 22,6) skupinama te poboljšanja omjera broja odgojitelja i djece (s 10,4 na 8,6 djece po odgojitelju u jaslicama te s 12,4 na 11,0 djece u vrtićima). Ipak, još uvijek postoji velika neujednačenost među ustanovama temeljena na primjeni spomenutih pokazatelja. Tako se primjerice, sukladno podacima navedenima u NPOO-u, prosječna veličina jasličkih skupina u županijama kretala od 12,2 do 19,3 djece po skupini, a vrtićkih skupina od 20,4 do 24,8 djece po skupini. U većini europskih odgojno-obrazovnih sustava maksimalna veličina skupine povećava se s 12 – 16 djece u dobi od dvije godine na 23 – 25 u dobi od četiri godine.

2.1.1. ZAKONODAVNI OKVIR RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja reguliran je odredbama Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju (NN 10/97, 107/07, 94/13, 98/19, 57/22, 101/23), kojima su propisana obilježja programa odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi u dječjim vrtićima, koji se provode u skladu s razvojnim osobinama i potrebama djece te socijalnim, kulturnim, vjerskim i drugim potrebama obitelji. Načelno, RPOO se provodi na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu, dok se odgoj i obrazovanje djece pripadnika nacionalnih manjina ostvaruje sukladno zakonskim i podzakonskim propisima kojima se uređuju prava nacionalnih manjina. Pored navedenog, Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju definira vrtiće kao temeljne institucije predškolskog odgoja i obrazovanja, utvrđuje njihove osnivače te postavlja okvir za uspostavu i djelovanje vrtića.

Temeljem zakonskih odredbi, dječji vrtić mogu osnovati jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Republika Hrvatska, vjerske zajednice te druge pravne i fizičke osobe. Osnivač dječjeg vrtića dužan je osigurati sredstva i uvjete za njegovo osnivanje i rad. Načelno, svako dijete rane i predškolske dobi ima pravo upisa u dječji vrtić ili školsku ustanovu u kojoj se izvodi rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Prednost pri upisu u dječji vrtić kojemu je osnivač jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave za iduću pedagošku godinu imaju djeca koja do 1. travnja tekuće godine navršše četiri godine života.

Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju definira i Državni pedagoški standard kao temeljni dokument kojim se određuju mjerila za rad dječjih vrtića (procesi financiranja, materijalni i financijski uvjeti rada, broj djece u odgojnim skupinama, ustroj programa dječjeg vrtića, broj odgojitelja, stručnih suradnika i ostalih radnika u vrtiću i dr.).

Plan mreže razvoja dječjih vrtića na svome području donose predstavnička tijela jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave. Usvajanjem spomenutog Plana mora se osigurati pristupačnost te racionalni ustroj dječjih vrtića i programa za djecu predškolske dobi u skladu s njihovim potrebama i sposobnostima.

S obzirom na nedostatan broj djelatnika u sustavu predškolskog odgoja i obrazovanja, osobito u pojedinim županijama, stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju u svibnju 2022. godine uvedena je mogućnost da poslove odgajatelja obavljaju učitelji, uz obvezu prekvalifikacije/dokvalifikacije u roku od dvije godine. Također, uslijed postojanja nejednakog modela financiranja ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, nadležna državna tijela pripremila su, u okviru Nacionalnog programa reformi za 2023. godinu, model financiranja troškova poslovanja ustanova RPOO-a za jedinice lokalne samouprave smanjene financijske sposobnosti. U tom smjeru krenula je i Vlada Republike Hrvatske, koja je, usvajanjem Uredbe o kriterijima i mjerilima za utvrđivanje iznosa sredstava za fiskalnu održivost dječjih vrtića (NN 109/23), uspostavila novi model osiguranja fiskalne održivosti vrtića. Novi model osigurat će financijsku podršku jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, a podrška će se kretati od 6,25% do 50% prosječne cijene smještaja po djetetu, što će ovisiti o stupnju razvijenosti pojedinog JLS-a na čijem se području nalazi matični ili područni dječji vrtić.

Nadalje, izmjenama i dopunama predmetnog Zakona omogućeno je produljenje trajanja obveznog programa predškole, koji je obavezan za svu djecu u godini prije polaska u osnovnu školu. Program predškole za djecu koja pohađaju vrtiće integriran je u redoviti program predškolskog odgoja dječjih vrtića.

Jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave dužne su osigurati mjesto u dječjem vrtiću ili osnovnoj školi koja provodi obvezni program predškole za svu djecu koja su je dužna pohađati. U slučaju da na određenom području nema dječjeg vrtića, odnosno osnovne škole koja provodi program predškole, jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave dužne su osigurati prijevoz djece do najbližeg dječjeg vrtića ili osnovne škole koja provodi program predškole, ako se ne radi o udaljenosti većoj od 20 kilometara u odnosu na mjesto stanovanja djeteta. Ako su najbliži dječji vrtić ili osnovna škola koja provodi program predškole udaljeni više od 20 kilometara od mjesta stanovanja djeteta, jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave dužne su osnovati dječji vrtić/njegovu podružnicu ili organizirati program predškole pri osnovnoj školi na području unutar 20 kilometara od mjesta stanovanja djeteta.

2.1.2. STRATEŠKI OKVIR RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine definira rani i predškolski odgoj i obrazovanje kao temelj cjeloživotnog učenja te naglašava potrebu osiguravanja dostupnosti i pristupačnosti kvalitetnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja svakom djetetu, budući da se radi o jednom od temeljnih prava djece. Dostupnost i pristupačnost pretpostavljaju smanjivanje regionalnih razlika u kvaliteti i cijeni predškolskog odgoja, dovoljan broj odgojitelja te njihov daljnji profesionalni razvoj, dogradnju postojećih i izgradnju novih vrtića te osiguravanje standarda kvalitete.

U tom smislu, Nacionalna razvojna strategija, među ostalim, planira i reguliranje odnosa između centraliziranog i decentraliziranog dijela sustava, u smislu prepuštanja odlučivanja neposrednim nositeljima odgojno-obrazovne djelatnosti, s obzirom da je to jedan od preduvjeta za unaprjeđenje i modernizaciju sustava te uspješnu provedbu obrazovne reforme. Stoga su unutar okvira Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026. osigurana sredstva za izgradnju, dogradnju, rekonstrukciju i opremanje predškolskih ustanova u iznosu od 215 milijuna eura. Osim sredstava NPOO-a, dodatnih 45 milijuna eura za povećanje kapaciteta u predškolskom odgoju i obrazovanju osigurano je iz sredstava Europske unije u okviru Programa Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027. U Europskom socijalnom fondu + planirana su sredstva u iznosu od 63,8 milijuna eura namijenjena ulaganjima u povećanje broja djece uključene u sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, posebice djece iz ranjivih skupina, kao i ulaganjima u osiguranje materijalnih i tehničkih uvjeta te kadrovske i programske podrške ranjivim skupinama.

Sukladno Nacionalnom planu razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine, najznačajniji problemi sadašnjeg sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja su:

- nejednaka regionalna dostupnost za svu djecu (nedostatan broj ustanova i broj mjesta u ustanovama),
- nedovoljan broj odgojitelja i stručnih suradnika u pojedinim ustanovama,
- neoptimalna podjela odgovornosti između središnje i lokalne vlasti,
- nejednako regionalno financiranje (udio izdataka po županijama u 2015. godini varirao je od 5,7% do 14,1%),
- nestandardizirani kriteriji upisa u svim JLS-ima,
- razlike u naknadama koje se naplaćuju obiteljima,
- razlike u subvencioniranju privatnih i državnih vrtića,
- razlike u plaćama zaposlenika RPOO-a među županijama,
- veliki broj malih JLS-ova koje su uključene u donošenje temeljnih odluka o planiranju, financiranju i izvođenju programa,
- nedovoljno jasna povezanost RPOO-a i općeg obrazovanja, što onemogućuje jednostavni prijelaz iz predškolskog u školsko obrazovanje djece.

Jedna od značajnih mjera Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine usmjerena je na povećanje dostupnosti predškolskih programa i oblika stručne podrške djeci i roditeljima djece s teškoćama u razvoju. Ona predviđa utvrđivanje prednosti pri upisu za uključivanje u programe primjerene potrebama djece s teškoćama u razvoju, provedbu programa rane intervencije u predškolskim ustanovama, zapošljavanje relevantnih stručnih suradnika, trećeg odgojitelja, pomoćnika i stručnog komunikacijskog posrednika za pružanje potpore djeci s teškoćama u razvoju. Pored navedenog, mjera uključuje i provedbu pravodobne i stručne podrške roditeljima u procesu identifikacije i praćenja psihofizičkog razvoja djeteta, kako bi se unaprijedila suradnja između odgojitelja, roditelja i stručnog tima odgojno-obrazovne ustanove te roditeljima pružile povratne informacije, smjernice i savjeti povezani s odgojem djece s teškoćama u razvoju.

Pored prethodno spomenutih dokumenata, u strateški okvir ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja potrebno je uključiti i Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (NN 5/15), koji je usmjeren na ostvarivanje specifičnih ciljeva, načela i vrijednosti koji zajedno tvore sveobuhvatni temelj za kvalitetan predškolski odgoj i obrazovanje.

Ciljevi, načela i vrijednosti prema Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

CILJEVI	NAČELA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Osiguravanje dobrobiti za dijete: <ul style="list-style-type: none"> • osobna, emocionalna i tjelesna dobrobit • obrazovna dobrobit • socijalna dobrobit 2. Cjeloviti razvoj, odgoj, učenje djeteta te razvoj 8 ključnih cjeloživotnih kompetencija: <ul style="list-style-type: none"> • komunikacija na materinskom jeziku • komunikacija na stranim jezicima • matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju • digitalna kompetencija • učiti kako učiti • socijalna i građanska kompetencija • inicijativnost i poduzetnost • kulturna svijest i izražavanje 	<ul style="list-style-type: none"> • fleksibilnost odgojno-obrazovnog procesa u vrtiću • partnerstvo vrtića s roditeljima i širom zajednicom • osiguravanje kontinuiteta u odgoju i obrazovanju • otvorenost za kontinuirano učenje i spremnost na unapređivanje prakse

TABLICA 1 / Izvor: Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (NN 5/15)

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje podrazumijeva ukupnost odgojno-obrazovnih interakcija u sklopu fizičkog i socijalnog okruženja vrtića te stvaranje odgovarajućih organizacijskih uvjeta koji se temelje na suvremenom shvaćanju djeteta kao cjelovitog bića (istraživača i aktivnog stvaratelja znanja, socijalnog subjekta sa specifičnim potrebama, pravima i kulturom, aktivnog građanina zajednice te kreativnog bića sa specifičnim stvaralačkim i izražajnim potencijalima).

S obzirom da Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine eksplicitno navodi potrebu revidiranja važećeg Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje te usklađivanje programa predškole i ostalih programa, odlukama nadležnog ministra formirane su radne skupine za koordinaciju i praćenje aktivnosti u sustavu RPOO-a za potrebe izrade novog Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje i Nacionalnog kurikuluma predškole. Kurikulumi će se temeljiti na prethodno izrađenoj studiji, čiji je cilj provesti analize i utvrditi preporuke za unaprjeđenje ključnih kompetencija djece za prelazak iz dječjeg vrtića u osnovnu školu, odnosno, analizirati uvjete i mogućnosti za povećanje efikasnosti učenja u sustavu RPOO-a te utvrditi razlike u usvojenosti i razvijenosti kompetencija za cjeloživotno učenje u odnosu na najbolje prakse u državama članicama Europske unije. Izrada predmetne studije uključuje i izradu materijala za pripremu (izobrazbu) djelatnika u sustavu RPOO-a.

2.2. OSNOVNOŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Djelatnost osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja obavljaju osnovne škole i druge javne ustanove. Ono je obvezno za svu djecu, u pravilu od šeste do petnaeste godine života i traje 8 godina. Za učenike od prvog do četvrtog razreda osnovne škole, nastava se organizira kao razredna nastava, a za učenike od petog do osmog razreda kao predmetna nastava. Dnevno trajanje nastave učenika utvrđuje se rasporedom sati, tako da nastava predmeta koji se izvode za učenike razredne nastave ne može iznositi više od 4 sata dnevno, a za ostale učenike osnovne škole više od 6 sati dnevno.

Osnivači osnovnoškolskih ustanova mogu biti Republika Hrvatska, jedinica lokalne samouprave, jedinica područne (regionalne) samouprave te druga pravna ili fizička osoba. Značajni dionici u sustavu osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja su ravnatelj i školski odbor. Ravnatelj je poslovni i stručni voditelj škole koji predlaže školskom odboru godišnji plan i program rada, statut, financijski plan, odlučuje o zasnivanju i prestanku radnog odnosa, predlaže školski kurikulum te surađuje s učenicima i roditeljima. Imenuje ga školski odbor, uz suglasnost ministra. Školom upravlja školski odbor, koji imenuje i razrješuje ravnatelja, daje suglasnost za zapošljavanje u školama, donosi statut, školski kurikulum, godišnji plan i program rada te financijski plan. Odgojno-obrazovni rad u osnovnoj školi obavljaju učitelji razredne nastave, učitelji predmetne nastave i stručni suradnici (pedagog, psiholog, knjižničar,

stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila). Tjedne obveze učitelja, nastavnika, odgajatelja i stručnih suradnika u 40-satnom radnom tjednu utvrđuju se godišnjim planom i programom rada.

Sredstva za financiranje javnih potreba u djelatnosti osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja osiguravaju se:

- državnim proračunom,
- proračunima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave,
- sredstvima osnivača kada je osnivač druga fizička ili pravna osoba,
- prihodima koji se ostvaruju obavljanjem vlastite djelatnosti i drugim namjenskim prihodima,
- uplatama roditelja za posebne usluge i aktivnosti škole,
- donacijama i drugim izvorima.

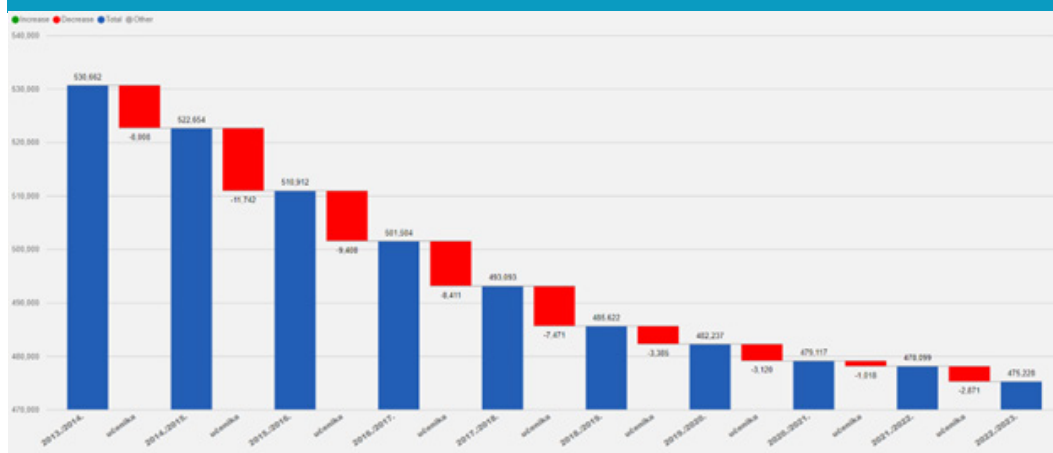
Iz državnog proračuna osiguravaju se financijska sredstva za plaće, naknade i druga materijalna prava zaposlenika, izgradnju, dogradnju, rekonstrukciju i opremanje školskih ustanova, programe rada s darovitim učenicima, obrazovanje učenika na jeziku i pismu nacionalnih manjina i drugo). Vlada Republike Hrvatske može za svaku školsku godinu donijeti odluku o financiranju prijevoza za učenike srednjih škola i prehrane za učenike osnovnih škola.

U proračunima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave osiguravaju se sredstva za sljedeće namjene:

- financiranje prijevoza učenika osnovnih škola,
- ostala prava ugovorena kolektivnim ugovorom, osim materijalnih prava,
- materijalne i financijske rashode škola, koji obuhvaćaju i rashode za materijal, dijelove i usluge tekućeg i investicijskog održavanja,
- rashode za izgradnju, dogradnju i rekonstrukciju školskog prostora te opremanje školskih ustanova prema standardima i normativima koje propisuje ministar, a u skladu s državnim pedagoškim standardima.

Na državnoj razini izražen je neprekidan trend opadanja broja učenika u osnovnim školama, što je usko povezano s općim negativnim demografskim kretanjima, a prije svega negativnim prirodnim prirastom i smanjenjem ukupnog broja stanovnika. U razdoblju između školske godine 2013./2014. i 2022./2023. broj učenika u osnovnim školama smanjio se za 55.434, odnosno 11% (s 530.662 učenika u šk. godini 2013./2014. na 475.228 učenika u šk. godini 2022./2023.).

Broj učenika u osnovnim školama u razdoblju od 2013./2014. do 2022./2023. godine

GRAFIČKI PRIKAZ 1 / Izvor: ŠeR – Školski e-Rudnik

Potrebno je istaknuti i smanjenje broja učenika na jednog učitelja u osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju (s 20 učenika na jednog učitelja 1996., na 13 učenika na jednog učitelja 2016. godine), pri čemu se postignuća učenika nisu razmjerno poboljšala.

2.2.1. ZAKONODAVNI OKVIR OSNOVNOŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Sustav osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja reguliran je odredbama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20, 151/22, 155/23, 156/23) te odredbama podzakonskih propisa donesenih na temelju zakona.

Obrazovni kapaciteti osnovnih škola definirani su mrežama školskih ustanova, pri čemu mreže obuhvaćaju sve osnovnoškolske ustanove koje obavljaju djelatnost odgoja i obrazovanja na području za koje se mreža utvrđuje, sa svim objektima u kojima se provodi osnovnoškolski odgoj i obrazovanje.

Sukladno predmetnom zakonu, podzakonskim propisima i pravnim aktima nadležnog ministra, odgojno-obrazovni rad u osnovnoj školi izvodi se u jednoj smjeni, ako to dopuštaju prostorni, kadrovski i drugi uvjeti rada. Rad može biti organiziran kao poludnevni ili s produženim boravkom za učenike razredne nastave, a u školama koje rade u jednoj smjeni kao cjelodnevni. U školi se nastava izvodi tijekom pet radnih dana tjedno. Nastavni sat traje 45 minuta, ukoliko nastavnim planom i programom nije drukčije određeno. Nastava se organizira po razredima, a neposredno izvodi u razrednom odjelu i obrazovnoj skupini. Broj učenika u redovitom i kombiniranom razrednom odjelu osnovne škole propisuje ministar u skladu s državnim pedagoškim standardima.

Svi učenici osnovne škole imaju pravo pohađati dopunsku ili dodatnu nastavu, kao i izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. Dopunska nastava organizira se za sve učenike kojima je potrebna pomoć u učenju, pri čemu je škola dužna organizirati dopunsku nastavu na određeno vrijeme kada je takav oblik pomoći potreban učenicima. Za učenike koji u određenom nastavnom predmetu ostvaruju natprosječne rezultate ili pokazuju poseban interes za određeni nastavni predmet škola je dužna organizirati dodatnu nastavu u koju se učenik uključuje na temelju vlastite odluke. Osnovnoškolske ustanove organiziraju posebne izvannastavne aktivnosti radi zadovoljavanja različitih potreba i interesa učenika. One nisu obvezni dio školskih aktivnosti učenika, ali se mogu priznati učenicima kao ispunjavanje obveza u školi. U godišnjem planu i programu rada osnovne škole i školskom kurikulumu može se predvidjeti provedba poludnevni, jednodnevni i višednevni odgojno-obrazovni aktivnosti (izleti, ekskurzije i druge aktivnosti).

2.2.2. STRATEŠKI OKVIR OSNOVNOŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Pokazatelji kvalitete osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja su uspjeh i ostvarenje potencijala svakog učenika. Sukladno odredbama Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske od 2030. godine, pretpostavke za postizanje navedenog cilja podrazumijevaju istodobnu provedbu niza strateških mjera koje su ponajprije usmjerene na podizanje čitalačke, matematičke i prirodoslovne pismenosti učenika. Prema podacima navedenima u Nacionalnom planu razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine, hrvatski petnaestogodišnjaci u Međunarodnom programu za procjenu znanja i vještina učenika (PISA) ostvaruju ispodprosječne rezultate u čitalačkoj, matematičkoj i prirodoslovnoj pismenosti, što pokazuje da se u osnovnim školama, posebice u predmetnoj nastavi, mora promijeniti pristup stjecanju znanja, poučavanju temeljnih vještina te osobito usmjerenosti ka njihovoj primjeni. U 2015. godini 32% učenika nije dostiglo osnovnu razinu matematičke pismenosti, 25% nije dostiglo osnovnu razinu prirodoslovne pismenosti, a 20% učenika nije ostvarilo osnovnu razinu čitalačke pismenosti. Udio hrvatskih učenika koji ne dostižu osnovnu razinu pismenosti u sva tri područja PISA-e već je duže vrijeme neprekidno visok te je viši od cilja Europske unije od 15% do 2020. godine. Također, rezultati hrvatskih učenika u području zajedničkog rješavanja problema jedni su od najnižih među državama koje sudjeluju u provedbi programa PISA, te Republika Hrvatska zauzima 43. mjesto od ukupno 50 država. Ipak, najnoviji rezultati PISA istraživanja provedenog 2022. godine ukazuju na potencijalnu promjenu spomenutih trendova. Naime, dok su prosječni rezultati hrvatskih učenika u matematičkoj i čitalačkoj pismenosti približno isti kao i 2018. godine, prosječan rezultat u prirodoslovnoj pismenosti viši je u odnosu na 2018. godinu.

Pored prethodno navedenog, Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja do 2027. godine navodi problem disproporcije stručnih kvalifikacija učitelja u pojedinim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj, pri čemu su neodgovarajuće kvalifikacije učitelja najviše zastupljene u slabije razvijenim jedinicama lokalne samouprave uz koje se veže lošija obrazovna struktura stanovništva. Stoga postoje velike razlike u pristupačnosti i kvaliteti osnovnoškolskog obrazovanja, pri čemu u ekonomski manje razvijenim jedinicama lokalne samouprave postoji manja pristupačnost kvalitetnog osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja. Nadalje, Nacionalni plan upozorava na zabrinjavajuću nisku privlačnost i ugled učiteljske profesije u Hrvatskoj, što dodatno demotivira postojeće i buduće učitelje za dodatni angažman u svakodnevnom obavljanju svoga posla, pri čemu ne postoji dugoročno planiranje profesionalnog usavršavanja učitelja.

Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske od 2030. godine i Nacionalnim planom razvoja sustava obrazovanja do 2027. godine predviđena je provedba kurikularne reforme usmjerene na uvođenje programa cjelodnevne škole u svim osnovnim školama. Stoga je nužno povećati infrastrukturne kapacitete za izvođenje programa cjelodnevne škole, povećati broj nastavnih sati, dodatno educirati učitelje i upoznati sve dionike sustava s novim načinom djelovanja škola. Eksperimentalna provedba programa cjelodnevne škole započela je u školskoj godini 2023./2024., a izvodit će se tijekom sljedeće četiri školske godine u 64 osnovne škole koje su se javile na natječaj Ministarstva znanosti i obrazovanja te su udovoljile infrastrukturnim uvjetima (kuhinja i blagovaonica, dovoljno učionica za rad s učenicima, prostor za fizičke i slobodne aktivnosti) i uvjetu postojanja isključivo jednosmjenske nastave. Ukoliko ostale osnovne škole ispune prethodno navedene uvjete, planirano je da se program cjelodnevne škole od školske godine 2027./2028. provodi u svim dijelovima države.

2.3. SREDNJOŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Djelatnost srednjoškolskog odgoja i obrazovanja obavljaju srednje škole, učenički domovi i druge javne ustanove. Srednjoškolskim obrazovanjem učenici stječu znanja i sposobnosti za rad i nastavak obrazovanja. Programi srednjoškolskog obrazovanja su: programi za stjecanje niže razine srednjeg obrazovanja, programi za stjecanje srednjeg obrazovanja te programi osposobljavanja i usavršavanja. Navedeni programi izvode se u gimnazijama, strukovnim školama i umjetničkim školama. Prema vrsti nastavnog plana i programa gimnazije mogu biti opće ili specijalizirane. Djelatnost učeničkog doma dio je djelatnosti srednjeg obrazovanja i s njom je programski povezana. Učenički dom organizira odgojno-obrazovni rad, smještaj i prehranu te kulturne i druge aktivnosti učenika.

Struktura srednjoškolskog obrazovanja u RH u školskoj godini 2022./2023.

Vrsta programa Županija	Gimnazija			Strukovno			Total		
	škola	odjela	učenika	škola	odjela	učenika	škola	odjela	učenika
⊕ ZAGREBAČKA	8	78	1,772	14	215	4,404	14	289	6,176
⊕ KRAPINSKO-ZAGORSKA	5	40	827	9	176	3,399	10	216	4,226
⊕ SISAČKO-MOSLAVAČKA	6	52	896	13	197	3,008	13	241	3,904
⊕ KARLOVAČKA	4	39	743	12	183	2,969	13	222	3,712
⊕ VARAŽDINSKA	8	84	1,684	13	269	4,917	16	353	6,601
⊕ KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	3	48	978	6	147	2,565	8	191	3,543
⊕ BJELOVARSKO-BILOGORSKA	5	43	757	13	196	3,397	13	232	4,154
⊕ PRIMORSKO-GORANSKA	14	133	2,791	27	338	6,351	33	471	9,142
⊕ LIČKO-SENJSKA	4	17	245	4	54	867	5	71	1,112
⊕ VIROVITIČKO-PODRAVSKA	4	32	634	9	131	1,896	10	158	2,530
⊕ POŽEŠKO-SLAVONSKA	3	29	584	5	109	1,808	7	138	2,392
⊕ BRODSKO-POSAVSKA	3	56	1,070	9	216	3,532	11	270	4,602
⊕ ZADARSKA	9	88	1,841	18	244	4,603	20	325	6,444
⊕ OSJEČKO-BARANJSKA	12	140	2,938	21	407	6,863	28	547	9,801
⊕ ŠIBENSKO-KNINSKA	3	34	646	12	146	2,541	12	174	3,187
⊕ VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	4	66	1,267	12	292	4,294	15	358	5,561
⊕ SPLITSKO-DALMATINSKA	22	249	5,321	40	641	12,279	48	873	17,600
⊕ ISTARSKA	11	96	1,965	20	250	4,581	22	346	6,546
⊕ DUBROVAČKO-NERETVANSKA	8	68	1,372	12	186	3,018	16	254	4,390
⊕ MEĐIMURSKA	4	43	922	6	162	2,699	7	205	3,621
⊕ GRAD ZAGREB	39	589	14,178	48	997	20,733	82	1,586	34,911
Total	179	2,024	43,431	323	5,556	100,724	403	7,520	144,155

GRAFIČKI PRIKAZ 2 / Izvor: ŠeR – Školski e-Rudnik

Srednje škole mogu izvoditi nastavu tijekom šest dana tjedno, ako to zahtijevaju prostorni, organizacijski ili drugi uvjeti rada. Godišnji i tjedni broj nastavnih sati propisuje se nastavnim planom i kurikulumom, pri čemu ukupan broj tjednih sati ne smije prelaziti 40.

Osnivači srednjoškolskih ustanova mogu biti Republika Hrvatska, jedinica područne (regionalne) samouprave te druga pravna ili fizička osoba. Poslovni i stručni voditelj srednje škole je ravnatelj, dok školski odbor donosi statut, školski kurikulum, godišnji plan i program rada, financijski plan te imenuje i razrješuje ravnatelja i daje suglasnost za zapošljavanje u školama. Odgojno-obrazovni rad u srednjoj školi obavljaju profesori, nastavnici i stručni suradnici (pedagog, psiholog, knjižničar, stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila). Tjedne obveze profesora, nastavnika i stručnih suradnika u 40-satnom radnom tjednu utvrđuju se godišnjim planom i programom rada.

Sredstva za financiranje djelatnosti srednjoškolskog odgoja i obrazovanja osiguravaju se: državnim proračunom, proračunima jedinica područne (regionalne) samouprave, sredstvima osnivača kada je osnivač druga fizička ili pravna osoba, prihodima koji se ostvaruju obavljanjem vlastite djelatnosti i drugim namjenskim prihodima, uplatama roditelja za posebne usluge i aktivnosti škole te donacijama i drugim izvorima. Iz državnog proračuna osiguravaju se financijska sredstva za plaće, naknade i druga materijalna prava zaposlenika, izgradnju, dogradnju, rekonstrukciju i opremanje školskih ustanova, programe rada s darovitim učenicima, obrazovanje učenika na jeziku i pismu nacionalnih manjina i drugo. Vlada Republike Hrvatske može za svaku školsku godinu donijeti odluku o sufinanciranju prijevoza učenika srednjih škola.

U proračunima jedinica područne (regionalne) samouprave osiguravaju se sredstva za sljedeće namjene: prijevoz učenika srednjih škola, naknade za prijevoz na posao i s posla djelatnika srednjoškolskih ustanova, ostala prava ugovorena kolektivnim ugovorom, osim materijalnih prava, materijalne i financijske rashode škola, koji obuhvaćaju i rashode za materijal, dijelove i usluge tekućeg i investicijskog održavanja, rashode za izgradnju, dogradnju i rekonstrukciju školskog prostora te opremanje školskih ustanova prema standardima i normativima koje propisuje ministar, a u skladu s državnim pedagoškim standardima.

2.3.1. ZAKONODAVNI OKVIR SREDNJOŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Zakonodavni okvir srednjoškolskog odgoja i obrazovanja čine Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20, 151/22, 155/23, 156/23), Zakon o strukovnom obrazovanju (NN 30/09, 24/10, 22/13, 25/18, 69/22) te podzakonski propisi doneseni na temelju spomenutih zakona.

Sukladno predmetnom Zakonu, strukovno obrazovanje je proces stjecanja, vrednovanja i potvrde posjedovanja ishoda učenja koji provode ustanove za strukovno obrazovanje. Strukovnim obrazovanjem želi se postići učenje utemeljeno na radu, budući da se njime stječu specifična znanja i vještine potrebne za samostalan, siguran i odgovoran rad te rješavanje stvarnih problema radnog procesa određenog zanimanja. Programi strukovnog obrazovanja prema godinama trajanja su: četverogodišnji i petogodišnji programi, trogodišnji programi te dvogodišnji programi. Većina programa strukovnog obrazovanja traje tri ili četiri godine te oni vode ka stjecanju formalnih srednjoškolskih strukovnih kvalifikacija na razini 3 i 4 EKO-a (Europski kvalifikacijski okvir). Po završetku srednje strukovne škole moguće je uključivanje na tržište rada ili, uz određene uvjete, nastaviti obrazovanje na srednjoškolskoj razini ili na visokim učilištima. Učenici koji su završili obrazovni program u trajanju od tri, četiri ili pet godina stječu srednju razinu obrazovanja, a učenici koji su završili obrazovni program u trajanju do dvije godine stječu nižu razinu srednjeg obrazovanja.

Najznačajniji dionici sustava strukovnog obrazovanja su Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Agencija za strukovno obrazovanje, Vijeće za strukovno obrazovanje te srednje strukovne škole, a ciljevi strukovnog odgoja i obrazovanja su:

- omogućiti polaznicima stjecanje ključnih strukovnih kompetencija za dobivanje kvalifikacija potrebnih tržištu rada, daljnje obrazovanje te cjeloživotno učenje;
- osigurati međunarodnu usporedivost stečenih strukovnih kvalifikacija;
- osigurati razvoj otvorenih kurikuluma.

Gimnazije su četverogodišnje općeobrazovne škole koje učenici završavaju polaganjem državne mature. U gimnazijskim obrazovnim programima učenici stječu kompetencije iz općeg znanja, što predstavlja kvalitetnu osnovu za nastavak obrazovanja na visokoškolskim ustanovama. One razvijaju opći akademski kapacitet i omogućuju stjecanje temeljnih znanja i vještina u svim glavnim znanstvenim područjima. Gimnazijski obrazovni program obogaćen je izbornom i fakultativnom nastavom te izvannastavnim aktivnostima, koje škole provode sukladno svojim materijalnim i kadrovskim mogućnostima. Razlikujemo sljedećih pet vrsta gimnazijskih obrazovnih programa: opća gimnazija, jezična gimnazija, klasična gimnazija, prirodoslovno-matematička gimnazija i prirodoslovna gimnazija. Ciljevi gimnazijskog obrazovanja su:

- cjelovit osobni razvoj učenika (potencijali, samopouzdanje, autonomija, inicijativnost, poštivanje i tolerancija);
- temeljito opće obrazovanje (ujednačen razvoj svih važnih disciplinski specifičnih i generičkih kompetencija i vještina s različitih područja);
- priprema za nastavak obrazovanja i cjeloživotno učenje (usvajajući ukupna znanja, vještine i stavove, učenik usvaja i napredna znanja i vještine iz odabranih disciplina i područja u skladu s interesima i obrazovnim aspiracijama).

2.3.2. STRATEŠKI OKVIR SREDNJOŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine stavlja poseban naglasak na unaprjeđenje kvalitete rada strukovnih škola, putem čvršćeg povezivanja strukovnih škola s gospodarstvom i tržištem rada, uz jačanje društvenog ugleda i interesa za strukovna zanimanja. Nužno je povećanje kvalitete, učinkovitosti i relevantnosti sustava strukovnog obrazovanja kroz jačanje i promicanje učenja temeljenog na radu, izvrsnosti i fleksibilnosti.

Jedan od ciljeva Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine usmjeren je na osiguravanje više razine zapošljivosti osoba sa strukovnim kvalifikacijama, provedbom sljedećih mjera:

- kreiranje novih kurikuluma strukovnih obrazovanja;
- podržavanje ustanova strukovnog obrazovanja u uvođenju novih kurikularnih dokumenata, programskoj profilaciji i uvođenju obrazovnih sadržaja prilagođenih potrebama korisnika i gospodarstva;
- osiguravanje ciljane podrške već uspostavljenim regionalnim centrima kompetentnosti (RCK);
- primjena sustava financijskih potpora učenicima u suradnji s gospodarskim sektorom;
- podržavanje učenja temeljenog na radu;

- provedba stručnog usavršavanja nastavnika i mentora kod poslodavaca te modela kombiniranog rada kvalitetnih stručnjaka u obrazovnoj ustanovi i gospodarskim subjektima;
- podizanje vidljivosti i privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja;
- podržavanje daljnje internacionalizacije strukovnog obrazovanja;
- uspostava koherentnog sustava osiguravanja kvalitete u strukovnom obrazovanju, uz utvrđivanje indikatora kvalitete, razvoj novih alata i mehanizama te unaprjeđenje procesa samovrednovanja i njegovog povezivanja s vanjskim vrednovanjem.

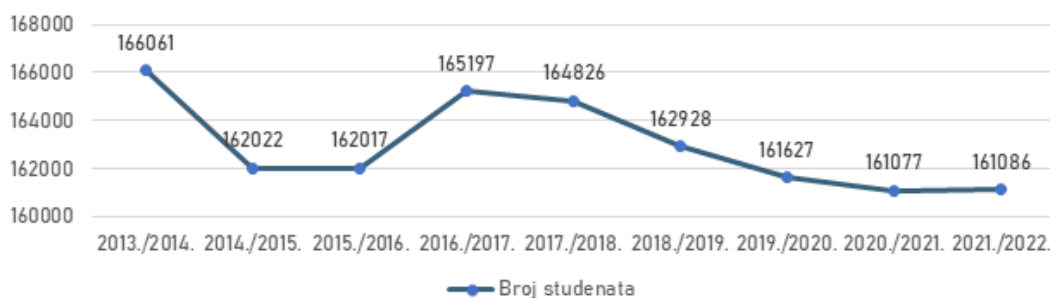
U pogledu sustava gimnazijskog odgoja i obrazovanja, Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine naglašava važnost povećanja obuhvata učenika upisanih u gimnazijske programe, što uključuje osiguravanje nužnih infrastrukturnih preduvjeta, unaprjeđenje pravičnosti i uključivosti kriterija za upise u gimnazije, kao i savjetovanje i usmjeravanje učenika završnih razreda osnovne škole o svim mogućnostima nastavka obrazovanja.

U cilju povećanja obuhvata učenika gimnazijskim programima, Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026. predviđa unaprjeđenje infrastrukturnih kapaciteta gimnazija, gradnjom novih ili prenamjenom postojećih učionica. Planirana sredstva u iznosu od 75 milijuna eura omogućit će bolje uvjete za učenike i nastavnike, pri čemu je predviđen broj od 9.000 učenika uključenih u gimnazijske programe, kako bi se ostvario obuhvat od 40% učenika u navedenim programima. Također, NPOO ističe i nužnost povećanja broja gimnazijskih programa, što za sobom povlači i kreiranje novih nacionalnih kurikuluma za gimnazijsko obrazovanje. Slične odredbe sadrži i Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine, koji predviđa donošenje nacionalnih kurikuluma za gimnazijsko i umjetničko obrazovanje te potrebu usklađivanja predmetnih kurikuluma i kurikuluma međupredmetnih tema s nacionalnim kurikulumima.

2.4. VISOKO OBRAZOVANJE

Visoko obrazovanje dio je tercijarnog obrazovanja, koje osoba pohađa nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja. Prema recentnim podacima iznesenima u Nacionalnom planu razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine, Republika Hrvatska bilježi pad u broju upisanih osoba u tercijarno obrazovanje, što za posljedicu ima povećan broj nepopunjenih mjesta na visokim učilištima. Omjer kandidata i slobodnih mjesta 2015./2016. bio je 1 : 1,14, a 2018./2019. pao je na 1 : 0,82, čime je 11.341 mjesto ostalo nepopunjeno. Prema dostupnim podacima Agencije za znanost i visoko obrazovanje, Hrvatska je od akademske godine 2013./2014. do akademske godine 2021./2022. kumulativno izgubila gotovo 5.000 studenata.

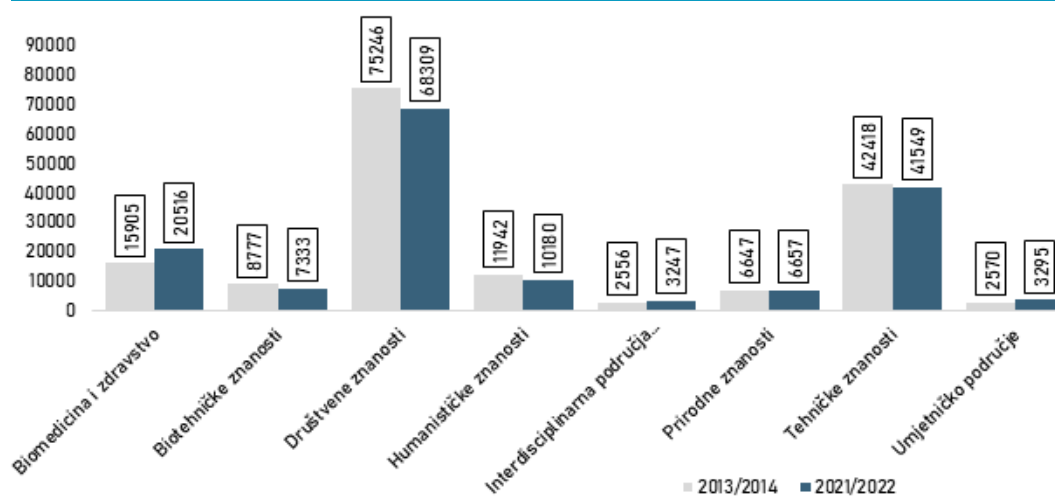
Broj studenata u razdoblju akademskih godina 2013./2014. – 2021./2022.

GRAFIČKI PRIKAZ 3 / Izvor: Agencija za znanost i visoko obrazovanje

Analiza Ministarstva znanosti i obrazovanja o učinkovitosti ulaganja u STEM stipendije pokazuje da ukupan udio studenata na studijskim programima preddiplomske razine i prve tri godine integriranog studijskog programa u STEM područjima svake godine pada za prosječno oko 1.500 studenata, odnosno oko 2,5% godišnje. Međutim, isti podaci pokazuju kako su studijski programi s područja biomedicine i zdravstva jedni od najpopularnijih među studentima.

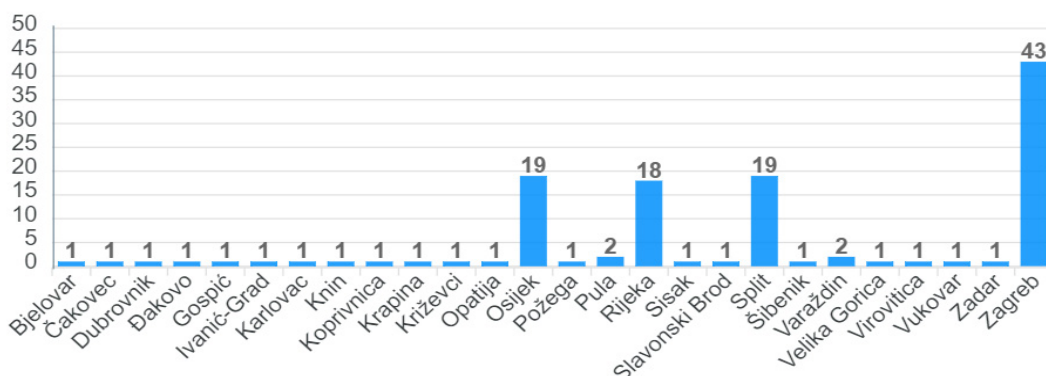
Broj studenata po akademskoj godini i području znanosti

GRAFIČKI PRIKAZ 4 / Izvor: Agencija za znanost i visoko obrazovanje

Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine naglašava ograničenu ponudu studijskih programa u pojedinim županijama, zbog čega postoji tendencija studiranja u većim sveučilišnim gradovima te boravak u studentskim domovima koji su financijski povoljniji od privatnog smještaja. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u akademskoj godini 2022./2023. u studentskim domovima bilo je smješteno 13.986 studenata (oko 9%), dok je broj studenata koji nisu primljeni zbog popunjenoga kapaciteta bio 4.673.

Broj visokih učilišta prema mjestu

GRAFIČKI PRIKAZ 5 / Izvor: Informacijski sustav visokih učilišta (ISVU)

Djelatnosti visokih učilišta financiraju se iz sredstava osnivača, namjenskih i vlastitih prihoda.

Izvori financijskih sredstava visokih učilišta

SREDSTVA OSNIVAČA	NAMJENSKI PRIHODI	VLASTITI PRIHODI
1. sredstva iz državnog proračuna (programski ugovori)	1. školarine studenata i druge naknade polaznika programa	1. prihodi ostvareni obavljanjem poslova na tržištu i u tržišnim uvjetima, koje mogu obavljati i drugi pravni subjekti izvan općeg proračuna te koji ne štete ostvarivanju osnovne misije niti narušavaju ugled, neovisnost i dostojanstvo visokog učilišta
2. sredstva iz JLP(R)S (premda JLP(R)S ne mogu osnovati visoko učilište, prema izmjenama i dopunama Zakona iz 2022.)	2. sredstva Hrvatske zaklade za znanost, sveučilišnih i ostalih zaklada	
3. sredstva osnivača privatnog visokog učilišta	3. europska sredstva (fondovi i programi EU)	
	4. prihodi od znanstvenih, umjetničkih i stručnih projekata	
	5. prihodi od fondova, donacija i drugih izvora	

TABLICA 2 / Izvor: Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN 119/22)

Javna visoka učilišta financiraju se iz državnog proračuna putem programskih ugovora te namjenskim i vlastitim приходima. Programski ugovori utvrđuju višegodišnje financiranje javnog visokog učilišta, koje se sastoji od osnovne proračunske komponente, razvojne proračunske komponente te izvedbene proračunske komponente. Osnovna proračunska komponenta odnosi se na plaće i druga materijalna prava, sredstva za održavanje nastave, izdavačku djelatnost, znanstveno i stručno osposobljavanje.

Razvojna proračunska komponenta odnosi se na modernizaciju studijskih programa, razvoj usluga potpore studentima i unaprijeđenje studentskog standarda, poticanje mobilnosti i društvenog angažmana, dogradnju postojeće i izgradnju nove znanstvene infrastrukture. Izvedbena proračunska komponenta određuje se na temelju uspješnosti ostvarivanja ciljeva i pokazatelja utvrđenih programskim ugovorom.

Tijekom 2023. godine provodio se drugi ciklus reakreditacije svih visokih učilišta u Republici Hrvatskoj, kao i unaprijeđeni model inicijalne akreditacije studijskih programa, pri čemu je glavni fokus akreditacije bila relevantnost studijskog programa za tržište rada i društvo općenito. U svibnju 2023. godine Akreditacijski savjet Agencije za znanost i visoko obrazovanje donio je standarde kvalitete za inicijalnu akreditaciju studija. Oni su sadržajno grupirani u četiri teme, koje se odnose na različite aspekte vrednovanja i kvalitete studija: unutarnje osiguravanje kvalitete, studijski program, nastavni proces i podrška studentima, nastavnički kapaciteti i infrastruktura. U nove modele inicijalne akreditacije studijskih programa i reakreditacije visokih učilišta ugrađeni su alati Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO) te će njihova daljnja provedba dodatno osigurati relevantnost studijskih programa.

U pogledu internacionalizacije sustava visokog obrazovanja, Hrvatska bilježi neujednačenu razinu internacionalizacije koja se može promatrati kroz tri područja: mobilnost studenata i nastavnika, uklanjanje prepreka u propisima i internih prepreka na visokim učilištima te povećanje broja kolegija koji se izvode na stranim jezicima. Prema podacima Europske komisije, tijekom 2021. godine osigurane su potpore za mobilnost studenta i profesora na visokim učilištima u iznosu od 8.555.301,00 eura. Iste godine 42 ustanove visokog obrazovanja bile su dio projekta mobilnosti, pri čemu je mogućnosti Erasmus+ programa mobilnosti iskoristilo 21.826 osoba. Sveučilišta u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Zadru dio su Erasmus+ projekata za europska sveučilišta, u kojemu europska sveučilišta predstavljaju suvremene znanstvene centre izvrsnosti i kvalitetnog visokog obrazovanja na kojima studiraju europski studenti s iskustvom studiranja u nekoliko različitih država. Na europskim sveučilištima stječu se europske kvalifikacije koje su automatski priznate u ostalim državama članicama Europske unije te omogućavaju rad na europskom tržištu bez administrativnih teškoća.

2.4.1. ZAKONODAVNI OKVIR VISOKOG OBRAZOVANJA

Djelatnost visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj regulirana je odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN 119/22), a provodi se u visokim učilištima (ustanovama). Visoko obrazovanje zasnovano je na europskoj humanističkoj i demokratskoj tradiciji te europskom sustavu visokog obrazovanja, otvorenosti visokih učilišta prema javnosti, građanima i lokalnoj zajednici, uzajamnosti i partnerstvu pripadnika akademske zajednice, nedjeljivosti i visokoj kvaliteti nastavnog rada i znanstvenog istraživanja odnosno umjetničkog stvaralaštva, jedinstvu stručnog i

obrazovnog rada u svrhu osposobljavanja za specifična stručna znanja i vještine, konceptu cjeloživotnog obrazovanja, obvezi razvijanja društvene odgovornosti studenata i drugih članova akademske zajednice te interakciji s društvenom zajednicom. U Republici Hrvatskoj visoko obrazovanje temelji se na akademskoj samoupravi visokih učilišta i autonomiji sveučilišta, čija je svrha zaštita akademskih prava i sloboda članova akademske zajednice, intelektualne neovisnosti sveučilišta od svakog političkog pritiska i ekonomske moći te uključuje odgovornost prema društvenoj zajednici.

Visoko učilište osniva se s ciljem obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja te znanstvene, umjetničke i stručne djelatnosti. U visoka učilišta ubrajaju se fakulteti, umjetničke akademije i veleučilišta, a osnivaju se kao javna ili privatna visoka učilišta. Upis visokog učilišta u Upisnik visokih učilišta provodi Ministarstvo na temelju ishodne dopusnice za rad visokog učilišta, koja se donosi u postupku inicijalne akreditacije koji provodi Agencija za znanost i visoko obrazovanje. Postupak inicijalne akreditacije i reakreditacije provodi se u skladu s propisima kojima se uređuje osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti. Studijski programi počinju se izvoditi nakon upisa u Upisnik studijskih programa.

Akademsku zajednicu čine nastavnici, znanstvenici, suradnici, studenti i drugi sudionici u procesu visokog obrazovanja. Najviše stručno tijelo koje brine za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja jest Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj.

Student je osoba koja je upisana na sveučilišni ili stručni studij u redovitom ili izvanrednom statusu. Student upisan u redovitom statusu upisuje u pravilu 60 ECTS bodova u akademskoj godini u skladu s izvedbenim planom nastave te studira u sklopu pune nastavne satnice. Student upisan u izvanrednom statusu upisuje u pravilu 30 do 60 ECTS bodova u akademskoj godini u skladu s izvedbenim planom nastave te studira u sklopu pune ili prilagođene nastavne satnice. ECTS bodovi odražavaju prosječno ukupno utrošen rad koji student mora uložiti kako bi ostvario predviđene ishode učenja u okviru pojedinog kolegija, pri čemu jedan ECTS bod predstavlja 30 sati procijenjenog prosječno utrošenog studentskog rada.

Svi studiji na visokim učilištima organiziraju se i izvode u skladu sa studijskim programima, kojima se utvrđuju uvjeti upisa, broj upisnih mjesta, ustroj i oblik izvođenja nastave, usklađenost programa s pripadajućom kvalifikacijom u registru HKO-a, ishodi učenja te popis obveznih i izbornih kolegija s pripadajućim ECTS bodovima. Studiji se izvode prema izvedbenim planovima studija, kojima se definira ustroj i način izvođenja studija u punoj ili prilagođenoj nastavnoj satnici te se utvrđuju popis obveznih i izbornih kolegija s nastavnicima i suradnicima, jezik, mjesto i vrijeme izvođenja nastave u akademskoj godini, način polaganja ispita, ispitni rokovi te ispitna literatura. Akademska godina započinje 1. listopada, a završava 30. rujna iduće kalendarske godine.

2.4.2. STRATEŠKI OKVIR VISOKOG OBRAZOVANJA

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine u području visokog obrazovanja predviđa unaprjeđenje pravnog okvira kojim će se definirati i proširiti modeli javnog i privatnog financiranja, osiguranja kvalitete i upravljanja na visokim učilištima. Za ostvarivanje bolje povezanosti tržišta rada i visokog obrazovanja poticat će se uvođenje programa za stjecanje dodatnih multidisciplinarnih i interdisciplinarnih kompetencija tijekom studija, izrađenih u skladu s potrebama poslodavaca, ali i mogućnost personalizacije studijskog programa, pri čemu se posebna pažnja pridaje implementaciji stručne prakse i praktičnog rada u studijske programe. Posebni je naglasak stavljen na povećanje broja visoko obrazovanih IKT stručnjaka koji izlaze na tržište rada, kao i na sustav prekvalifikacije i stjecanja digitalnih kompetencija potrebnih za radna mjesta u digitalnom društvu. Nadalje, Nacionalna razvojna strategija planira unaprjeđenje sustava stipendiranja koji će, na načelima meritokracije, poticati izvrsnost i istraživački rad te olakšati studiranje studentima slabijeg socijalnog stanja. Ujedno, Strategija naglašava važnost internacionalizacije visokog obrazovanja i sudjelovanje hrvatskih visokoškolskih ustanova u kreiranju novog Europskog visokoobrazovnog prostora, povezivanjem visokog obrazovanja i znanosti kroz saveze europskih sveučilišta i primjenu suvremenih alata kojima se olakšava mobilnost studenata i nastavnika, pri čemu sveučilišni gradovi postaju rasadnici znanja i talenata.

Sukladno odredbama Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026., opći cilj reforme visokog obrazovanja usmjeren je na povećanje broja visoko obrazovanih osoba te njihovu bolju zapošljivost, što se ostvaruje putem sljedeće tri komponente:

- povećanje dostupnosti visokog obrazovanja, usmjereno prvenstveno prema ranjivim i podzastupljenim skupinama;
- unaprjeđenje kvalitete visokog obrazovanja kroz utvrđivanje standarda kvalifikacija te uspostave Registra HKO-a, bolju povezanost nastavne i znanstveno-istraživačke djelatnosti, internacionalizaciju i sudjelovanje hrvatskih sveučilišta u alijansama europskih sveučilišta budućnosti (centri znanstvene izvrsnosti) te digitalizaciju visokog obrazovanja;
- povećanje relevantnosti visokog obrazovanja kroz stvaranje vještina neophodnih na tržištu rada budućnosti i potrebnih za razvoj gospodarstva i društva te usmjeravanje financiranja visokog obrazovanja prema kvalifikacijama u onim obrazovnim područjima koja dokazano doprinose razvoju gospodarstva i većoj zapošljivosti pojedinaca (STEM i deficitarna područja).

Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. utvrdio je sljedeće

ključne izazove u području visokog obrazovanja:

- niska stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja;
- prepreke u pristupu, sudjelovanju i završavanju studija, posebice za studente iz skupina u nepovoljnom položaju;
- niska stopa zaposlenosti osoba sa završenim tercijarnim obrazovanjem;
- nerazmjer ponude studijskih programa i smještajnih kapaciteta u studentskim domovima u manjim sredinama, u odnosu na ponudu studijskih programa i potrebe za dodatnim smještajnim kapacitetima u većim sveučilišnim gradovima;
- nedostatni resursi o kojima ovisi kvaliteta studija;
- nedostatnost sustavnih podataka i središnjih evidencija povezanih baza podataka u visokom obrazovanju;
- nedovoljno razvijen sustav za praćenje osoba sa završenim visokoškolskim obrazovanjem;
- nedostatak strateški usmjerenog financiranja (programskog financiranja) visokog obrazovanja;
- nedovoljna razina internacionalizacije visokog obrazovanja;
- slaba povezanost nastavne i znanstveno-istraživačke djelatnosti uz učinkovitiji i djelotvorniji prijenos znanja i tehnologija između visokog obrazovanja i društva.

U okviru projekta „Podrška digitalnoj transformaciji hrvatskih visokih učilišta”, kojega provodi Ministarstvo znanosti i obrazovanja u suradnji s Organizacijom za ekonomsku suradnju i razvoj te Hrvatskom akademskom i istraživačkom mrežom – CARNET, tijekom 2022. godine provedene su brojne aktivnosti koje su uključivale provedbu istraživanja o digitalnoj zrelosti visokih učilišta i sustava visokog obrazovanja, organizaciju Međunarodnog seminara o učinkovitom ulaganju u digitalnu infrastrukturu hrvatskog visokog obrazovanja te izradu dokumenata³ koji će predstavljati podlogu za učinkovito ulaganje u infrastrukturu i opremanje javnih visokih učilišta te unaprjeđenje prakse poučavanja i učenja u digitalnom okruženju.

Nacionalni plan za unaprjeđenje socijalne dimenzije visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj 2019. – 2021.⁴ izrađen je u cilju provedbe ciljeva i mjera iz Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije (NN 124/2014), koja u mjeri 6.2.3. predlaže kreiranje i implementaciju nacionalnog akcijskog plana za unaprjeđenje socijalne dimenzije visokog obrazovanja, vodeći računa o potrebi provedbe koordiniranih mjera na svim razinama sustava obrazovanja, kao i izradu i pokretanje nacionalnog programa stipendiranja podzastupljenih ili ranjivih skupina studenata.

³ U okviru navedenog projekta izrađeni su sljedeći dokumenti: Model za ocjenu digitalne zrelosti pojedinih visokih učilišta, Tehničko izvješće o ulaganju u digitalnu infrastrukturu i Prijedlog smjernica za izgradnju kapaciteta za pružanje visokokvalitetnog online obrazovanja.

⁴ Nacionalni plan za unaprjeđenje socijalne dimenzije visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj 2019. – 2021. usvojen je Odlukom Vlade RH (NN 2/19) te je objavljen na službenim mrežnim stranicama Ministarstva znanosti i obrazovanja: <https://mzo.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Obrazovanje/VisokoObrazovanje/RazvojVisokogObrazovanja/Nacionalni%20plan%20za%20unaprje%C4%91enje%20socijalne%20dimenzije%20visokog%20obrazovanja%20u%20Republici%20Hrvatskoj%202019.%20-%202021..pdf>

2.5. CJELOŽIVOTNO OBRAZOVANJE

Cjeloživotno obrazovanje usmjereno je na stjecanje i razvoj ključnih kompetencija te na usvajanje znanja i vještina potrebnih za stjecanje skupova ishoda učenja ili kvalifikacije. Poboljšanjem kvalitete obrazovanja i razvojem cjeloživotnog učenja, osnažuje se ljudski kapital i ostvaruje veća zaposlenost, odnosno manja stopa nezaposlenosti.

Dostupni statistički podaci pokazuju da je prema udjelu odraslih osoba u dobi od 25 do 64 godine uključenih u cjeloživotno učenje Republika Hrvatska daleko ispod prosjeka Europske unije. U 2019. godini u RH spomenuti udio iznosio je 3,5%, dok je u EU prosjek iznosio 10,8%. Podaci Eurostata za 2021. pokazuju da je Hrvatska u dvije godine napravila značajan iskorak, pa je u 2021. godini udio odraslih osoba uključenih u cjeloživotno obrazovanje u RH iznosio 5%. Proklamirani cilj Republike Hrvatske je do 2030. godine dostići prosjek Europske unije, odnosno imati 15% odraslih osoba u dobi od 25 do 64 godine uključenih u cjeloživotno učenje. Stoga sustav cjeloživotnog obrazovanja traži velike i sustavne napore, ulaganja te jasno strateško usmjeravanje istih uz osiguravanje odgovarajućih resursa.

Usporedni prikaz sudjelovanja odraslih u cjeloživotnom učenju na razini RH i EU

RH		EU	
2009.	3,0%	2009.	7,9%
2019.	3,5%	2019.	10,8%
2021.	5%	2021.	10,8%

TABLICA 3 / Izvor: Europska komisija, Pregled obrazovanja i osposobljavanja za Republiku Hrvatsku

Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine ističe još uvijek nedovoljnu usklađenost obrazovne ponude i potražnje, kao i velike razlike u kvaliteti ponude programa za obrazovanje odraslih te u dostupnosti programa obrazovanja u pojedinim sektorima.

Usljed pandemije bolesti COVID-19, digitalne i zelene tranzicije te brisanja granica nacionalnih tržišta rada potaknutog tehnologijom, promjene u načinu života i rada postale su očigledne. Ubrzani razvoj novih tehnologija i metoda rada dovodi do potrebe za kontinuiranim osuvremenjivanjem znanja, vještina i kompetencija kako bi obrazovanje i osposobljavanje odgovaralo potrebama na tržištu rada te osiguralo konkurentnost pojedinaca. Kao odgovor na opisano stanje, Europska komisija nastoji oblikovati zajedničku definiciju i europske standarde za mikrokvalifikacije, čije će stjecanje biti moguće na visokim učilištima i ustanovama strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te privatnim organizacijama.

U Republici Hrvatskoj je tijekom 2022. godine omogućeno sufinanciranje programa obrazovanja za stjecanje digitalnih i zelenih vještina i znanja putem vaučera za obrazovanje zaposlenih i nezaposlenih osoba. Sustav vaučera omogućuje stjecanje mikrokvalifikacija i djelomičnih kvalifikacija, a financira se u okviru NPOO-a. Očekuje se da će vaučeri pomoći u okretanju trenda niskog sudjelovanja u cjeloživotnom obrazovanju odraslih. U okviru programa ESF+, od lipnja 2023. putem sustava vaučera financiraju se i ostali programi obrazovanja za nezaposlene i zaposlene osobe (tzv. opća područja). Putem vaučera koje dodjeljuje Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ), mogu se sufinancirati obrazovni programi izrađeni po standardu Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO) i prijavljeni u HZZ vaučer sustav od strane pružatelja obrazovanja.

2.5.1. ZAKONODAVNI OKVIR CJELOŽIVOTNOG OBRAZOVANJA

Stupanjem na snagu Zakona o obrazovanju odraslih (NN 144/21), sustav cjeloživotnog obrazovanja u potpunosti je usklađen s propisima kojima se uređuje predtercijarno obrazovanje u Republici Hrvatskoj. U programe obrazovanja odraslih mogu se uključiti osobe s navršenih najmanje 14 godina koje ispunjavaju ostale uvjete propisane programima.

Ciljevi cjeloživotnog obrazovanja su:

- osigurati pristup kvalitetnim programima obrazovanja koji omogućavaju stjecanje znanja i vještina važnih za osobni rast pojedinca te pristup tržištu rada;
- osigurati pravo na osnovno obrazovanje odraslih osoba;
- osigurati kvalitetu primjenom HKO-a;
- omogućiti stjecanje javne isprave za pristup tržištu rada ili nastavak obrazovanja;
- omogućiti vrednovanje prethodnog učenja;
- povećati uključenost osoba u obrazovanju odraslih.

Obrazovanje odraslih u RH temelji se na načelima cjeloživotnog učenja, prava na obrazovanje, slobodnog izbora vrste i načina obrazovanja te uključivosti i dostupnosti. Odvija se kao formalno, neformalno i informalno učenje. Nadležnost za područje obrazovanja odraslih imaju sljedeće agencije: Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO) nadležna za planiranje, razvoj, organizaciju, provedbu, praćenje i unapređenje sustava obrazovanja odraslih, te Agencija za odgoj i obrazovanje (AZOO) koja obavlja stručne i savjetodavne poslove, odnosno sudjeluje u praćenju, unapređivanju i razvoju obrazovanja odraslih.

Programe obrazovanja odraslih za stjecanje cjelovite ili djelomične kvalifikacije provode ustanove za obrazovanje odraslih. Za provedbu formalnih programa obrazovanja odraslih, ustanove moraju pribaviti stručno mišljenje ASOO-a o usklađenosti programa obrazovanja ili programa vrednovanja s odgovarajućim standardom kvalifikacije

ili skupom ishoda učenja iz Registra HKO-a te ishoditi rješenje Ministarstva znanosti i obrazovanja kojim se odobrava izvođenje programa. Sukladno Zakonu, cjelovita kvalifikacija je kvalifikacija koja samostalno udovoljava uvjetima za pristupanje tržištu rada i/ili nastavku obrazovanja, dok djelomična kvalifikacija samostalno ne udovoljava uvjetima za pristupanje tržištu rada i/ili nastavku obrazovanja, nego isključivo uz odgovarajuću cjelovitu kvalifikaciju, odnosno uz jednu ili više drugih odgovarajućih djelomičnih kvalifikacija, u skladu sa standardom cjelovite kvalifikacije.

Programi cjeloživotnog obrazovanja obuhvaćaju sljedeće programe na razinama 1, 2, 3, 4, 4.1 i 4.2 te na razini 5 HKO-a u dijelu koji se odnosi na strukovno specijalističko usavršavanje:

- program obrazovanja za stjecanje i vrednovanje skupova ishoda učenja, uključujući skupove ishoda učenja temeljnih vještina;
- program obrazovanja za stjecanje djelomične kvalifikacije;
- program obrazovanja za stjecanje cjelovite kvalifikacije.

Programi obrazovanja za stjecanje djelomične kvalifikacije obuhvaćaju:

- osposobljavanje – djelomične kvalifikacije koje se stječu na razini 2, 3 i 4 HKO-a, a pristupa im se najmanje s razine 1 HKO-a;
- usavršavanje – djelomične kvalifikacije koje se stječu na razini 4 HKO-a, a pristupa im se najmanje s iste razine;
- strukovno specijalističko usavršavanje – djelomične kvalifikacije koje se stječu na razini 5 HKO-a u dijelu koji se odnosi na strukovno specijalističko usavršavanje, a pristupa im se najmanje s razine 4.1.

Iznimno, prethodno navedeni programi mogu biti i programi za stjecanje cjelovitih kvalifikacija.

Zakon propisuje kako formalni programi obrazovanja odraslih moraju omogućiti višesmjernu vertikalnu i horizontalnu prohodnost na svim razinama te se moraju kontinuirano usklađivati s novim tehnikama i tehnologijama rada, andragoškim spoznajama ili promjenama propisa.

Neformalno obrazovanje odraslih za stjecanje kompetencija potrebnih za rad obuhvaća provedbu neformalnih programa obrazovanja, koji se financiraju putem vaučera iz europskih strukturnih i investicijskih fondova te Mehanizama za oporavak i otpornost, usklađenih sa standardom zanimanja ili skupom kompetencija i standardom kvalifikacije ili skupom ishoda učenja iz Registra Hrvatskog kvalifikacijskog okvira. Vaučere za formalne i neformalne obrazovne programe dodjeljuje Hrvatski zavod za zapošljavanje temeljem kriterija za odabir kompetencija potrebnih za rad, koji se

utvrđuju na temelju ocjene stanja tržišta rada i ispitivanja potreba za kompetencijama. Informalno učenje odnosi se na neorganiziranu aktivnost stjecanja kompetencija iz svakodnevnih iskustava te drugih utjecaja i izvora iz okoline za osobne, društvene i profesionalne potrebe.

Premda Zakon o obrazovanju odraslih obavezuje ustanove na kontinuirano usklađivanje obrazovnih programa sa standardima zanimanja, odnosno standardima kvalifikacija, kako bi polaznici po završetku bili spremni za tržište rada, ustanove trenutno u ponudi imaju brojne programe koji nisu usporedivi s HKO okvirom, dobrim dijelom i stoga što standardi kvalifikacija ili skupovi ishoda učenja za mnoga zanimanja još nisu razvijeni. Zakon propisuje i obvezu trajnog stručnog usavršavanja i osposobljavanja u sektorskom području za nastavnike i trenere.

Financiranje provedbe programa obrazovanja odraslih dijelom se osigurava iz državnog proračuna (sredstva za provedbu programa osnovnog obrazovanja odraslih i osposobljavanja za jednostavnije poslove u zanimanjima), dok se sredstva za provedbu ostalih programa obrazovanja i programa vrednovanja mogu osigurati u državnom proračunu, proračunima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, od poslodavaca ili neposredno od polaznika i pristupnika te iz drugih izvora.

Za područje obrazovanja odraslih relevantan je i Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (NN 22/13, 41/16, 64/18, 47/20, 20/21), koji uređuje sustav kvalifikacija te povezivanje razina kvalifikacija u Republici Hrvatskoj s razinama kvalifikacija EQF-a⁵ i QF-EHEA⁶ te posredno s razinama kvalifikacija kvalifikacijskih okvira u drugim državama.

Zakonom se definiraju cjelovite i djelomično kvalifikacije i njihovo pridruživanje razinama HKO-a te se detaljno opisuje koordinacija primjene i razvoja HKO-a. Predmetni Zakon propisuje i rad sektorskih vijeća kao savjetodavnih tijela koja, između ostalog, analiziraju postojeće i potrebne kompetencije unutar pojedinog sektora te daju preporuke Nacionalnom vijeću za razvoj ljudskih potencijala o financiranju kvalifikacija iz javnih izvora, prema vrstama kvalifikacija i prema županijama.

2.5.2. STRATEŠKI OKVIR CJELOŽIVOTNOG OBRAZOVANJA

Sukladno Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine, cjeloživotno obrazovanje daje ključan doprinos ostvarenju strateškog cilja 2 – Obrazovani i zaposleni ljudi. Poticanje cjeloživotnog obrazovanja jedan je od prioriteta provedbe

5 Europski kvalifikacijski okvir za cjeloživotno učenje (European Qualifications Framework for Lifelong Learning) instrument je uspostave razina kvalifikacija radi prepoznavanja i razumijevanja kvalifikacija između nacionalnih kvalifikacijskih okvira.

6 Kvalifikacijski okviri Europskog prostora visokog obrazovanja (Qualifications Frameworks in the European Higher Education Area) instrumenti su uspostave razina kvalifikacija u sustavu visokog obrazovanja, radi prepoznavanja i razumijevanja kvalifikacija između nacionalnih kvalifikacijskih okvira Europskog prostora visokog obrazovanja.

javne politike koji će pridonijeti razvoju poduzetništva i obrta. Strategija ističe nužnost jačanja cjeloživotnog učenja i obrazovanja kao alata za lakše prilagođavanje brzim promjenama uslijed globalizacije, promjenama na tržištu rada te utjecaja informacijsko-komunikacijskih tehnologija, migracija, različitih kriza i neočekivanih situacija. Uspostavom koherentnog sustava priznavanja neformalno i informalno stečenih znanja i vještina potrebno je osigurati veću učinkovitost sustava cjeloživotnog učenja.

Podizanje kvalitete i relevantnosti programa obrazovanja odraslih i povećanje udjela odraslog stanovništva koje sudjeluje u procesima cjeloživotnog učenja smatra se ključnim za povećanje produktivnosti i kvalitete radne snage, sposobnosti prilagodbe brzim promjenama te jačanje investicijske privlačnosti hrvatskog gospodarstva.

Nužno je jačanje aktivnih politika zapošljavanja i ostalih programa kojima se potiče uključivanje na tržište rada, posebno osoba u nepovoljnom položaju, postizanje veće usklađenosti kompetencija radnika s potrebama tržišta rada poboljšanjem suradnje dionika, institucija i socijalnih partnera, uključujući sustav obrazovanja, razvoj ljudskih potencijala kroz profesionalno usmjeravanje, osiguravanje potpore odraslima za uključivanje u obrazovanje i osposobljavanje te unaprjeđivanje vještina i znanja radno sposobnog stanovništva, posebno mladih i onih u statusu NEET⁷, s naglaskom na poduzetničke i digitalne vještine.

Jedan od posebnih ciljeva Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine odnosi se na povećanje udjela odraslog stanovništva u procesima cjeloživotnog učenja. Sljedeće mjere jasno identificiraju potrebne smjerove djelovanja kako bi se postigao navedeni cilj te se odnose na:

- razvoj programa obrazovanja odraslih te razvoj i provedbu programa vrednovanja neformalno i informalno stečenih ishoda učenja za unaprjeđenje vještina i kompetencija odraslih osoba.;
- daljnji razvoj sustava osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih koji uključuje samovrednovanje i vanjsko vrednovanje ustanova za obrazovanje odraslih, uz paralelno jačanje kapaciteta ustanova za osiguravanje kvalitete;
- jačanje kapaciteta andragoških djelatnika u sustavu obrazovanja odraslih usmjereno na stjecanje odgovarajućih generičkih i specifičnih andragoških te didaktičkih, predmetno stručnih i metodičkih kompetencija djelatnika za poučavanje temeljnih vještina u obrazovanju odraslih te na stjecanje kompetencija za primjenu uključivih metoda poučavanja za rad sa skupinama u nepovoljnom položaju;

⁷ NEET (Not in Education, Employment, or Training) je statistički pojam koji se koristi za potrebe praćenja aktivnosti mladih (od 15 do 29 godina) na tržištu rada.

- implementaciju alata za samoprocjenu i procjenu vještina i aktivnosti profesionalnog usmjeravanja odraslih osoba;
- promociju cjeloživotnog učenja i aktivnosti usmjerenih na podizanje svijesti o važnosti cjeloživotnoga učenja;
- osiguravanje financijskih poticaja korisnicima za uključivanje u prioritetne programe osposobljavanja i usavršavanja u području stjecanja temeljnih vještina;
- povećanje internacionalizacije obrazovanja odraslih koje uključuje jačanje međunarodne mobilnosti odraslih polaznika obrazovanja te nastavnika, kao i transnacionalne suradnje ustanova za obrazovanje odraslih.

Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026. ističe nužnost bolje pripremljenosti novih generacija za poslove budućnosti, kao uvjeta za konkurentnost i otpornost gospodarstva. Stoga stavlja naglasak na potrebu povećanja udjela osoba u dobi od 25 do 64 godina u cjeloživotnom obrazovanju te osiguravanja univerzalnog pristupa kvalitetnom obrazovanju i cjeloživotnom učenju. Jedna od mjera NPOO-a, koja se izravno odnosi na obrazovanje odraslih, usmjerena je na uspostavu sustava vaučera za zaposlene i nezaposlene osobe, za jačanje digitalnih i zelenih vještina i kompetencija. Navedena mjera provodi se od 2022. godine.

3. Analiza stanja sustava obrazovanja u Istarskoj županiji

Istarska županija smještena je na krajnjem sjeverozapadu Republike Hrvatske te zauzima ukupnu površinu od 2.812,97 km² (80% zauzima ruralno područje, a 20% urbana središta). Pripada NUTS II regiji Jadranska Hrvatska. Sjedište skupštine Istarske županije je u Pazinu, a sjedište župana u Puli – Pola. Županija je administrativno podijeljena na 41 jedinicu lokalne samouprave, 10 gradova i 31 općinu. Na njezinom području smješteno je ukupno 655 naselja. Prema popisu stanovništva iz 2021. godine, Istarska županija ima 195 237 stanovnika, što je 6,16% manje u odnosu na popis iz 2011. godine.

Prema indeksu razvijenosti 108,970 i prosječnom dohotku po stanovniku od 4.670,67 eura Istarska županija je nakon Grada Zagreba najrazvijenija županija u Republici Hrvatskoj. Prema podacima za 2020. godinu, njezino je gospodarstvo, u usporedbi s ostalim županijama, najsnažnije kad je riječ o BDP-u po stanovniku (s indeksom 125,4) i stopi nezaposlenosti (s indeksom 217,1). U obje kategorije Istarska se županija nalazi odmah iza Grada Zagreba. Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, u 2022. godini u Istarskoj je županiji bilo 3.016 nezaposlenih osoba, što je rekordno niska stopa nezaposlenosti u proteklih 15-ak godina.

Prema Proračunu Istarske županije za 2023. godinu s projekcijama za 2024. i 2025. godinu („Službene novine Istarske županije“, broj 38/22, 19/23 i 34/23), ukupne investicije u narednom trogodišnjem razdoblju iznose 38.196.074,00 eura, od čega se za obrazovanje izdvaja 24.348.421 eura, odnosno 64% ukupnih investicija, što svjedoči o ogromnom značaju ovog sektora za ukupni razvoj županijskog područja. Pri tome se posebno naglašava značaj uvođenja jednosmjenske nastave u školama čiji je osnivač Istarska županija, ali i programima iznad standarda kao što je Zavičajna nastava u dječjim vrtićima, osnovnim i srednjim školama, izvannastavna aktivnost Građanskog odgoja i obrazovanja u osnovnim školama, fakultativni predmet Škola i zajednica ŠiZ u srednjim školama, Oxford digitalna knjižnica za osnovne i srednje škole, sufinanciranje programa produženog boravka u školama čiji je osnivač Istarska županija slabi je razvijenim JLS-ovima, edukacija učitelja za rad s darovitim učenicima u osnovnim školama i zapošljavanje školskih psihologa kao i razne smotre i natjecanja učenika.

Pripadnicima talijanske nacionalne autohtone zajednice jamči se pravo na javnu uporabu njihovog jezika i pisma, pravo očuvanja nacionalnog i kulturnog identiteta, pravo na predškolsko, osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje na vlastitom jeziku te pravo na isticanje nacionalnih obilježja. Ravnopravna službena upotreba hrvatskog i talijanskog jezika ostvaruje se u radu svih tijela Istarske županije u samoupravnom djelokrugu i u obavljanju povjerenih poslova državne uprave, kao i u

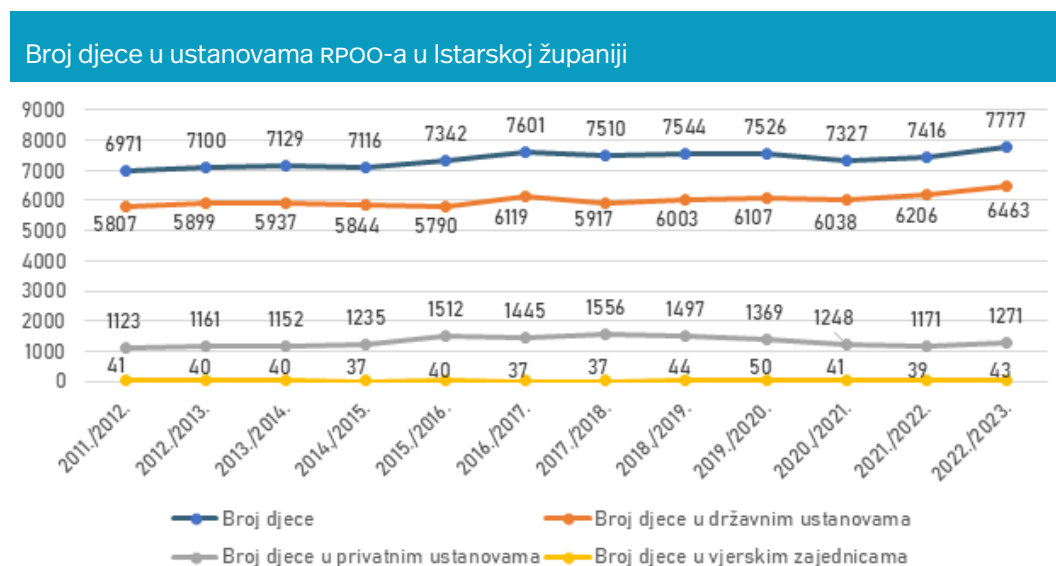
postupcima pred upravnim tijelima.

Sukladno analizi stanja Plana razvoja Istarske županije za razdoblje 2022. – 2027. godine („Službene novine Istarske županije“, br. 1/24), odgoj, obrazovanje i znanost su ključne kategorije za cjelokupan razvoj područja, pri čemu je kvalitetno obrazovanje uključivo, dostupno i sadržajno napredno, usmjereno na zadovoljavanje potreba tržišta rada te potreba za educiranjem stanovništva i daljnjim osnaživanjem ljudskih potencijala.

Predmetna analiza stanja, izrađena tijekom 2023. godine, nastavak je analize zakonodavnog i strateškog okvira Republike Hrvatske u domeni obrazovanja te analizirane razine obrazovanja prate razine obrazovanja u nacionalnom kontekstu navedene u prethodnim potpoglavljima.

3.1. RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

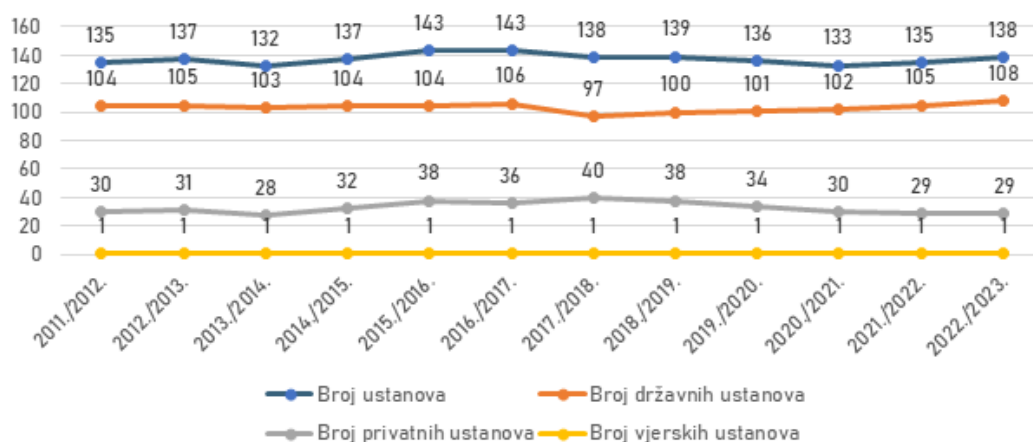
Na području Istarske županije programi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u pedagoškoj godini 2022./2023. provodili su se u ukupno 138 ustanova, a pohađalo ih je ukupno 7.777 djece (5.775 djece vrtićke dobi i 2.001 djece jasličke dobi). Prema popisu stanovništva iz 2021. godine, u Istarskoj županiji živjelo je ukupno 11.545 djece u dobi od 1 do 7 godina, što znači da je ranim i predškolskim odgojem i obrazovanjem u 2021. godini bilo obuhvaćeno 67,36% djece. Ako se pri izračunu obuhvate djeca od 1 do 6 godina, postotak obuhvaćenosti iznosi 76%.

GRAFIČKI PRIKAZ 6 / Izvor: Državni zavod za statistiku

Temeljem uvida u podatke o broju upisane djece u zadnjih 12 godina, Državnog zavoda za statistiku, vidljiv je porast upisane djece (sa 6.971 djece u pedagoškoj godini 2011./2012. na 7.777 djece u pedagoškoj godini 2022./2023.). Porastom broja djece obuhvaćenih ranim i predškolskim odgojem i obrazovanjem nije se značajno povećavao broj predškolskih ustanova (sa 135 ustanova u pedagoškoj godini 2011./2012. godine na 138 ustanova u pedagoškoj godini 2022./2023.). Ipak, vidljiv je porast djece obuhvaćenih RPOO-om koja pohađaju javne vrtićke ustanove (656 u promatranom razdoblju od 12 pedagoških godina), dok je porast broja djece u privatnim vrtićkim ustanovama manji (148 u promatranom razdoblju).

Broj ustanova RPOO-a u Istarskoj županiji

GRAFIČKI PRIKAZ 7 / Izvor: Državni zavod za statistiku

Temeljem provedene analize stanja, utvrđeno je da je jedan od važnih izazova kvalitetnog predškolskog odgoja i obrazovanja u Istarskoj županiji organizacija rada, odnosno radno vrijeme predškolskih ustanova, koje nije u cijelosti usklađeno s potrebama zaposlenih roditelja. Problematika je osobito izražena s obzirom na strukturu djelatnosti i veliki broj zaposlenih roditelja u uslužnim djelatnostima i turističkom sektoru, kojima radno vrijeme često podrazumijeva rad u poslijepodnevnom i večernjim satima te vikendom, odnosno izvan redovnog radnog vremena vrtića. Nedostatni kapaciteti predškolskih ustanova u kontekstu obuhvata djece u pojedinim sredinama djelomično se kompenziraju kroz obrte za čuvanje djece, odnosno djelatnost dadilja, ali time problem nije sustavno riješen, budući da obrti za čuvanje djece nisu dio sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Sukladno podacima Državnog zavoda za statistiku, u pedagoškoj godini 2022./2023. prosječan broj zaposlenika u ustanovama RPOO-a bio je manji u Istarskoj županiji (4,90 zaposlenika na jedno dijete) nego na nacionalnoj razini (5,82 zaposlenika na jedno dijete).

Odgajatelji u vrtićima se kontinuirano stručno usavršavaju provedbom edukacija u vlastitim ustanovama ili prisustvovanjem edukativnim radionicama organiziranim od strane Agencije za znanost i obrazovanje, Instituta za STEM, Hrvatskog Crvenog križa, Istarske županije i njezinih ustanova, Zaklade za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva, pučkih učilišta i drugih dionika.

U pogledu iskustva u pripremi i provedbi projekata financiranih iz sredstava Europske unije, potrebno je istaknuti da su kadrovski i financijski kapaciteti vrtića izuzetno ograničeni. Unatoč tome, dio predškolskih ustanova sudjelovao je u provedbi sljedećih EU projekata: „Svjetlucavim svijetom u preokret“ (besplatne terapije senzorne integracije za djecu s teškoćama), „Povećanje konzumacije ribe i drugih morskih organizama“, „Pulski vrtići za sretnije odrastanje“, „Maslačakova nova latica“, projekti u okviru programa ERASMUS+.

Osim stručnog usavršavanja, predškolske ustanove provode postupke samovrednovanja, anektiranjem roditelja, analizom pedagoške dokumentacije te analizom i razmatranjima na radnim sastancima. Suradnja s roditeljima je zadovoljavajuća, premda je u dijelu vrtića utvrđen manjak zainteresiranosti roditelja za provedbu pojedinih aktivnosti, primjerice organiziranih edukacija.

U segmentu odgoja i obrazovanja djece s teškoćama u razvoju, potrebno je istaknuti da su u dijelu predškolskih ustanova zaposleni asistenti za djecu s teškoćama u razvoju, dok su u nekima angažirani dodatni odgojitelji. Rad većine zaposlenih asistenata financira se iz sredstava jedinice lokalne samouprave koje su osnivači ustanova, a manji dio vrtića asistente financira iz vlastitih sredstava. Većina vrtića nastoji integrirati djecu s teškoćama u razvoju u redovite programe, dok manji broj provodi posebne programe. Osobita se pažnja posvećuje edukaciji stručnih suradnika, koji odgojiteljima prenose stečena znanja o radu s djecom s teškoćama u razvoju.

Većina ustanova u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djelomično ili u potpunosti zadovoljava uvjete utvrđene Državnim pedagoškim standardom. U nekim vrtićima dolazi do minimalnih odstupanja od DPS-a, poglavito u broju djece koji neznatno premašuje propisani standard. Najznačajniji problemi vezani za postupanje sukladno odredbama Državnog pedagoškog standarda vezani su za nedovoljan broj stručnih suradnika.

Jedan od ključnih izazova za rad ustanova u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja vezan je za nedostatna financijska sredstva namijenjena kvalitetnoj provedbi planiranih aktivnosti, poboljšanju materijalnih uvjeta djelatnika te prostorno-tehničkih uvjeta rada. Osnivači predškolskih ustanova (javnih i privatnih) na području Istarske županije kontinuirano ulažu velike napore usmjerene na osiguravanje potrebnih financijskih sredstava i ispunjenje navedenih uvjeta.

U cilju povećanja kapaciteta predškolskih ustanova i poboljšanja uvjeta rada, sklopljeni su ugovori za provedbu 14 projekata u okviru Programa ruralnog razvoja 2014. – 2020. (mjera 7.4.) u vrijednosti većoj od 13 milijuna eura. U sklopu spomenutih projekata izgrađeni su ili dograđeni vrtići u Buzetu, Pazinu, Poreču – Parenzo, Umagu – Umago, Vodnjanu – Dignano, Vižinadi – Visinada, Gračišću, Tinjanu, Vrsaru – Orsera, Medulinu, Žminju, Marčani, Ližnjanu – Lisignano i Brtonigli – Verteneglio.

Osim prethodno navedenih projekata, donesena je odluka o financiranju projekata izgradnje, dogradnje, rekonstrukcije i opremanja predškolskih ustanova u Motovunu – Montona, Svetom Lovreču, Pazinskim Novakima (Općina Cerovlje), Svetvinčentu, Karojbi, Kršanu, Barbanu, naselju Cere (Općina Žminj) i Vižinadi – Visinada, u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026. (NN 78/21).

Većina vrtića u Istarskoj županiji uz osnovne programe provodi i dodatne programe prema izboru roditelja, kao što su: rano učenje engleskog i talijanskog jezika, rano učenje hrvatskog jezika, program predškole, program prema načelima Montessori pedagogije, radionice podrške za roditelje, škola tenisa, glinaonica u sklopu obogaćenog programa za poticanje darovitosti i individualne kreativnosti djece, ekološke radionice, vrtić u prirodi, radionica za potencijalno darovitu djecu, glazbena metodika te drugi programi. Potrebno je unaprijediti rad s darovitom djecom te dodatno educirati odgojitelje i stručne suradnike.

U 22 predškolske ustanove na području Istarske županije, provodi se projekt „Institucionalizacija zavičajne nastave“, čiji je cilj formiranje institucionalnog oblika očuvanja istarskog zavičajnog identiteta, odnosno uvođenje zavičajne nastave i tradicijske kulture programe ustanova.

Pripadnicima talijanske nacionalne autohtone zajednice osigurani su uvjeti za djelovanje vrtića koji djelomično ili u potpunosti provode programe na talijanskom jeziku, a pripadnicima romske nacionalne manjine omogućeno je pohađanje romskog vrtića. Potrebno je uložiti dodatne napore i motivirati roditelje, pripadnike pojedinih nacionalnih manjina, da njihova djeca redovito pohađaju obvezni program predškole dvije godine prije upisa u osnovnu školu.

Sukladno provedenoj analizi stanja, ključne razvojne potrebe i razvojni potencijali sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na području Istarske županije su:

KLJUČNE RAZVOJNE POTREBE

- Povećanje kapaciteta predškolskih ustanova i njihove pristupačnosti svoj djeci, osiguravanjem dostatnih financijskih sredstava za kvalitetnu provedbu planiranih aktivnosti, poboljšanje materijalnih uvjeta djelatnika te prostorno-tehničkih uvjeta rada;
- Unaprjeđenje organizacije rada, odnosno radnog vremena ustanova u svrhu njegovog usklađivanja s potrebama zaposlenih roditelja;
- Promicanje povezivanja i koordinacije rada predškolskih ustanova, osnivanjem Županijskog stručnog vijeća predškolskih odgojitelja;
- Povećanje broja djelatnika u predškolskim ustanovama daljnjom promocijom zanimanja i stipendiranjem;
- Osiguravanje dostatnih financijskih sredstava za osnaživanje kapaciteta djelatnika, organizacijom edukacija i drugih oblika stručnog usavršavanja;
- Unaprjeđenje kapaciteta predškolskih ustanova za pripremu i provedbu projekata sufinanciranih sredstvima Europske unije;
- Poboljšanje uvjeta za odgoj i obrazovanje djece s teškoćama u razvoju, uvođenjem posebnih programa, daljnjom edukacijom i povećanjem broja stručnih suradnika te unaprjeđenjem infrastrukturnih uvjeta;
- Unaprjeđenje rada s darovitom djecom, provedbom dodatnih programa te daljnjom edukacijom odgojitelja i stručnih suradnika;
- Poticanje upisa djece pripadnika pojedinih nacionalnih manjina u predškolske ustanove i njihovo uključivanje u provedbu obveznih programa predškole dvije godine prije upisa u osnovnu školu.

KLJUČNI RAZVOJNI POTENCIJALI

- Dostupna financijska sredstva za izgradnju novih i dogradnju postojećih ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026.;
- Mogućnost daljnjeg unaprjeđenja infrastrukturnih uvjeta, opremljenosti i stručne osposobljenosti odgajatelja i stručnih suradnika za rad s djecom s teškoćama u razvoju te darovitom djecom, korištenjem sredstava iz programa i fondova Europske unije, kao i drugih raspoloživih izvora financiranja.

3.2. OSNOVNOŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Prema podacima aplikacije ŠeR – Školskog e-Rudnika, na području Istarske županije u školskoj godini 2022./2023. djelovalo je 48 matičnih osnovnih škola⁸ te 52 područne ustanove koje je pohađalo ukupno 15.279 učenika (7.969 dječaka (52, 16%) i 7.310 djevojčica (47, 84%). Od ukupnog broja ustanova, osnivač 25 ustanova je Istarska županija, dok su osnivači 23 ustanove gradovi: 11 Grad Pula – Pola, 3 Grad Labin, 3 Grad Poreč – Parenzo, 3 Grad Rovinj – Rovigno, 2 Grad Umag – Umago te 1 Grad Pazin. U referentnom razdoblju od 10 školskih godina, broj upisane djece konstantno je rastao, sve do školske godine 2022./2023. kada je zabilježen pad broja upisanih u odnosu na prethodno razdoblje. Od ukupnog broja djece u osnovnim školama Istarske županije, u školskoj godini 2022./2023. 1.051 učenik pripadao je kategoriji učenika s teškoćama u razvoju (6,38%). Početkom 2024. godine započela je s radom Waldorfska škola u Brtonigli – Scuola Waldorf di Verteneglio.

Sukladno Smjernicama Ministarstva znanosti i obrazovanja te Državnom pedagoškom standardu sustava osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja, optimalna osnovna škola radi u jednoj smjeni te ima 16 do 20 razrednih odjela s optimalno 20 do najviše 28 učenika u razrednome odjelu. Za dimenzioniranje školskih prostora osnovnih škola primjenjuje se i Odluka o utvrđivanju normativa prostora građevina osnovnih škola od 30. prosinca 2022. godine.

Prema podacima Školskog e-Rudnika, matične osnovne škole u Istarskoj županiji u školskoj godini 2022./2023. imale su prosječno 19,25 razrednih odjela i 16,54 učenika po odjelu u općeobrazovnom programu. Većina škola radila je u jednoj smjeni, što je također važan čimbenik u dostizanju potrebnih standarda. Samo 4 osnovne škole čiji je osnivač Istarska županija, radile su u dvije smjene, a to su: Osnovna škola Marčana, Osnovna škola Svetvinčenat, Osnovna škola Juršići i Osnovna škola Vladimira Gortana u Žminju. Odluka o financiranju projekta „Rekonstrukcija i dogradnja školske zgrade i izgradnja školske sportske dvorane OŠ Svetvinčenat za potrebe uvođenja jednosmjenske nastave“ donesena je 6. veljače 2024. godine. Planiranom rekonstrukcijom i dogradnjom školske zgrade osigurat će se uvjeti za ustroj Osnove škole Svetvinčenat kao matične škole s Područnim odjelom Juršići, čime će i škola u Juršićima ostvariti uvjete za rad u jednoj smjeni.

Ukupna vrijednost projekta iznosi 4.374.243,67 eura, od čega bespovratna sredstva iznose 3.723.989,20 eura, dok će neprihvatljive troškove u iznosu od 650.254,47 eura osigurati Istarska županija i Općina Svetvinčenat.

⁸ Navedeni podatak odnosi se na matične školske ustanove koje provode općeobrazovne programe. U Istarskoj županiji postoje dodatne tri matične ustanove koje provode umjetničke programe.

Za dogradnju preostalih škola pripremljena je potrebna dokumentacije te su ishode-
ne građevinske dozvole. Također pripremljena je dokumentacija i za projekte rekon-
strukcije i dogradnje drugih škola koje, istina rade u jednoj smjeni, ali im nedostaju
pojedini prostori sukladno Odluci o utvrđivanju normativa prostora građevina osnov-
nih škola, kao što su rekonstrukcije i dogradnje školskih zgrada Osnovne škole Fažana,
Osnovne škole Vladimira Nazora u Vrsaru, Osnovne škole Petra Studenca u Kanfana-
ru, Osnovne škole Vladimira Nazora u Krnici te izgradnja školske zgrade Talijanske
osnovne škole, Scuola elementare italiana, Novigrad – Cittanova.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, osnovne škole u Istarskoj županiji
zapošljavale su na početku školske godine 2022./2023. ukupno 1.938 učitelja koji su
radili sa 15.279 učenika, što znači da je jedan učitelj u prosjeku radio s 7,88 učenika.
Navedeni podatak ukazuje na blagi porast zastupljenosti broja učitelja po učeniku u
odnosu na šk. god. 2013./2014., kada je jedan učitelj u prosjeku radio s 8,9 učenika.
Povećanju broja učitelja zasigurno je doprinijelo i uvođenje produženog boravka koje-
ga financiraju gradovi i općine, kao i uvođenje učenja stranog jezika od prvog razreda
osnovne škole. U školskoj godini 2022./2023. produženi boravak pohađalo je, suklad-
no podacima Školskog e-Rudnika, 2.664 djece (16,16%).

Na području Istarske županije djeluju dvije posebne odgojno-obrazovne ustanove za
učenike s teškoćama u razvoju: Škola za odgoj i obrazovanje Pula i Centar „Liče Fara-
guna“ Labin. U Školi za odgoj i obrazovanje Pula školuju se učenici po posebnom pro-
gramu uz individualizirane postupke te u aktivnostima svakodnevnoga života za uče-
nike s većim teškoćama u razvoju. Školu je u školskoj godini 2022./2023. pohađalo 105
učenika u 20 odjela. Centar „Liče Faraguna“ Labin polaze učenici u dobi od 7 do 21 godi-
nu, po programu za stjecanje kompetencija u aktivnostima svakodnevnog života i rada.
Sudjelovanjem u raznim aktivnostima učenici su uključeni u život lokalne zajednice. U
sklopu Centra osiguran je i smještaj učenika. Centar ima kabinete za rad logopeda i psi-
hologa, senzornu sobu za poticanje razvoja senzorne integracije, korektivnu dvoranu,
dnevni boravak za provođenje slobodnog vremena, kuhinju i prostranu blagovaonicu.

Istarska županija je, svjesna važnosti rane intervencije kod djece s razvojnim odstupaj-
njima i poteškoćama u razvoju, provela sveobuhvatnu analizu stanja i potreba djece i
njihovih obitelji te je kao prva u Hrvatskoj izradila Plan rane intervencije u djetinjstvu⁹.
Sukladno odredbama Plana, osnovani su interdisciplinarni timovi u ustanovama koji
će pružati podršku obiteljima, objasniti djetetovu dijagnozu i preporučiti potrebne te-
rapije. Spomenuti timovi djeluju u Dnevnom centru za rehabilitaciju Veruda – Pula te
Specijalnoj bolnici za ortopediju i rehabilitaciju „Martin Horvat“ Rovinj – Rovigno /Os-
pedale specialistico per l'ortopedia e la riabilitazione „Martin Horvat“ Rovinj-Rovigno.

⁹ Plan rane intervencije u djetinjstvu objavljen je na službenim mrežnim stranicama Istarske županije https://www.istra-istria.hr/media/filer_public/6f/f5/6ff56f0b-fb9e-40cc-93da-4e74ce5352dc/231018_plan_rid_iz.pdf

U svrhu pružanja mogućnosti obrazovanja tijekom hospitalizacije te kasnijeg lakšeg povratka u redovni školski sustav, od siječnja 2004. godine uspostavljena je suradnja Područnog odjela Osnovne škole Vidikovac te Opće bolnice Pula – Ospedale Generale di Pola. Početkom školske godine 2022./2023. otvoren je novi, adekvatnije opremljeni prostor sa suvremenom opremom unutar prostorija bolnice.

S obzirom da osnovne škole na području Istarske županije pohađa veći broj učenika putnika i učenika upisanih u područne škole, problematika kvalitetne organizacije prijevoza učenika od iznimne je važnosti u kontekstu osiguravanja jednake pristupačnosti obrazovanja svim učenicima. Za navedene potrebe osnivači osiguravaju poseban prijevoz učenika. Velik izazov predstavlja daljnji rast cijena usluge prijevoza. Iz proračuna Istarske županije i jedinica lokalne samouprave, osnivača osnovnoškolskih ustanova, izdvajaju se znatna sredstva za financiranje posebnog prijevoza učenika, kao i sredstva za sufinanciranje produženog boravka. Manji dio troškova produženog boravka financiraju roditelji školske djece.

Rad osnovnih škola u najvećoj se mjeri financira iz državnog proračuna te iz sredstava Istarske županije i jedinica lokalne samouprave, kao osnivača školskih ustanova. Na trećem mjestu financijskih izvora nalaze se vlastiti prihodi škola i ostali izvori financiranja. Najmanji udio u financiranju čine projektna sredstva i donacije. Zbog negativnih makroekonomskih kretanja i postojanja inflatornih učinaka na gospodarstvo, Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH treba razmotriti mogućnost povećanja sredstava za djelovanje škola, budući da rast troškova ne prati i rast bilančnih prava.

Pored osiguravanja infrastrukturnih pretpostavki za kvalitetan rad osnovnih škola, rekonstrukcijom i dogradnjom postojećih školskih zgrada ili izgradnjom novih škola, iznimno je značajna i njihova opremljenost te provedba postupka digitalne tranzicije školskih ustanova, koji uključuje digitalizaciju školskih procesa i povećanje digitalne pismenosti djelatnika u okviru projekta e-Škole. Najveći pomaci ostvareni su u opremanju informatičkih i glazbenih učionica te školskih knjižnica, dok je opremljenost učionica i kabineta za tehničku kulturu i STEM područja te sportskih dvorana potrebno unaprijediti. U svrhu osiguravanja nužne asistivne tehnologije za djecu s teškoćama u razvoju, potrebno je uložiti dodatna financijska sredstva za nabavu didaktičkih uređaja, interaktivnih ekrana te opremanje senzornih soba.

Jedan od najznačajnijih izazova na nacionalnoj razini, pa tako i na razini Istarske županije, odnosi se na nedostatak stručnog kadra u osnovnim školama. Osobito je izražen nedostatak nastavnika matematike i fizike. Osim učitelja i nastavnika, postoji nedostatak stručnih suradnika (logopeda, psihologa, pedagoga, edukacijskih rehabilitatora te fizioterapeuta), kao i djelatnika koji obavljaju administrativno-tehničke poslove i pomoćnih radnika. U suradnji s osnivačima, osnovne škole pokušavaju privući stručni kadar dodjelom stanova na korištenje i sufinanciranjem troškova smještaja.

Dodatni problem predstavljaju propisana ograničenja u zapošljavanju pomoćno-tehničkog osoblja od strane nadležnog ministarstva.

Unatoč postojanju ograničenja u osiguravanju financijskih sredstava, u osnovnim školama na području Istarske županije provodi se kontinuirano stručno usavršavanje učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ostalih zaposlenika, provedbom edukativnih radionica, seminara, predavanja i stručnih skupova koje organiziraju Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Agencija za znanost i obrazovanje, županijska stručna vijeća, CARNET i drugi relevantni dionici. Provode se i brojna stručna usavršavanja u okviru Erasmus+ projekata, primjerice e-tweening. Pohađanje edukacija koje nisu besplatne najčešće plaćaju škole, osnivači, Ministarstvo znanosti i obrazovanja ili se potrebna sredstva osiguravaju u okviru projekata.

Osim učitelja, nastavnika i stručnih suradnika, u provedbu odgojno-obrazovnih programa uključeni su i pomoćnici u nastavi za djecu s teškoćama u razvoju. S obzirom da problematika osiguravanja financijskih sredstava i zapošljavanja pomoćnika u nastavi nije bila sustavno riješena na nacionalnoj razini, Istarska županija i jedinice lokalne samouprave s područja Županije nastojale su svake školske godine osigurati potreban broj pomoćnika u nastavi u sklopu projekata sufinanciranih sredstvima Europske unije iz Europskog socijalnog fonda i Europskog socijalnog fonda + te ulaganjem vlastitih proračunskih sredstava. Nakon provedbe niza MOZAIK projekata Istarske županije, u kolovozu 2023. godine započela je provedba projekta MOZAIK 6 u okviru kojega je pružena podrška 99 učenika s teškoćama u razvoju od strane 98 pomoćnika u nastavi/stručnih komunikacijskih posrednika u osnovnim i srednjim školama. Kroz Proračun Istarske županije za 2023. godinu osigurana su dodatna sredstva za plaće 16 pomoćnika u nastavi, čiji troškovi nisu osigurani iz europskih sredstava te dodatna sredstva za povećanje njihove satnice. Pored navedenog projekta, potrebno je spomenuti i sljedeće projekte jedinica lokalne samouprave, čija je provedba započela u kolovozu 2023. godine: Ravnomjerna socijalna i obrazovna inkluzija učenika s teškoćama u razvoju III – RAST III (Grad Labin), Paz(in)kluzivna škola (Grad Pazin), Škola PUNA znanja 2023./2024. (Grad Umag – Umago), PUNA torba zajedništva I. (Grad Poreč – Parenzo), ZAJEDNO DO ZNANJA 5. (Grad Pula – Pola).

U cilju unaprjeđenja kvalitete i osuvremenjivanja odgojno-obrazovnog sustava, Istarska županija je u školskoj godini 2022./2023. uvela program građanskog odgoja i obrazovanja u 25 osnovnih škola čiji je osnivač. Potrebno je istaknuti i provedbu projekta „Institucionalizacija zavičajne nastave“, koji se u školskoj godini 2022./2023. provodio u 45 osnovnih škola s područja Istarske županije. Pored spomenutih izvannastavnih programa i projekata, u istarskim osnovnim školama provode i brojni drugi, kao što su primjerice povijesne grupe, geografske grupe, likovne grupe, sportske grupe, domaćinstvo, dramske i literarne grupe, grupe u okviru STEM područja, zborovi, orkestri, ekološke grupe i dr. Sustavno se promiče i financijski podupire provedba programa

talijanske nacionalne autohtone zajednice i nacionalnih manjina koje žive i djeluju na području Istarske županije.

Većina osnovnih škola na području Istarske županije provodi određene oblike dodatnih aktivnosti za darovite učenike. To se prije svega odnosi na organizaciju dodatne i izborne nastave koja, među ostalim aktivnostima, uključuje pripremu za školska, županijska i državna natjecanja iz pojedinih područja. Nažalost, učitelji, nastavnici i stručni suradnici, zbog brojnih drugih radnih obveza, nemaju dovoljno vremena za posvećivanje darovitim učenicima, a nužno im je omogućiti i prisustvovanje dodatnim edukacijama za prepoznavanje i rad s darovitim učenicima. U cilju pravovremenog identificiranja i povećanja kvalitete rada s darovitim učenicima, Upravni odjel za obrazovanje, sport i tehničku kulturu Istarske županije dodatno organizira edukacije za nastavnike i stručne suradnike u osnovnim školama s namjerom razvoja kompetencija u prepoznavanju, poticanju i vrednovanju darovitih učenika.

Osnovnoškolske ustanove provode kontinuiranu suradnju s Ministarstvom znanosti i obrazovanja i drugim tijelima državne uprave, Agencijom za znanost i obrazovanje, nadležnim tijelima Istarske županije i jedinca lokalne samouprave, roditeljima, predškolskim i srednjoškolskim ustanovama te drugim relevantnim dionicima na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Analizom stanja sustava osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja utvrđena je potreba unaprjeđenja suradnje s predškolskim ustanovama, osobito one vezane za djecu s teškoćama u razvoju i djecu iz pojedinih manjinskih zajednica, kako bi se povećala njihova spremnost za pohađanje osnovne škole.

Ključne razvojne potrebe i razvojni potencijali sustava osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja na području Istarske županije su:

KLJUČNE RAZVOJNE POTREBE

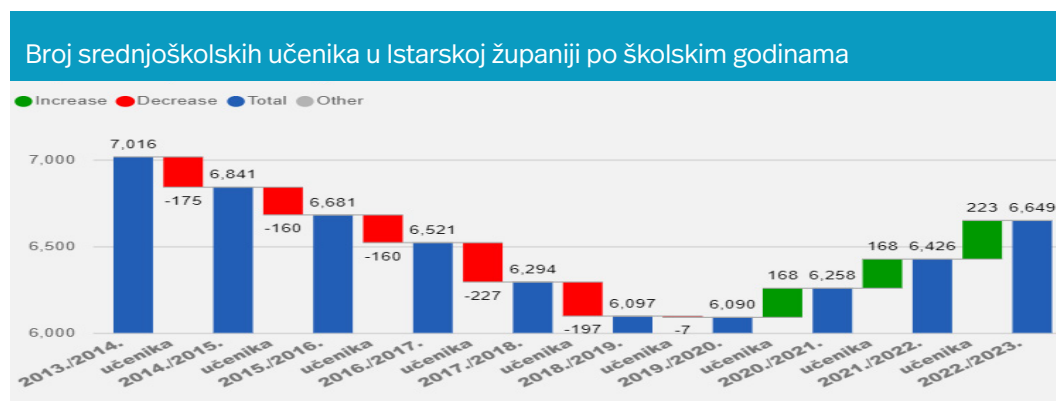
- Povećanje sredstava i unaprjeđenje sustava mjesečnih dotacija osnovnim školama od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja, u cilju daljnjeg unaprjeđenja infrastrukturnih uvjeta, opremljenosti, provedbe odgojno-obrazovnih programa i stručnog usavršavanja učitelja, nastavnika i stručnih suradnika;
- Rješavanje problema nedostatka stručnog kadra u osnovnim školama, osobito nastavnika matematike i fizike, stručnih suradnika (logopeda, psihologa, pedagoga, edukacijskih rehabilitatora i fizioterapeuta) te djelatnika koji obavljaju administrativno-tehničke poslove i pomoćnih radnika;
- Unaprjeđenje rada s darovitom djecom, provedbom dodatnih programa te daljnjom edukacijom učitelja, nastavnika i stručnih suradnika.

- Ulaganja u izgradnju, rekonstrukciju i dogradnju osnovnoškolskih ustanova u sklopu Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026.;
- Sufinanciranje rada pomoćnika u nastavi u okviru EU projekata te promicanje njihovog zapošljavanja putem višegodišnjih ugovora o radu;
- Osiguravanje dodatnih sredstava iz fondova i programa Europske unije za provedbu odgojno-obrazovnih programa, osobito programa namijenjenih radu s darovitom učenicima.

3.3. SREDNJOŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

U Istarskoj županiji djeluju ukupno 23 srednjoškolske ustanove. Osnivač 20 srednjih škola i Glazbene škole Ivana Matetića – Ronjgova Pula je Istarska županija, dok su osnivači ostale dvije škole Grad Pula – Pola i Porečko-pulska biskupija. Od ukupnog broja, 11 srednjih škola nalazi se u Puli – Pola, 3 u Bujama – Buie i Rovinju – Rovigno, 2 u Pazinu i Poreču – Parenzo te jedna u Buzetu i Labinu. Prema podacima Školskog e-Rudnika, ukupan broj učenika koji su pohađali srednju školu u školskoj godini 2022./2023. bio je 6.641, od čega je 1.868 učenika bilo upisano u prvi razred, 1.764 u drugi razred, 1.657 u treći razred, 1.317 u četvrti razred te 21 u peti razred srednje škole. Srednju školu pohađalo je 290 učenika s teškoćama u razvoju (4,37%).

Od školske godine 2013./2014. do 2019./2020. Istarska županija bilježi pad broja srednjoškolaca, a s početkom školske godine 2020./2021. bilježi se porast broja srednjoškolskih učenika. Ipak, ukupna razlika u broju učenika u razdoblju od školske godine 2013./2014. do 2022./2023. je negativna, odnosno Istarska županija izgubila je 375 (5,34%) srednjoškolaca.

GRAFIČKI PRIKAZ 8 / Izvor: ŠeR – Školski e-Rudnik

Sukladno Državnom pedagoškom standardu srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, srednja škola optimalne veličine ima 16 – 20 razrednih odjela, odnosno 400 – 500 učenika. Prema podacima Školskog e-Rudnika, srednjoškolski odgojno-obrazovni sustav Istarske županije u školskoj godini 2022./2023. sastojao se od 352 razredna odjela (prosječno 15,30 s prosječnim brojem od 18,87 učenika po odjelu). U nekim školama broj učenika bio je veći od utvrđenog standarda, primjerice u Gimnaziji Pula, Gimnaziji i strukovnoj školi Jurja Dobrile u Pazinu te Školi za turizam, ugostiteljstvo i trgovinu. Od 23 srednje škole na području Županije, njih 18 radilo je u jednoj smjeni koja se ne rotira, dok je 5 škola radilo u dvije smjene koje se ne rotiraju. Srednjoškolski učenici mogli su birati između 85 (65 redovnih i 20 glazbenih/plesnih) programa, koji su se izvodili u gimnazijama, strukovnim školama te umjetničkim školama. U okviru gimnazijskih programa provodili su se programi opće, prirodoslovno-matematičke, jezične i klasične gimnazije.

Srednjoškolski općeobrazovni i umjetnički programi u Istarskoj županiji prema broju učenika u školskoj godini 2022./2023.

	BROJ PROGRAMA	BROJ UČENIKA
Gimnazijski programi	5	1.965
Strukovni programi	55	4.468
Umjetnički programi	25	208

TABLICA 4 / Izvor: ŠeR – Školski e-Rudnik

U sklopu gimnazijskih programa, najveći broj učenika upisao je opću gimnaziju (1.277), dok se po broju upisanih učenika ističu strukovni programi ekonomije (556), hotelijersko-turističkog tehničara (393), turističko-hotelijerskog komercijalista (271) i tehničara za računalstvo (258) te program izobrazbe medicinskih sestara/tehničara opće njege (254), koji traje pet godina.

Sagledavajući trogodišnje strukovno obrazovanje, najviše učenika pohađalo je programe izobrazbe kuhara (187), elektromehaničara (134), konobara (102), frizera (75) te instalatera-montera (67).

Prema provedenoj analizi i Preporukama za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje iz 2022. godine¹⁰, neki srednjoškolski programi i zanimanja na području Istarske županije su prezastupljeni, dok su pojedini programi i zanimanja nedovoljno zastupljeni i deficitarni na tržištu rada.

¹⁰ Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja iz 2022. godine, objavljene su na službenim mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje https://www.hzz.hr/app/uploads/2023/07/preporuke_22kor-1.pdf

Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja HZZ-a za područje IŽ

Obrazovni programi kojima treba povećati broj upisanih učenika	Obrazovni programi kojima treba smanjiti broj upisanih učenika
<ul style="list-style-type: none"> • Automehaničar/automehaničarka • Šivač/šivačica odjeće • Zidar/zidarica • Tesar/tesarica • Vodoinstalater/vodoinstalaterka • Medicinska sestra/tehničar opće zdravstvene njege • Konobar/konobarica • Kuhar/kuharica • Bravar/bravarica • Elektroinstalater/elektroinstalaterka • Farmaceutski tehničar/farmaceutska tehničarka • Stolar/stolarica • Mesar/mesarica • Slastičar/slastičarka • Pekar/pekarica • Instalater/instalaterka grijanja i klimatizacije • Soboslikar-ličilac/soboslikarica-ličiteljica • Vrtlar/vrtlarica • Fasader/fasaderka • Dentalni tehničar/dentalna tehničarka 	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomist/ekonomistica • Poslovni tajnik/tajnica • Komercijalist/komercijalistic • Hotelijersko-turistički tehničar/tehničarka

TABLICA 5 / Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

U pogledu prosječnog općeg uspjeha učenika srednjih škola u općeobrazovnim programima u školskoj godini 2022./2023., Istarska županija bila je na 9. mjestu među hrvatskim županijama, s prosječnim uspjehom 3,93. Sukladno podacima Školskog e-Rudnika, od ukupnog broja učenika srednjih škola koji pohađaju općeobrazovne programe, najviše je učenika navedenu školsku godinu završilo s općim uspjehom vrlo dobar (3.162), zatim slijedi opći uspjeh odličan (1.618), opći uspjeh dobar (1.539), opći uspjeh nedovoljan (143) te opći uspjeh dovoljan (46). Sagledavajući rezultate državne mature, prosječna ocjena na A razini među istarskim srednjoškolcima na ljetnom roku u školskoj godini 2021./2022. bila je 3,58, dok je prosječna ocjena B razine bila 2,63. Prosječna ocjena učenika četvrtih razreda srednjih škola u općeobrazovnom programu u školskoj godini 2022./2023. bila je 4,08, a prosječna ocjena učenika petih razreda srednjih škola iste godine bila je 4,71.

Većina učenika s teškoćama u razvoju na području Istarske županije uključena je u redovne razredne odjele te pohađaju redovite programe uz primjenu individualiziranih postupaka ili pohađaju redovite programe uz prilagodbu sadržaja i primjenu individualiziranih postupaka. U Školi za odgoj i obrazovanje Pula učenici pohađaju trogodišnje srednjoškolske programe za učenike s teškoćama u razvoju po posebnom programu uz primjenu individualiziranih postupaka. Školu je u školskoj u godini 2022./2023. pohađalo 106 učenika, od čega je 87 učenika pohađalo posebne osnovnoškolske programe, a 19 učenika srednjoškolske programe, pri čemu su se učenici školovali za pomoćna zanimanja kuhara i slastičara, autolimara, vodoinstalatera, vrtlara te cvjećara. Sukladno navedenom u prethodnom potpoglavlju, posebnu ustanovu Centar „Liče Faraguna“ Labin je u 2022./2023. godini pohađalo 17 učenika u dobi od 7 do 21 godinu, s kojima je radilo ukupno 18 djelatnika i 7 pomoćnika u nastavi.

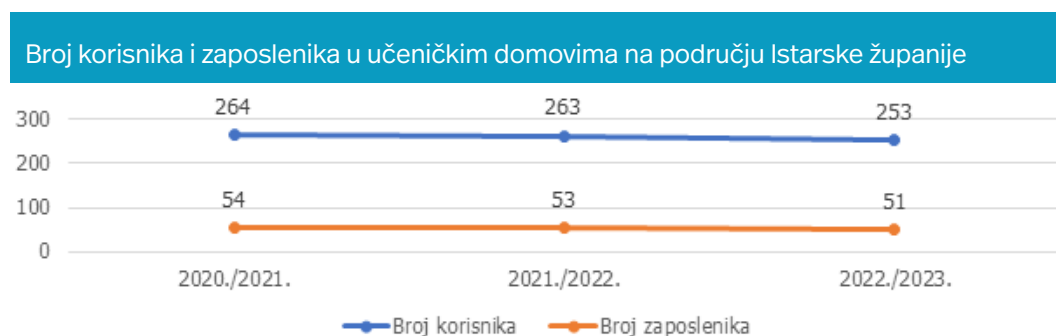
Važnu ulogu u provedbi odgojno-obrazovnih programa u koje su uključeni učenici s teškoćama u razvoju imaju pomoćnici u nastavi. Nakon provedbe niza MOZAIK projekata Istarske županije, u kolovozu 2023. godine započela je provedba projekta MOZAIK 6, financiranog iz sredstava Europskog socijalnog fonda +, u okviru kojega je pružena podrška 99 učenika s teškoćama u razvoju od strane 98 pomoćnika u nastavi/stručnih komunikacijskih posrednika u osnovnim i srednjim školama. Sukladno navedenom u prethodnom potpoglavlju, iz Proračuna Istarske županije za 2023. godinu osigurana su dodatna financijska sredstva za podmirenje troškova plaća i povećanja satnica 16 pomoćnika u nastavi, koji nisu bili osigurani iz europskih sredstava.

Značajan dio srednjih škola provodi programe dodatnog, odnosno dopunskog obrazovanja, koji se uglavnom odnose na pripremu učenika za polaganje državne mature, učenje stranih jezika, informatike te na provedbu aktivnosti vezanih za likovnu i glazbenu umjetnost. Pored navedenog, škole provode i izvannastavne aktivnosti u okviru sportskih klubova, likovnih, novinarskih i radijskih grupa, eko-škola, zborova i slično.

Potrebno je posebno istaknuti da je Školu za turizam, ugostiteljstvo i trgovinu Pula Ministarstvo znanosti i obrazovanja imenovalo regionalnim centrom kompetentnosti u sektoru ugostiteljstva i turizma. Temeljem navedenog imenovanja, Istarska županija i javna ustanova „Regionalni koordinator Istarske županije za europske programe i fondove – Coordinatore regionale della Regione Istriana per i programmi e fondi europei“, u suradnji s brojnim partnerima, pripremili su i proveli dva EU projekta, koji su okončani 31. prosinca 2023. godine. Vrijednost projekta rekonstrukcije, dogradnje i manjim djelom opremanje Centra za kompetentno cjeloživotno razvijanje inovativnih znanja i vještina u sektoru ugostiteljstva i turizma Pula – KLIK PULA, iznosila je 6.615.680,15 eura, od čega je 3.981.455,86 eura osigurano iz Europskog fonda za regionalni razvoj kroz Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020., dok je preostali dio troškova u iznosu od 2.634.224,29 eura snosila Istarska županija. Osim navedenog projekta, uspostava Centra KLIK Pula, uključivala je i

provedbu drugog zasebnog projekta u cijelosti financiranog iz Europskog socijalnog fonda, kroz Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020., u iznosu od 5.931.659,00 eura. Projekt je obuhvaćao većim djelom opremanje Centra, ali i nizom programa stručnog usavršavanja za nastavnike, provedbu visoko kvalitetne praktične i teorijske nastave usmjerene na poboljšanje kvalitete strukovnog obrazovanja i njegove prilagodbe potrebama gospodarstva i tržišta rada.

Na području Istarske županije djeluju dva učenička doma, Učenički dom Pula i Učenički dom Pazinskog kolegija, koji su u školskoj godini 2022./2023. osiguravali smještaj i pripadajuće odgojno-obrazovne sadržaje za 253 korisnika (176 učenica i 77 učenika). Godišnje cijene smještaja subvencioniraju Ministarstvo znanosti i obrazovanja te Istarska županija, a ostatak cijene plaćaju roditelji. Tijekom navedene školske godine u domovima je bio zaposlen 51 zaposlenik.

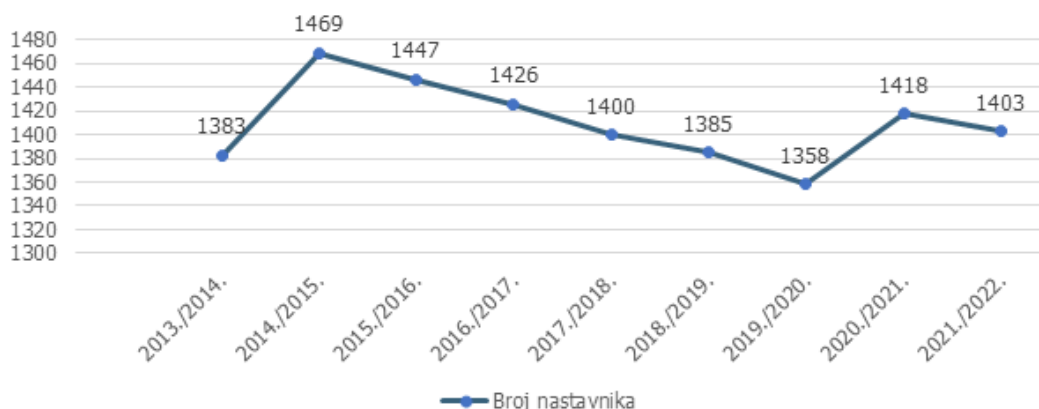

GRAFIČKI PRIKAZ 9 / Izvor: Državni zavod za statistiku

Temeljem prethodno navedenih podataka, možemo zaključiti da je broj korisnika i zaposlenika u učeničkim domovima na području Istarske županije tijekom tri analizirane školske godine bio u blagom padu.

Pored smanjenja broja zaposlenika u učeničkim domovima, provedenom analizom utvrđeno je i smanjenje broja zaposlenih u srednjim školama u razdoblju od školske godine 2014./2015. do školske godine 2019./2020. Nakon toga dolazi do povećanja broja zaposlenih, ali je on u školskoj godini 2021./2022. ponovno smanjen.

Broj nastavnika u srednjoškolskim ustanovama na području Istarske županije

GRAFIČKI PRIKAZ 10 / Izvor: Državni zavod za statistiku

Istarska županija i ostali osnivači kontinuirano ulažu znatna financijska sredstva u unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta, putem izgradnje, dogradnje i rekonstrukcije školskih zgrada, sportskih dvorana i učeničkih domova. Osim spomenutih ulaganja u Centar KLIK Pula, izgrađena je i opremljena nova zgrada Medicinske škole Pula te je izvršena rekonstrukcija, dogradnja i opremanje Talijanske srednje škole – Scuola media superiore italiana Leonardo da Vinci Buje – Buie. Značajna sredstva uložena su u zgradu Društvenog centra Pula, u kojem su smještene Gimnazija Pula, Glazbena škola Ivana Matetića – Ronjgova Pula te Strukovna škola Pula. Vrijednom investicijom sanirano je potkrovlje, unutarne i igrališno pročelje Učeničkog doma Pula. U tijeku je priprema projekta nadogradnje Gimnazije i strukovne škole Jurja Dobrile Pazin, koji je trenutno u fazi ishodovanja građevinske dozvole kao preduvjeta za početak radova. Također, u tijeku su postupci izdavanja građevinske dozvole i za školu u Pazinu, i za rekonstrukciju i dogradnju školske zgrade Strukovne škole Eugena Kumičić Rovinj – Scuola di formazione professionale Eugen Kumičić Rovigno.

Osim osiguravanja infrastrukturnih preduvjeta, važan segment kvalitetne provedbe odgojno-obrazovnih programa u srednjoškolskim ustanovama vezan je uz rad profesora, nastavnika, stručnih suradnika i ostalih zaposlenika. Oni se kontinuirano stručno usavršavaju te sudjeluju u provedbi brojnih seminara, predavanja, stručnih skupova i edukativnih radionica. Veliki problem predstavlja nedostatak stručnog kadra za provedbu pojedinih programa, posebice profesora i nastavnika informatike, matematike, fizike, povezanih prirodoslovnih ili tehničkih grupa predmeta te pojedinih stranih jezika. U dijelu srednjih škola utvrđen je nedostatak pomoćno- tehničkog osoblja čije je zapošljavanje ograničeno.

Provedenom analizom stanja utvrđena je potreba uvođenja novih i modernizacije postojećih kurikuluma u srednjim školama usklađenih s potrebama tržišta rada, što podrazumijeva povećanje kvalitete i modernizaciju nastavnih planova i programa u

gimnazijskom i strukovnom obrazovanju s ciljem usklađivanja s nacionalnim strategijama, razvoj novih strukovnih kurikuluma usklađenih s potrebama gospodarstva i tržišta rada s naglaskom na dugoročno praćenje trendova u širem okruženju i prilagodbu programa, osiguravanje učinkovite primjene modernih tehnologija (IKT) i osposobljavanje za rad na njima, veću autonomiju škola/osnivača u uvođenju novih programa te aktivnu suradnju s poduzetnicima usmjerenu na unaprjeđenje sustava naukovanja i mentorskih programa. Istarska županija sustavno promiče uvođenje novih programa u srednjim školama čiji je osnivač te im dodjeljuje namjenska sredstava za nabavu nastavnih sredstava i opreme namijenjene provedbi novih kurikuluma.

Rad s darovitim učenicima kroz redovno obrazovanje provodi se organizacijom dodatne i izborne nastave, koja prvenstveno uključuje pripremu za školska, županijska i državna natjecanja iz pojedinih područja. Osim navedenog, daroviti učenici sudjeluju u brojnim izvanškolskim aktivnostima, poput znanstvenog kampa i natjecanja u STEM području – Tetragon, aktivnostima u okviru Edukacijsko-znanstvenog centra u Višnjanu, Sudoku natjecanja, Atom lige, MAT lige, natjecanja u znanju klasičnih jezika i kulture – ECCL, natjecanja Juvenes Translatores, natjecanja u području stranih jezika – Hippo i Best in English, Festivala zavičajnosti te projekta Čitanje pod zvijezdama. U predstojećem razdoblju, nužno je uvođenje posebnih programa za darovitu djecu, kako bi se njihovi potencijali i talenti kontinuirano razvijali.

Potrebno je istaknuti i aktivnosti Centra za popularizaciju znanosti i inovacija Istarske županije, kojeg je osnovala Istarska razvojna agencija – IDA d.o.o. u suradnji sa Zajednicom tehničke kulture Pula, koje su usmjerene na popularizaciju znanosti, povezivanje formalnih i neformalnih oblika učenja ključnih za razvoj budućih naraštaja kao konkurentne radne snage te razvoj inovacija u gospodarstvu.

Jedan od ključnih izazova s kojim se susreću srednje strukovne škole na području Istarske županije vezan je za obavljanje kvalitetne stručne prakse učenika. Ona se najvećim dijelom provodi kombinirano, u školi i poslovnim prostorima gospodarskih subjekata, pod nadzorom mentora/voditelja prakse. Stručnu praksu koja se provodi u objektima gospodarskih subjekata plaćaju poslodavci, sukladno važećim zakonskim i podzakonskim propisima. Problem predstavlja pronalazak dovoljnog broja poslodavaca za provedbu stručne prakse te se predlaže pojednostavljivanje ili čak ukidanje postupka licenciranja obrta/trgovačkih društava u svrhu olakšavanja navedenog procesa. Nužno je uvođenje jedinstvenog popisa poslodavaca za područje Istarske županije koji su voljni surađivati sa školama u organizaciji i provedbi stručne prakse. Trenutne poteškoće mogu se prevladati ili olakšati učinkovitijom suradnjom svih relevantnih dionika, boljom prometnom povezanošću koja bi omogućila proširen izbor poslodavaca te uređenjem i opremanjem dodatnih stručnih radionica u školskim prostorima. Izvrstan primjer kvalitetno organizirane i provedene stručne prakse ostvaren je u Centru KLIK Pula za zanimanja u okviru sektora ugostiteljstva i turizma. Po uzoru na spomenuti

Centar, potrebno je razvijati nove centre izvrsnosti u srednjoškolskom obrazovanju, poput Centra izvrsnosti u elektrotehnici koji se planira uspostaviti u Srednjoj školi Mate Blažina Labin.

Određen broj jedinica lokalne samouprave, koje na svome području nemaju srednju školu, sufinanciraju troškove prijevoza učenika do srednjoškolskih ustanova, dok neke dodjeljuju stipendije. Pored dodjele stipendija, dio jedinica lokalne samouprave omogućava učenicima provedbu stručne prakse na svome području te sufinancira troškove odlaska učenika na natjecanja, kao i troškove provedbe pojedinih projekata, programa, manifestacija i naturalnih zabava u organizaciji srednjih škola.

Temeljem provedene analize stanja sustava srednjoškolskog odgoja i obrazovanja na području Istarske županije, utvrđene su sljedeće ključne razvojne potrebe i razvojni potencijali:

KLJUČNE RAZVOJNE POTREBE

- Daljnje unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta u srednjoškolskim ustanovama;
- Stvaranje preduvjeta za poticanje zapošljavanja profesora, nastavnika i stručnih suradnika u srednjim školama;
- Uvođenje novih i modernizacija postojećih kurikulumu u srednjim školama usklađenih s potrebama tržišta rada;
- Unaprjeđenje provedbe stručne prakse učenika strukovnih škola, uvođenjem jedinstvenog popisa poslodavaca za područje Istarske županije koji su voljni surađivati sa školama u organizaciji i provedbi stručne prakse;
- Daljnje unaprjeđenje uvjeta rada s darovitim učenicima i djecom s teškoćama u razvoju.

KLJUČNI RAZVOJNI POTENCIJALI

- Ulaganja u unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta i opremljenosti srednjoškolskih ustanova te uvođenje novih i modernizaciju postojećih kurikulumu iz programa i fondova Europske unije;
- Sufinanciranje rada pomoćnika u nastavi u okviru EU projekata te promicanje njihovog zapošljavanja putem višegodišnjih ugovora o radu;
- Osiguravanje dodatnih sredstava iz fondova i programa Europske unije za provedbu odgojno-obrazovnih programa, osobito programa namijenjenih radu s darovitom učenicima;
- Korištenje primjera dobre prakse u pripremi i provedbi novih EU projekata.

3.4. VISOKO OBRAZOVANJE

Sukladno podacima Školskog e–Rudnika, nakon školske godine 2021./2022. 1.094 učenika Istarske županije pohađalo je državnu maturu, od čega je 758 učenika (69,29%) upisalo visoko učilište u akademskoj 2022./2023. godini. Od spomenutog broja učenika, 385 učenika je pohađalo gimnazijske srednjoškolske programe (51%), a 370 učenika programe strukovnih srednjih škola (49%). Svi učenici (3) koji su pohađali glazbenu ili plesnu srednju školu upisali su visoko učilište.

Od ukupnog broja učenika koji su upisali visoko učilište, 82,87% je upisalo sveučilišni studij, dok je 17,13% upisalo stručni studij.

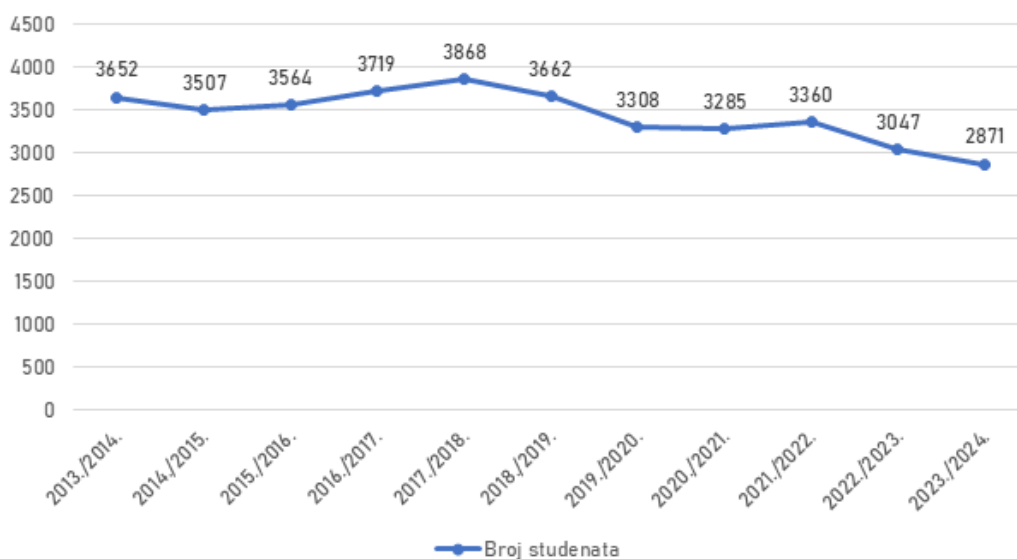
Visoko obrazovanje na području Istarske županije odvija se u sljedećim ustanovama: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Istarsko veleučilište – Univeristà Istriana di scienze applicate, Veleučilište u Rijeci (Poljoprivredni odjel u Poreču i Poslovni odjel u Pazinu). Pored navedenog, u proteklom razdoblju pokrenuto je i djelovanje Veleučilišta menadžmenta i sigurnosti Securus. Znatan dio maturanata s područja Istarske županije upisao je neki od studijskih programa Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli (179 učenika od ukupno 374 upisana učenika na Sveučilište), dok je dio maturanata odlučio nastaviti školovanje na sveučilištima u Rijeci, Zagrebu i drugim gradovima.

Istarska županija kontinuirano podupire školovanje studenata na visokim učilištima u Županiji i drugim središtima, dodjelom studentskih stipendija. Tako je primjerice, za akademsku godinu 2022./2023. i akademsku godinu 2023./2024. Istarska županija stipendirala ukupno 120 studenata u tri kategorije: stipendije namijenjene redovnim studentima, stipendije za studente na studijima za deficitarna zanimanja u zdravstvu te stipendije za studente slabijeg imovnog stanja.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli najveća je ustanova visokog obrazovanja u Istarskoj županiji, koja izvodi studijske programe na preddiplomskoj stručnoj i sveučilišnoj razini, diplomskoj sveučilišnoj razini, integriranoj preddiplomskoj i diplomskoj sveučilišnoj razini te poslijediplomskoj sveučilišnoj specijalističkoj i doktorskoj razini. Svi programi provode se na sedam fakulteta i muzičkoj akademiji.

Prikaz broja studenata na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli po akademskim godinama

GRAFIČKI PRIKAZ 11 / Izvor: Agencija za znanost i visoko obrazovanje

U akademskoj godini 2022./2023. nastava se izvodila u okviru 3 preddiplomska stručna studija, 27 preddiplomskih sveučilišnih studija, 27 diplomskih sveučilišnih studija, 1 integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija, 5 poslijediplomskih sveučilišnih specijalističkih studija i 2 poslijediplomska sveučilišna doktorska studija, kako je prikazano u tablici 6.

Struktura Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli prema studijskim programima

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJSKI PROGRAMI

Predškolski odgoj (na hrvatskom i talijanskom jeziku)

Proizvodno strojarstvo

Sestrinstvo

PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJSKI PROGRAMI

Arheologija (dvopredmetni)

Dizajn i audiovizualne komunikacije

Dizajn i audiovizualne komunikacije

Primijenjena ekonomija

Primijenjena ekonomija (izvanredni online)

Engleski jezik i književnost (dvopredmetni)

Glazbena pedagogija

Hrvatski jezik i književnost (dvopredmetni)

Hrvatski jezik i književnost (jednopredmetni)

Informatika

Japanski jezik i kultura (dvopredmetni)

Japanski jezik i kultura (jednopredmetni)

Jezična i interkulturalna medijacija

Klasična harmonika

Klavir

Kultura i turizam

Kultura i turizam i Talijanski jezik i kultura (dvopredmetni)

Latinski jezik i rimska književnost(dvopredmetni)

Poslovna ekonomija – smjerovi: Financijski management, Marketinško upravljanje, Management i poduzetništvo, Turizam, Informatički menadžment

Povijest (dvopredmetni)

Povijest (jednopredmetni)

Računarstvo

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje na hrvatskom jeziku

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje na talijanskom jeziku

Solo pjevanje

Talijanski jezik i književnost (dvopredmetni) – smjerovi: nastavnički, prevoditeljski

Talijanski jezik i književnost (jednopredmetni) – smjerovi: nastavnički, književno-kulturološki, filološki

Znanost o moru

DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJSKI PROGRAMI

Primijenjena ekonomija

Primijenjena ekonomija (izvanredni online)

Glazbena pedagogija

Hrvatski jezik i književnost (dvopredmetni); smjer: nastavnički

Hrvatski jezik i književnost (jednopedmetni); smjerovi: nastavnički, znanstveni
Informatika; smjerovi: Informatika i Nastavni smjer informatike
Japanologija (jednopedmetni studij): opći i nastavnički smjer
Japanologija (dvpredmetni studij)
Klasična harmonika
Klavir
Kultura i turizam
Latinski jezik i rimska književnost (dvpredmetni)
Poslovna ekonomija; smjerovi:
Financijski management
Marketinško upravljanje
Management i poduzetništvo
Turizam i razvoj
Informatički menadžment
Povijest (dvpredmetni); smjer: nastavnički
Povijest (jednopedmetni)
Računarstvo
Rani i predškolski odgoj i obrazovanje na hrvatskom jeziku
Rani i predškolski odgoj i obrazovanje na talijanskom jeziku
Solo pjevanje
Strojarstvo
Talijanski jezik i književnost (dvpredmetni) – smjerovi: nastavnički, prevoditeljski
Talijanski jezik i književnost (jednopedmetni) – smjerovi: književno-kulturološki, filološki, nastavnički

INTEGRIRANI PREDDIPLOMSKI I DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJSKI PROGRAMI

Učiteljski studij na hrvatskom i talijanskom jeziku

POSLIJEDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI SPECIJALISTIČKI STUDIJSKI PROGRAMI

Europske integracije, regionalni i lokalni ekonomski razvoj

Klasična harmonika

Ljudski resursi i društvo znanja

Marketing usluga

Prevođenje u okviru hrvatsko-talijanske dvojezičnosti

POSLIJEDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI DOKTORSKI STUDIJSKI PROGRAMI

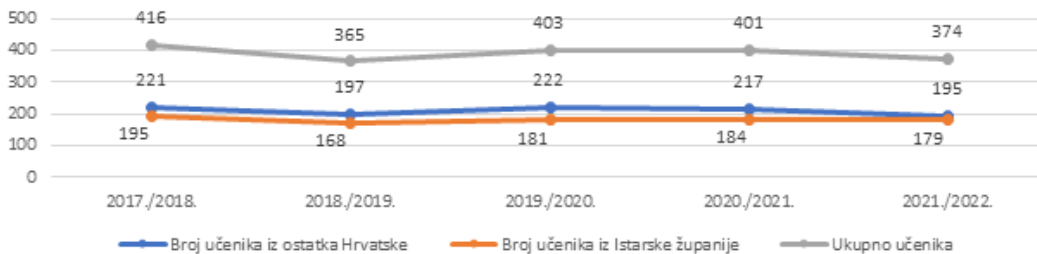
Međunarodni združeni doktorski studij „Međunarodni ekonomski odnosi i menadžment“

Nove paradigme obrazovanja

TABLICA 6 / Izvor: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Prema podacima Sveučilišta, studijski programi koji u posljednjih 5 godina bilježe najveći porast interesa studenata su: Dizajn i audiovizualne komunikacije, Engleski jezik i književnost, Japanski jezik i kultura te Informatika. Također, studenti koji su u akademskoj godini 2021./2022. upisali Sveučilište Jurja Dobrile u Puli najčešće su, sukladno podacima Školskog e-Rudnika, birali sljedeće programe: Sestrinstvo (49), Informatika (40), Rani i predškolski odgoj i obrazovanje na hrvatskom jeziku (33), Japanski jezik i kultura (28) te Engleski jezik i književnost (26).

Prikaz broja učenika koji su upisali Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

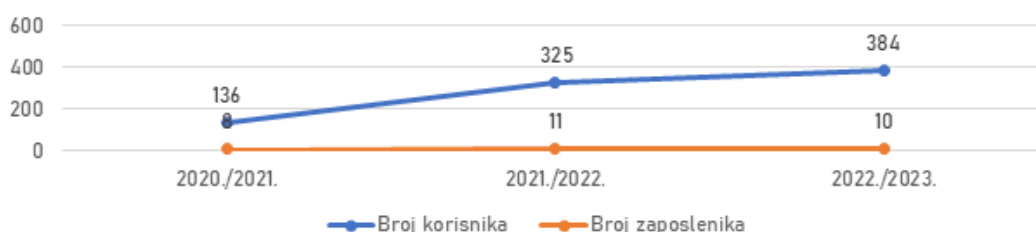
GRAFIČKI PRIKAZ 12 / Izvor: ŠeR – Školski e-Rudnik

Temeljem analize prethodno spomenutih podataka, možemo zaključiti kako je najveći interes studenata postojao za upisom onih studijskih programa koji su povezani s utvrđenim potrebama na tržištu rada, kako bi se nakon završetka školovanja mogli relativno brzo zaposliti.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli u akademskoj godini 2022./2023. imalo je 185 zaposlenih osoba, od čega su 183 osobe radile s punim radnim vremenom. U usporedbi s prethodnom akademskom godinom, zamjetan je blagi pad broja zaposlenih, s obzirom da je u akademskoj 2021./2022. godini na Sveučilištu bilo zaposleno 189 djelatnika.

U okviru Sveučilišta djeluje Studentski centar, koji pruža usluge studentske prehrane, student servisa te studentskog smještaja. Studentski dom u Puli ima kapacitet za smještaj 384 studenata u 194 sobe. U ožujku 2022. otvorena su dva nova paviljona, izgrađena u okviru projekta sufinanciranog sredstvima Europske unije, koja su namijenjena prvenstveno studentima slabijeg socioekonomskog položaja i studentima s invaliditetom. Osim smještajnih kapaciteta, u Studentskom domu uređena je i opremljena informatička učionica te multifunkcionalna dvorana za sastanke, prezentacije i konferencije, prostori za provedbu sportskih aktivnosti te praonica i sušionica rublja. Uređen je i pristup za osobe koje se kreću pomoću pomagala, ugradnjom dizala i opremanjem prilagođenih sanitarnih čvorova.

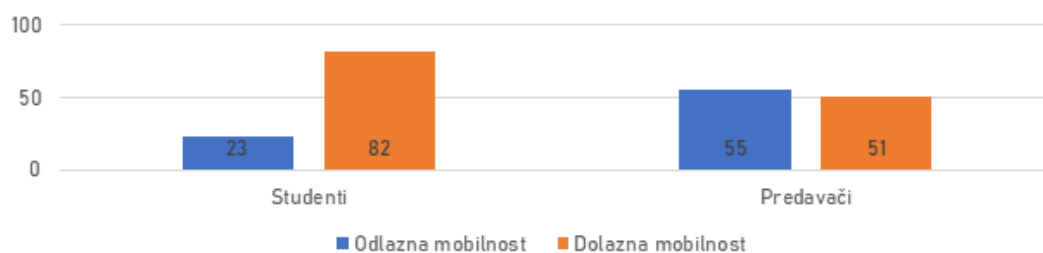
Broj studenata i zaposlenika u studentskom domu u Puli

GRAFIČKI PRIKAZ 13 / Izvor: Državni zavod za statistiku

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli ostvaruje intenzivnu suradnju s institucijama iz država članica Europske unije, kao i izvan njezinih granica. Osnovna poluga suradnje je mobilnost studenata i predavača, na koju se nadograđuje suradnja na znanstvenom polju i zajedničkim projektima.

Odlazna i dolazna mobilnost studenata i predavača na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli u akademskoj godini 2022./2023.

GRAFIČKI PRIKAZ 14 / Izvor: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

U sklopu Sveučilišta djeluju Centar za podršku studentima i karijerno savjetovanje i Centar za razvoj karijera, alumni i cjeloživotno obrazovanje, koji pružaju stručnu pomoć u planiranju i razvijanju karijera studenata od početka studija te djeluju kao posrednik između studenata, alumniya i poslodavaca. Putem centara i poduzetničkog

inkubatora, Sveučilište potiče poduzetnički duh kod studenata te razvija osjećaj odgovornosti za svoj rad.

Jedan od kapitalnih projekata Sveučilišta, ali i cijele Istarske županije, svakako je projekt prenamjene i preuređenja bivše Mornaričke bolnice u Sveučilišni kampus. Ukupna vrijednost projekta iznosi oko 7,8 milijuna eura, od čega se 5,2 milijuna sufinancira iz sredstava Europske unije u sklopu ITU mehanizma, dok je ostatak osiguran iz državnog proračuna. Početkom akademske godine 2024./2025. u prizemlje zgrade smjestit će se Fakultet informatike, studentska služba, restoran i knjižnički ogranci. Prvi je kat namijenjen Filozofskom fakultetu, a drugi Tehničkom i Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti.

Sveučilište Jurja Dobrile bilo je u proteklih pet akademskih godina (2018./2019. – 2022./2023.) uključeno u provedbu 15 EU projekata, 10 projekata mobilnosti, 20-ak nacionalnih projekata, dok je 13-ak projekata provedeno u suradnji s gospodarskim subjektima.

ISTARSKO VELEUČILIŠTE – UNIVERSITÀ ISTRIANA DI SCIENZE APPLICATE

Istarsko veleučilište – Università istriana di scienze applicate suvremena je visokoobrazovna institucija, čiji je osnivač Istarska županija. Veleučilište izvodi ukupno 4 studijska programa iz područja tehničkih znanosti (polje temeljne tehničke znanosti i polje strojarstvo) te društvenih znanosti (polje ekonomija). U akademskoj godini 2020./2021. na Istarsko veleučilište bilo je upisano ukupno 82 studenta, od čega 48 na Preddiplomski stručni studij Mehatronike, 18 na Preddiplomski stručni studij Politehnike i 16 na Specijalistički diplomski studij Kreativni menadžment u procesima. Struktura studenata ukazuje na veći interes za STEM područja, u odnosu na usavršavanje u području društvenih znanosti. Temeljem prikupljenih podataka, utvrđeno je da je u akademskoj godini 2022./2023. na Istarsko veleučilište bilo upisano 105 studenata, a otvorena su i dva nova smjera – Prijediplomski stručni studij Menadžment u gastronomiji i kultura hrane te Diplomski stručni studij Mehatronika. Otvaranje spomenutih smjerova i kreiranje novih programa zasnovano je na istraživanju provedenom u suradnji s brojnim relevantnim dionicima, primjerice s poslodavcima i alumnima, što je svakako pozitivan iskorak.

U okviru Istarskog veleučilišta djeluje i Centar za istraživanje materijala Istarske županije METRIS koji osigurava infrastrukturnu bazu za istraživanje i razvoj, kao preduvjet razvoja inovacija i primjene novih tehnologija u proizvodnji te širenju znanja. Centar METRIS iznimno je značajan za provedbu EU i nacionalnih projekata istraživanja i razvoja, daljnji razvoj gospodarstva unaprjeđenjem materijala i proizvoda, zakonsku kontrolu kvalitete materijala kao podršku industriji, potporu inovacijama malog i srednjeg poduzetništva, unaprjeđenje studentskih programa, podršku znanstvenom sektoru te provedbu popularizacije znanosti i stručnih edukacija u okviru

STEM područja. Veleučilište surađuje s gospodarstvom u području istraživanja i razvoja za potrebe razvoja novih proizvoda, poboljšanja svojstava postojećih proizvoda i razvoja patenata, što jača konkurentnost gospodarskih subjekata. Ono pruža usluge ispitivanja svojstava, sastava i kvalitete materijala te uspješno surađuje s više od 600 gospodarstvenika, uz prosječnu ocjenu zadovoljstva 4,85/5,00.

Stručna praksa sastavni je dio svih studijskih programa, pri čemu se svakom studentu dodjeljuje stručni mentor, ovisno o gospodarskom subjektu u kojemu se praksa provodi. Potrebno je posebno istaknuti međunarodnu suradnju Istarskog veleučilišta putem ERASMUS+ projekata, koji omogućavaju dolaznu i odlaznu mobilnost studenata, nastavnog i nenastavnog osoblja.

Istarsko veleučilište oslobađa od plaćanja školarine najboljeg studenta Veleučilišta temeljem ostvarenih ECTS bodova i prosjeka ocjena, kao i studente slabijeg imovnog stanja radi poticanja studiranja svih osoba koje ispunjavaju propisane uvjete, bez obzira na materijalni status.

Na Veleučilištu djeluje Centar za podršku studentima i karijerno savjetovanje koji se bavi unaprjeđivanjem uvjeta studiranja i pružanjem pomoći studentima putem podrške studentima, psihološko savjetovanje i karijerno savjetovanje. Podrška studentima uključuje savjetovanje vezano uz akademske i osobne poteškoće (psihološko savjetovanje) te podršku studentima s invaliditetom. Također, studenti Istarskog veleučilišta u sklopu studija pohađaju kolegije vezane za razvoj vještina i sposobnosti iz područja poduzetničkih aktivnosti (izrada poslovnog plana i plana financiranja poslovanja, priprema EU projekata, menadžment i poslovanje tvrtke).

U razdoblju od akademske godine 2018./2019. do akademske godine 2022./2023. Istarsko veleučilište bilo je uključeno, kao nositelj ili partner, u provedbu 12 projekata, od čega šest europskih, a šest nacionalnih projekata. U provedbi 4 projekta Veleučilište je surađivalo s gospodarskim subjektima. U tijeku je priprema projekta METRIS + – jačanje kapaciteta Centra za istraživanje materijala Istarske županije, usmjerenoga na stvaranje uvjeta za unaprjeđenje inovacijskog okruženja i povećanje aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija u poslovnom sektoru.

VELEUČILIŠTE U RIJECI

Dva odjela Veleučilišta u Rijeci imaju organiziranu nastavu na području Istarske županije. U Gradu Pazinu smješten je Poslovni odjel u okviru kojega se izvodi Preddiplomski stručni studij Poduzetništvo. Osim navedenog, u Gradu Poreču – Parenzo ustrojen je Poljoprivredni odjel na kojem se izvode tri studijska programa: Preddiplomski stručni studij Vinarstvo, Preddiplomski stručni studij Mediteranska poljoprivreda i Specijalistički diplomski stručni studij Vinarstvo. Izvedba spomenutih studijskih

programa na Poljoprivrednom odjelu u Poreču – Parenzo relevantna je s obzirom na potrebe tržišta rada i strukturu gospodarskih aktivnosti na području Istarske županije. Prema podacima Školskog e–Rudnika, Veleučilište u Rijeci je u akademskoj godini 2022./2023. upisalo ukupno 145 maturanta, od čega je 14 maturanata upisalo programe koji se izvode na području Istarske županije.

VELEUČILIŠTE MENADŽMENTA I SIGURNOSTI SECURUS

U Istarskoj županiji osnovana je 2018. godine Visoka škola menadžmenta i sigurnosti Securus, koja je, u skladu s novim Zakonom o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti preimenovana u Veleučilište menadžmenta i sigurnosti Securus. Na Veleučilištu se izvodi Preddiplomski stručni studij vatrogastva i zaštite od požara. Nastavni program realizira se uz pomoć suvremenih tehnologija te se kontinuirano nadopunjava kako bi polaznicima bilo omogućeno lakše usvajanje znanja koje će im, izlaskom na tržište rada, osigurati zapošljavanje i napredovanje u struci. Znatni dio studijskog programa predviđa provedbu praktične nastave, posebice na trećoj godini, koji se uglavnom odvija u Vatrogasnom vježbovnom centru Šapjane, gdje studenti upoznaju razne tipove opasnosti i tehnike za zaštitu ljudi i imovine. Školovanje financiraju javne vatrogasne postrojbe, tvrtke, ustanove i studenti, a ono se u pravilu odvija uz rad te se nastava izvodi tijekom vikenda.

Sukladno izvršenoj analizi stanja, ključne razvojne potrebe i razvojni potencijali sustava visokog obrazovanja na području Istarske županije su:

KLJUČNE RAZVOJNE POTREBE

- Poboljšanje infrastrukturnih uvjeta i opremljenosti ustanova visokog obrazovanja za provedbu obrazovnih programa i znanstveno–istraživački rad;
- Unaprjeđenje usklađenosti visokog obrazovanja s potrebama tržišta rada (modernizacija postojećih i uvođenje novih programa, poboljšanje provedbe studentskih praksi);
- Jačanje međunarodne suradnje i sudjelovanje u provedbi međunarodnih znanstvenih aktivnosti;
- Unaprjeđenje promocije visokog obrazovanja i diseminacije znanstvenih rezultata i stručnih znanja međunarodnoj i domaćoj znanstvenoj zajednici te cjelokupnoj javnosti.

KLJUČNI RAZVOJNI POTENCIJALI

- Ulaganja u unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta i opremljenosti ustanova visokog obrazovanja te uvođenje novih i modernizaciju postojećih kurikulumata iz programa i fondova Europske unije;
- Umrežavanje i suradnja s institucijama na nacionalnoj i međunarodnoj razini, osobito kroz sudjelovanje u provedbi EU i drugih projekata;
- Popularizacija znanosti i promocija visokog obrazovanja u svrhu primjene rezultata istraživanja u procesu donošenja odluka te obavljanja gospodarskih i drugih djelatnosti.

3.5. CJELOŽIVOTNO OBRAZOVANJE

U pogledu obrazovnih programa za odrasle polaznike na području Istarske županije, potrebno je istaknuti provedbu osnovnoškolskih programa, različitih srednjoškolskih programa, programa osposobljavanja i usavršavanja, programa učenja stranih jezika te provedbu seminara i programa vezanih za stjecanje specijalističkih znanja u određenim područjima. Sukladno podacima Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, ukupno 24 ustanove izvode 719 programa obrazovanja odraslih, uglavnom usmjerenih na tradicionalna zanimanja i vještine u određenim sektorima, ali i na programe koji prate potrebe tržišta rada.

Programe obrazovanja odraslih provode pučka otvorena učilišta, sedam srednjih škola (Gospodarska škola – Istituto professionale Buje – Buie, Srednja škola Buzet, Turističko-ugostiteljska škola Antona Štifanića Poreč, Industrijsko-obrtnička škola Pula, Škola za turizam, ugostiteljstvo i trgovinu Pula, Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile, Pazin, Talijanska srednja škola Dante Alighieri – Scuola media superiore italiana Dante Alighieri Pola – Pula) te Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

Prema zastupljenosti obrazovnih programa u odnosu na sektor, najviše programa dostupno je u sljedećim sektorima:

- graditeljstvo i geodezija: 134 programa (najzastupljeniji su građevinski radnici i rukovatelji građevinskim strojevima i mehanizacijom),
- strojarstvo, brodogradnja i metalurgija: 95 programa,
- turizam i ugostiteljstvo: 69 programa (prevladavaju programi usavršavanja i prekvalifikacije za kuhare, slastičare i konobare te hotelijersko-turističke komercijaliste),
- ekonomija, trgovina i poslovna administracija: 57 programa (najzastupljeniji je program stjecanja srednje stručne spreme ili prekvalifikacije za komercijalista),
- osobne, usluge zaštite i druge usluge (45 programa),
- poljoprivrede, prehrana i veterina (43 programa),
- promet i logistika (41 program).

Slabije zastupljeni programi su oni u sektoru elektrotehnike i računalstava (38 programa), zdravstva i socijalne skrbi (18 programa), šumarstva, prerade i obrade drva (13 programa), geologije, rudarstva, naftne i kemijske tehnologije (10 programa), grafičke tehnologije i audiovizualnog oblikovanja (6 programa) te tekstila i koža (3 programa). Prema prostornoj distribuciji, najviše programa dostupno je u Puli – Pola (409 programa), zatim u Buzetu (68 programa), Umagu – Umago (60 programa), Rovinju – Rovigno (49 programa) i Poreču – Parenzo (31 program).

Edukativne programe, seminare i radionice kojima se jačaju vještine i znanja odraslih organiziraju i drugi dionici, primjerice Nacionalna udruga obiteljskih i malih hotela (sektor turizma i ugostiteljstva). Riječ je o edukacijama usmjerenima uglavnom na vlasnike i menadžere malih i obiteljskih hotela, a vezane su uz menadžment, promociju, prodaju, uvođenje standarda i modernih tehnologija u poslovanje.

Vidljivo je kako distribucija ponude programa uglavnom korelira s gospodarskim profilom Istarske županije. No, potrebno je napomenuti kako postoje i određene diskrepancije u odnosu na aktualnu potražnju na tržištu rada. Primjerice, u Istarskoj županiji najviše nedostaje stručnog kadra u području zdravstva, ali je ponuda odgovarajućih programa za zanimanja u zdravstvenom sustavu slabije dostupna. Zbog nedostatka stručnog kadra otežana je provedba programa u manjim sredinama.

Programi cjeloživotnog obrazovanja se u najvećoj mjeri financiraju iz sredstava polaznika te iz sredstva jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, poslodavaca, nadležnog Ministarstva, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i EU programa i fondova.

Organiziranje stručnog obrazovanja, usavršavanja i prekvalifikacija u skladu s potrebama tržišta rada primjenom mjera aktivne politike zapošljavanja jedna je do temeljnih zadaća Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ). Pristupačnost programa obrazovanja odraslih značajno je povećana uvođenjem vaučera u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026. te iz sredstava programa ESF+. Vaučere mogu koristiti sve nezaposlene i zaposlene osobe s navršениh 15 godina života, kojima se dodjelom vaučera osigurava stjecanje potrebnih vještina za razvoj karijere, zapošljavanje ili zadržavanje radnog mjesta. Prema podacima Godišnjeg statističkog biltena HZZ-a za Istarsku županiju, u 2022. godini u mjeru obrazovanja i osposobljavanja bile su uključene 302 osobe, od čega najviše u obrazovanje za stjecanje kompetencija potrebnih za rad putem vaučera (198 osoba). U prvoj polovici 2023. godine u ovu mjeru bilo je uključeno 238 novih osoba, što govori o velikom povećanju interesa, ali i povećanju pristupačnosti putem vaučera za obrazovanje.

Pregled broja korisnika mjera aktivne politike zapošljavanja u Istarskoj županiji

MJERA AKTIVNE POLITIKE ZAPOŠLJAVANJA	BROJ KORISNIKA U 2022. GODINI	BROJ NOVIH KORISNIKA U PRVIH 6 MJESECI 2023. GODINE
Obrazovanje nezaposlenih osoba i ostalih tražitelja zaposlenja	102	11
Osposobljavanje na radnom mjestu i ustanovama za obrazovanje odraslih	2	1
Obrazovanje za stjecanje kompetencija potrebnih za rad putem vaučera	198	226
UKUPNO	302	238

TABLICA 7 / Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Temeljem izvršene analize stanja sustava cjeloživotnog obrazovanja na području Istarske županije, utvrđena je potreba daljnjeg promicanja i popularizacije cjeloživotnog obrazovanja, koje u kratkom roku može odgovoriti na potrebe tržišta rada. Nužno je i unaprjeđenje provedbe edukacija po narudžbi u svrhu adresiranja razvojnih potreba gospodarskih subjekata, kao i neformalnih obrazovnih programa u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Iako ustanove koje provode programe obrazovanja odraslih uglavnom imaju neki vid povratne informacije o polaznicima po završetku programa obrazovanja, nužno je unaprijediti kvalitetu praćenja polaznika. Pored navedenog, potrebno je uspostaviti kontinuiran proces samovrednovanja i/ili vanjskog vrednovanja kvalitete rada ustanova te ojačati njihovu suradnju s gospodarskim subjektima, drugim obrazovnim ustanovama i relevantnim dionicima na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini, osobito u okviru provedbe EU i drugih projekata.

Ključne razvojne potrebe i razvojni potencijali sustava cjeloživotnog obrazovanja na području Istarske županije su:

KLJUČNE RAZVOJNE POTREBE

- Povećanje sredstava iz EU, nacionalnih, regionalnih i lokalnih izvora financiranja;
- Unaprjeđenje kvalitete praćenja polaznika po završetku provedbe programa cjeloživotnog obrazovanja u svrhu evaluacije stanja i identificiranja potreba na tržištu rada;
- Uspostava kontinuiranog procesa samovrednovanja i/ili vanjskog vrednovanja kvalitete rada ustanova cjeloživotnog obrazovanja;
- Promicanje i popularizacija cjeloživotnog obrazovanja;
- Povećanje kvalitete programa i metoda rada te daljnja prilagodba potrebama tržišta rada;
- Unaprjeđenje provedbe neformalnih obrazovnih programa, posebice u suradnji s organizacijama civilnog društva;
- Poboljšanje provedbe edukacija po narudžbi u svrhu adresiranja razvojnih potreba gospodarskih subjekata;
- Povećanje broja odgovarajućih programa za zanimanja u zdravstvenom sustavu;
- Unaprjeđenje suradnje s relevantnim dionicima na EU, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, osobito u okviru EU i drugih projekata.

KLJUČNI RAZVOJNI POTENCIJALI

- Ulaganja u unaprjeđenje rada ustanova cjeloživotnog obrazovanja iz programa i fondova Europske unije;
- Profiliranje cjeloživotnog obrazovanja kao adekvatnog odgovora na brze promjene tržišta rada, osobito kroz provedbu mikrokvalifikacija;
- Umrežavanje i suradnja s institucijama na nacionalnoj i međunarodnoj razini, osobito kroz sudjelovanje u provedbi EU i drugih projekata.

3.6. ULOGA OSTALIH DIONIKA U SUSTAVU OBRAZOVANJA

Civilni sektor ima značajnu ulogu u sustavu obrazovanja na području Istarske županije budući da postoji nemali broj udruga civilnog društva, odnosno neprofitnih organizacija koje djeluju na različitim razinama obrazovanja. Prema Registru udruga Republike Hrvatske, na području Istarske županije aktivno djeluju 304 organizacije civilnog društva kojima je glavna djelatnost odgoj i obrazovanje. Sukladno podacima Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva, najčešći tip djelatnosti udruga je edukacija, tj. različiti oblici neformalnog obrazovanja, koji su važna karika u povećanju građanskih kompetencija, prevenciji diskriminatornog i rizičnog ponašanja te razvoju zajednice. Udruge djeluju s različitim ciljnim skupinama (osnovnoškolska djeca, srednjoškolska djeca, djeca s teškoćama u razvoju, daroviti učenici i druge skupine), pri čemu ostvaruju različite oblike suradnje s odgojno-obrazovnim institucijama na području Istarske županije, s kojima provode neformalne programe.

Organizacije civilnog društva na području Istarske županije, provode čitav niz programa kojima nastoje privući određene društvene skupine na sudjelovanje u dodatnim edukacijama. U tom procesu, udruge ostvaruju suradnju s brojnim dionicima, kao što su osnovne i srednje škole, fakulteti te druge javne ustanove i udruge u zemlji i inozemstvu.

Važnu ulogu na povezivanju civilnog sektora s obrazovnim institucijama u Istarskoj županiji u STEM području ima Zajednica tehničke kulture Istarske županije s udruženim udrugama. Zajednica korisnicima programima u STEM području omogućuje sticanje formalnih i neformalnih kompetencija.

Zajednica tehničke kulture Istarske županije osobitu pažnju posvećuje izvanškolskom i izvannastavnom odgoju i obrazovanju djece i mladih u različitim djelatnostima tehničke kulture i njezine popularizacije. Najvažnije aktivnosti Zajednice tehničke kulture su organizacija školskih natjecanja u tehničkom stvaralaštvu mladih, informatici i sigurnosti u prometu, organizacija županijskih modelarskih, maketarskih i foto izložbi, školovanje i usavršavanje kadra te organizacija Festivala znanosti. Također, Zajednica provodi Program eksperimentalnog programiranja za osnovne i srednje škole, a u okviru njezine djelatnosti provode se i aktivnosti Centra za tehničke aktivnosti Veruda i Centra za popularizaciju znanosti i inovacija u kojima korisnici stiču nove kompetencije u STEM području. U programima i aktivnostima Zajednice istovremeno se velikom dijelom mlade populacije povećavaju kompetencije, a kroz razna natjecanja izdvajaju darovita djeca i mladi.

Astronomsko društvo Višnjan provodi različite rezidencijalne programe kojima je cilj popularizirati STEM, pri čemu su im glavne ciljane skupine visokomotivirani i potencijalno nadareni učenici osnovnih i srednjih škola. Matematičko društvo „Istra“ Pula radi na popularizaciji matematike kod učenika osnovnih i srednjih škola te organizira festivale matematike i Ljetnu školu matematike u Roču. Valja istaknuti kako organiziraju i različite edukacije za nastavnike. Društvo za robotiku Istra održava različite radionice mobilne robotike za učenike osnovnih i srednjih škola, kao i edukacije za nastavnike. Društvo pedagoga tehničke kulture Istarske županije vrši edukaciju nastavnika tehničke kulture i učenika u primjeni novih tehnologija u osnovnim školama. Udruga Zelena Istra provodi različite edukacije o održivom gospodarenju otpadom, održivom razvoju i klimatskim promjenama za djecu vrtićke dobi, učenike osnovnih i srednjih škola. Centar za mlade Pazin bavi se kulturno-umjetničkim aktivnostima koje izvode mladi, mentalnim zdravljem, digitalnim opismenjanjem, profesionalnim informiranjem i savjetovanjem mladih. Centar za građanske inicijative Poreč provodi različite edukacije s mladima, preventivne radionice te programe prevencije i sprječavanja rodno uvjetovanog nasilja.

Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva – Fondazione per la pro-

mozione del partenariato e dello sviluppo della società civile provodi različite projekte usmjerene na popularizaciju STEM-a, unaprjeđenje položaja osoba s invaliditetom, daljnji razvoj filantropije, povećanje mogućnosti financiranja udruga te pružanje podrške i poticanje razvoja civilnog sektora u Istarskoj županiji.

Udruge se često udružuju u pojedine saveze ili zajednice. Primjerice, Školski športski savez Istarske županije sudjeluje u utvrđivanju politike razvoja sporta djece i mladeži, organizira i provodi sportske izvannastavne aktivnosti učenika, organizira sportska natjecanja učenika osnovnih i srednjih škola, surađuje sa školama, školskim sportskim klubovima i sportskim udrugama. Osim Saveza, valja spomenuti i Sportsku zajednicu Istarske županije čiji je cilj razvoj i promicanje sporta na području Županije, osobito sportskih aktivnosti djece, mladih, studenata i osoba s invaliditetom te daljnje unaprjeđenje stručnog rada u sportu na načelima razumijevanja, tolerancije i odgovornosti.

Potrebno je istaknuti i aktivnosti Zaklade za poticanje inovacija i novih tehnologija „Inovacijski laboratorij“ (Zaklada InnoLab), koja je, u suradnji s Gimnazijom Pula, Gimnazijom i strukovnom školom Jurja Dobrile Pazin i Srednjom školom Mate Blažine Labin osnovala prvi specijalizirani centar izvrsnosti „InnoLab – Istarski STEM Centar Izvrsnosti“ (IISCI). Kroz mrežni model suradnje škole su ojačale svoje kapacitete za rad s darovitim učenicima u STEM centru izvrsnosti u čije je aktivnosti uključeno 1.799 učenika, 29 mentora i 22 savjetnika, kojima će potporu kroz uspostavu suradnje na projektima pružati i partnerske organizacije Zaklade InnoLab, Hrvatska zajednica inovatora, Zajednica tehničke kulture Rijeka i Savez inovatora Primorsko-goranske županije.

Volonterski centar Istra kao neprofitna organizacija promovira volonterstvo i njegove vrijednosti, edukaciju te viziju društva u kojemu su građani motivirani činiti pozitivne promjene te time doprinijeti poboljšanju kvalitete života cjelokupne zajednice. Centar ostvaruje suradnju s osnovnim i srednjim školama u Istarskoj županiji, Sveučilištem Jurja Dobrile u Puli, drugim OCD-ima i jedinicama lokalne samouprave.

Neprofitna organizacija Metamedij interdisciplinarno se bavi produkcijom i promocijom u sferi suvremene umjetnosti, s fokusom na mlade, pri čemu propituje odnos novih umjetnosti i društva. U sklopu projekta „U istom filmu – korak dalje“ izrađene su metodičke smjernice za organizaciju i vođenje kulturno–umjetničkih radionica za djecu i mlade s teškoćama u razvoju, kao i dokument koji nudi prijedloge za razvoj javnih politika u području prilagodbe kulturnih sadržaja za osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju.

Kako bi neformalno obrazovanje u Republici Hrvatskoj bilo što kvalitetnije, u okviru projekta SKOCKANO definiran je „Standard kvalitete organizacija civilnog društva kon-

struktivno angažiranih u neformalnom obrazovanju“. Riječ je o preporukama za unaprjeđenje suradnje organizacija civilnog društva i odgojno-obrazovnih ustanova koje sadrže standarde i kriterije čijom se provedbom jamči kvaliteta neformalnih obrazovnih programa organizacija civilnog društva.¹¹ U skladu sa spomenutim standardima i kriterijima djeluju udruge Društvo Naša djeca Poreč i Centar za građanske inicijative Poreč. U okviru provedbe neformalnih programa naglasak mora biti stavljen na odgoj i obrazovanje te na projekte koji se odnose na promicanje vrijednosti demokracije i ljudskih prava.

Jedan od problema s kojim se susreću organizacije civilnog društva u provedbi neformalnih obrazovnih programa odnosi se na vidljivost njihovih programa i drugih aktivnosti koje provode u zajednici. Potencijalno rješenje spomenutog problema može biti organizacija aktivnosti u školskim ustanovama, čime se smanjuju logistički i drugi troškovi provedbe. Nadalje, vidljivost se može poboljšati kreiranjem biltena i drugih formata informativnog sadržaja, koji bi sadržavali popis svih udruga i pripadajućih programa neformalnog obrazovanja.

Pored navedenog, udruge ističu nepostojanje kontinuiranog financiranja i preveliku ovisnost o projektnom financiranju, koje je ograničeno na vrijeme trajanja projekta te za posljedicu ima gašenje pojedinih kvalitetnih programa nakon završetka provedbe projekta. Tako su, primjerice, ugašene radionice o mentalnom zdravlju, digitalnom opismenjavanju, kao i kulturno-umjetničke aktivnosti mladih koje su zasigurno ostvarile određeni doprinos razvoju zajednice u cjelini. U cilju prevladavanja spomenutih problema bilo bi dobro uključiti organizacije civilnog društva u procese planiranja provedbe natječaja i određivanja potrebnih financijskih sredstava. Na taj bi se način ojačali ljudski resursi i riješio problem nedostatka trajno zaposlenog osoblja u udrugama.

Osim organizacija civilnog društva, potrebno je istaknuti i značajnu ulogu Dnevnog centra za rehabilitaciju Veruda-Pula, javne ustanove koja od 2000. godine djeluje kao dnevni centar za rehabilitaciju djece, mladeži i odraslih osoba s teškoćama u razvoju. Osnivači Centra su jedinice lokalne samouprave u Istarskoj županiji: Buje – Buie, Buzet, Labin, Novigrad – Cittanova, Pazin, Poreč – Parenzo, Pula – Pola, Rovinj – Rovigno, Umag – Umago, Vodnjan – Dignano, Medulin i Vrsar – Orsera. Sukladno Izvješčaju o poslovanju za 2021. godinu usluge Centra koristilo je 453 osoba, od kojih je 187 osoba bilo iz Grada Pule – Pola. Korisnike u rastu i razvoju prate stručni timovi Centra, a čine ih edukacijski rehabilitatori, logopedi, psiholozi, fizioterapeuti, radni instruktori, odgajatelji, medicinske sestre, vanjski stručni suradnici i roditelji kao partneri. Uz suradnju s lokalnom zajednicom i institucijama, ovakav model rada s korisnicima

¹¹ Navedeni podaci objavljeni su na mrežnim stranicama projekta SKOCKANO: <https://skockano.goo.hr/objavljene-su-preporuke-za-unaprjeđenje-suradnje-organizacija-civilnog-drustva-i-odgojno-obrazovnih-ustanova/>

pruža podršku obitelji, skraćuje roditeljima lutanje u pronalaženju stručne pomoći te olakšava uključivanje korisnika u širu društvenu zajednicu.

Zaključno, potrebno je spomenuti i niz privatnih aktera koji provedbom edukacija za odgojno-obrazovne djelatnike i roditelje pružaju stručnu potporu odgojno-obrazovnim institucijama na području Istarske županije.

3.7. PROGRAMI I PROJEKTI UNAPRJEĐENJA SUSTAVA OBRAZOVANJA

Nadležna upravna tijela Istarske županije podupiru provedbu sljedećih programa i projekata usmjerenih na unaprjeđenje sustava obrazovanja:

- Izvannastavna aktivnost Građanski odgoj i obrazovanje u osnovnim školama,
- Fakultativni predmet Škola i zajednica ŠiZ u srednjim školama,
- Projekt „Institucionalizacija zavičajne nastave“.
- Edukacija za učitelje i stručne suradnike u osnovnim školama „Razvoj kompetencija učitelja u prepoznavanju, poticanju i vrednovanju darovitih učenika“
- Zapošljavanje školskih psihologa u osnovnim školama kao podrška zaštite mentalnog zdravlja učenika
- Projekt Read your Way to Better English – digitalna knjižnica Oxford University Pressa
- Program produženog boravka u JLS-ovima s niže ostvarenim prihodom po stanovniku.

Provedba programa građanskog odgoja i obrazovanja započela je 2018. godine u pet osnovnih škola čiji je osnivač Istarska županija, a u školskoj godini 2022/2023. provedba je započela u svih 25 osnovnih škola. Provedbom predmetnog programa kao izvannastavne aktivnosti želi se omogućiti učenicima da postanu odgovorni i aktivni članovi suvremenog društva, sposobni djelovati za opće dobro te donositi informirane i promišljene odluke. Cilj je razvijanje socijalnih i građanskih kompetencija, stjecanje znanja o ljudskim pravima, obilježjima demokratske zajednice i političkim sustavima. Građanski odgoj i obrazovanje kroz edukaciju učitelja/učiteljica i provedbu obrađuje teme kao što su održivi razvoj, identitet(i), ljudska prava, potrebe i odgovornosti, diskriminacija i ravnopravnost, sudjelovanje u odlučivanju, međuljudski odnosi, volontiranje, potrošačko društvo te medijska pismenost. Istarska županija i Grad Rijeka potpisali su 2018. godine Sporazum o suradnji temeljem kojega je Županiji omogućena provedba programa prema riječkom modelu te korištenje priručnika i mapa za svakog uključenog učenika. Edukaciju u trajanju od 10 dana, podijeljenu u dva ciklusa, završilo je ukupno 50 učitelja/učiteljica, a provodili su je djelatnici sa Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli koji su bili angažirani i u provedbi mentorsko-supervizijskih susreta. Edukacija je provedena na hrvatskom jeziku, a

svi materijali za rad, priručnici i mape su dvojezični. Istarska županija kao osnivač osnovnih škola osigurava troškove edukacije učitelja/ica za I. i II. fazu provedbe, supervizijsko mentorske susrete učitelja/ica, plaće učitelja/ica te troškove tiskanja priručnika i mapa.

Fakultativni predmet Škola i zajednica (ŠiZ) predviđen je za učenike 2. i 3. razreda gimnazija i strukovnih škola, a provodi se kroz 70 sati tijekom školske godine, dakle, dva sata tjedno. Autori programa za provedbu predmeta su Centar za studije mira i konflikta Sveučilišta u Rijeci, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Prva riječka hrvatska gimnazija. Predmet se odgojno-obrazovnim ciljevima nadovezuje i upotpunjuje s međupredmetnom temom i izvannastavnom aktivnošću građanskog odgoja i obrazovanja. Utemeljen je na pristupima aktivnog poučavanja i učenja kao što su učenje zalaganjem u zajednici te projektno i istraživačko poučavanje i učenje. Kroz ŠiZ učenici usvajaju i razvijaju znanja, vještine i stavove potrebne za aktivno djelovanje u zajednici s ciljem društvene i osobne dobiti. Razvojem socijalnih i komunikacijskih vještina, empatije, solidarnosti, pripadnosti te uvažavanja i prihvaćanja različitosti, učenici postaju odgovorni i aktivni članovi zajednice. Istarska županija kao osnivač srednjih škola osigurava troškove edukacije učitelja/ica, plaće učitelja/ica te materijalne troškove programa po svakoj pojedinoj skupini.

Na području Istarske županije provodi se projekt „Institucionalizacija zavičajne nastave“ u cilju formiranja institucionalnog oblika očuvanja istarskog zavičajnog identiteta, odnosno uvođenja zavičajne nastave i tradicijske kulture u predškolske ustanove te osnovne i srednje škole. U školskoj godini 2022./2023. projekt zavičajne nastave provodio se u 22 predškolske ustanove, 45 osnovne i 23 srednje škole. Održane su prezentacije projekta/festivali zavičajnosti za predškolske ustanove, osnovne i srednje škole. Mjere očuvanja istarskog zavičajnog identiteta uključuju i provedbu aktivnosti zaštite ugroženih jezika i dijalekata.

Edukacije za učitelje i stručne suradnike za rad s darovitom djecom imaju za cilj osposobiti učitelje za neposredan rad s darovitim učenicima u razrednoj nastavi, sukladno dokumentu pod nazivom Smjernice za rad s darovitim učenicima, usvojenom na nacionalnoj razini. Osposobljavanje se temelji na pokazateljima dobivenim u dva projekta, koja je sufinanciralo Ministarstvo znanosti i obrazovanja, a koji su provedeni s partnerskim školama u Zagrebu te na korištenju edukacijskih materijala (priručnika) za rad s darovitim učenicima koju su izrađeni u okviru navedenih projekata. Edukacije se sastoje od teorijskih predavanja i praktičnog radioničkog rada, a provode se u dva dana, kroz predavanja i radionice za 50 učitelja/ica. Učitelji/ice kroz edukacije upoznaju čimbenike koji utječu na njihove procjenjivačke vještine, upoznaju učinkovit model identifikacije darovitih učenika te upoznaju praktične primjere odgojno-obrazovne podrške i načine vrednovanja napredovanja darovitih učenika.

Usljed povećane stope fizičkog, psihičkog, cyber i drugih oblika nasilja među mladima, posebice među osnovnoškolskom i srednjoškolskom djecom, Istarska županija kontinuirano i sustavno radi na zaštiti mentalnog zdravlja. Mentalno zdravlje djece i mladih je narušeno, što je posebno vidljivo nakon pandemije bolesti COVID-19, a manifestira se kroz različite oblike nasilja, depresije, anksioznosti i drugih problema s kojima se učenici i studenti svakodnevno susreću. Školski psiholozi potiču intelektualni, emocionalni i socijalni razvoj učenika. Njihov se rad usmjerava na pružanje pomoći učenicima da što kvalitetnije razvijaju svoje potencijale, unapređuju i održavaju svoje psihičko zdravlje, imaju kvalitetnije odnose s drugima te da primjereno svojim sposobnostima i interesima donose odluke vezane za nastavak obrazovanja i budućeg zvanja. Uz to, školski psiholozi surađuju s učiteljima i roditeljima u svrhu poboljšanja položaja djece. Analizom stanja zaposlenih stručnih suradnika u osnovnim školama čiji je osnivač Istarska županija, utvrđeno je da 7 osnovnih škola nema zaposlene psihologe. U dogovoru s ravnateljima Osnovna škola Jože Šurana Višnjan, Osnovna škola Vitomir Širola-Pajo Nedeščina, Osnovna škola Jure Filipovića Barban, Osnovna škola Petra Studenca Kanfanar, Osnovna škola – Scuola elementare Milana Šorga Oprtalj – Portole, Osnovna škola Ivan Goran Kovačić Čepić i Osnovna škola Divšići, usuglašena je satnica psihologa s obzirom na broj učenika pojedine škole i Državni pedagoški standard. Slijedom navedenog ukupan broj psihologa koje je potrebno osigurati je 3,75.

Projekt Read Your Way to Better English usmjeren je na povećanje čitalačke pismenosti osnovnoškolskih i srednjoškolskih učenika kroz digitalnu knjižnicu Oxford University Press. Kroz korištenje digitalne knjižnice u provedbi kreativnih i interaktivnih radionica, osnovnoškolci i srednjoškolci imaju priliku sudjelovati u inovativnom obliku projektne nastave. Provedbom projektnih aktivnosti potiče se kultura čitanja, modernizira se rad školskih knjižnica (e-knjižnica u e-doba), razvijaju se navike i ljubav prema čitanju, obrađuju se međupredmetne teme, unapređuje se znanje engleskog jezika, usvajaju se kulturološke kompetencije, potiče se izvrsnost i rad s darovitom djecom te se pruža stručna pomoć u ostvarivanju boljih rezultata na nacionalnim natjecanjima i ispitima. Projekt je prezentiran na Županijskom stručnom vijeću za engleski jezik, a iskaz interesa dostavilo je 16 osnovnih i 16 srednjih škola, čime se osigurao pristup kodovima za 59 profesora i 648 učenika. Kod za pristup digitalnoj knjižnici vrijedi jednu školsku godinu.

Program produženog boravka za učenike razredne nastave (od 1. do 4. razreda) sufinancira se u visini od 50%, u dijelu koji se odnosi na trošak plaće i ostalih materijalnih prava radnika u produženom boravku, i to osnovnim školama čiji je osnivač Istarska županija, a kojima trošak plaće i ostalih materijalnih prava radnika financiraju/sufinanciraju one jedinice lokalne samouprave čiji ostvareni prihod po stanovniku za razdoblje od 01.01. do 31.12.2022. godine ne prelazi iznos od 1.320,05 EUR-a.

Osim školskih psihologa i stručnih suradnika, na razvoju zaštite mentalnog zdravlja radi i Nastavni zavod za javno zdravstvo Istarske županije – Istituto formativo di sanità pubblica della Regione Istriana. Evidentiran je značajan porast potražnje za uslugama Službe za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti koje su besplatne i dostupne bez liječničke uputnice. U odnosu na 2020. godinu kada je liječničku pomoć zatražilo 1.770 pacijenata, 2022. godine broj se povećao na 2.259 osoba.

Osobita pažnja posvećuje se prevenciji vršnjačkog nasilja. Prema podacima Policijske uprave Istarske, u 2022. godini evidentirano je ukupno 13 kaznenih dijela, od toga četiri kaznena dijela tjelesne ozljede. Možemo pretpostaviti da je realna situacija još lošija, s obzirom da vjerojatno postoje i neprijavljeni slučajevi vršnjačkog nasilja uslijed straha ili stigmatizacije. Izborom novih javnozdravstvenih i socijalnih prioriteta Istarske županije za razdoblje od 2022. do 2024. godine ponovno je, između ostalih, definiran prioritet zaštite mentalnog zdravlja djece i adolescenata. Najznačajnije aktivnosti u okviru spomenutog prioriteta se odnose na:

- umrežavanje i koordinaciju rada svih dionika uključenih u zaštitu mentalnog zdravlja djece i adolescenata.
- razvoj i rad Mreže savjetovališta Istre za psihosocijalnu podršku, koju koordinira Centar za pružanje usluga u zajednici Zdravi grad Poreč - Parenzo
- provedbu programa savjetovališta za mentalno zdravlje Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Istarske županije – Istituto formativo di sanità pubblica della Regione Istriana,
- provedbu projekata za unapređenje mentalnog zdravlja djece i adolescenata od strane nositelja izabranih na javnom natječaju.

Skupština Istarske županije je u prosincu 2023. donijela Program mjera za zadržavanje i privlačenje ljudskih resursa u javnim zdravstvenim ustanovama i domovima za starije osobe Istarske županije. Ciljevi Programa mjera su zadržavanje postojećih kvalitetnih ljudskih resursa, pronalaženje i privlačenje novih ljudskih resursa, konkurentnost na tržištu rada, naročito za radnike deficitarnih struka, uvođenje mehanizma za dugoročno planiranje, upravljanje i unaprjeđenje ljudskih resursa te osiguranje dodatnih financijskih sredstava za provedbu mjera. Unutar Programa mjera osigurane su stipendije za učenike i redovite studente koji se školuju za deficitarna zanimanja te stipendije učenicima Medicinske škole Pula. Pored navedenoga, Programom mjera nastoji se osigurati dostupnost obrazovnih programa za deficitarna zanimanja.

Posebna se pažnja posvećuje daljnjoj valorizaciji talijanskog jezika u svim istarskim odgojno-obrazovnim ustanovama. Pripadnicima talijanske nacionalne autohtone zajednice jamči se pravo na javnu uporabu njihovog jezika, pravo očuvanja nacionalnog i kulturnog identiteta, pravo na predškolsko, osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje na vlastitom jeziku te pravo na isticanje nacionalnih obilježja.

Istarska županija podupire i sufinancira provedbu brojnih projekata usmjerenih na cjelovito ostvarenje prethodno spomenutih prava, među kojima je potrebno istaknuti projekt jezičnih laboratorija talijanskog jezika za predškolarce koji pohađaju vrtić na hrvatskom jeziku te projekt stručnog usavršavanja za učitelje i profesore talijanskog jezika (L1, L2) u hrvatskim i talijanskim osnovnim i srednjim školama.

4. Analiza povezanih sektora

4.1. GOSPODARSTVO

Opća gospodarska kretanja na području Istarske županije potvrđuju visok stupanj razvijenosti regije koja je u ukupnom poretku na nacionalnoj razini plasirana na visokom drugom mjestu, iza Grada Zagreba. U pogledu gospodarskih pokazatelja, riječ je o županiji s visokim indeksom razvijenosti te prosječnim dohotkom po stanovniku i bruto domaćim proizvodom (BDP) koji su značajno viši od nacionalnog prosjeka. Tablica u nastavku daje prikaz osnovnih gospodarskih pokazatelja za Istarsku županiju.

Prikaz osnovnih gospodarskih pokazatelja za Istarsku županiju	
POKAZATELJ	VRIJEDNOST
Površina, km ²	2.813
Broj stanovnika (2021.)	195.237
BDP, tis. EUR (2018.)	3.159.869.40
BDP p/c, EUR (2019.)	15.703,90
Prosječna mjesečna neto plaća, EUR (2022., prvo tromjesečje)	944,06 (RH – 992,90 EUR)
Broj osiguranika HZMO (prosjeak 2022.)	94.198
Broj nezaposlenih (prosjeak treće tromjesečje 2022.)	2.393
Prihodi poduzetnika, EUR (2021.)	približno 4,91 milijardi EUR
Robni izvoz, tis. EUR (2022.)	769.245,74
Robni uvoz, tis. EUR (2022.)	1.027.838,21

TABLICA 8 / Izvori: Hrvatska gospodarska komora, Državni zavod za statistiku i FINA

U strukturi gospodarstva dominiraju trgovina na veliko i malo, prijevoz i skladištenje, djelatnosti smještaja, priprema te usluživanje hrane, a potom slijede prerađivačka industrija i građevinarstvo. Sličnu raspodjelu po sektorima pokazuje i tablični prikaz ostvarene bruto dodane vrijednosti po vodećim djelatnostima koja je očekivano najviša u djelatnostima povezanim s turističkim segmentom, uz značajan ostvareni rezultat u prerađivačkoj industriji, poslovanju nekretninama, javnoj upravi i građevinarstvu.

Bruto dodana vrijednost po sektorima u Istarskoj županiji

DJELATNOST	BRUTO DODANA VRIJEDNOST (U TISUĆAMA EUR)
Prerađivačka industrija	488.460,02
Poslovanje nekretninama	275.279,18
Trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane	967.895,02
Javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	308.832,04
Građevinarstvo	205.752,21

TABLICA 9 / Izvor: Državni zavod za statistiku

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku registrirano je gotovo 24.000 poslovnih subjekata, a po prihodima su najuspješniji Valamar Riviera d.d., Plava laguna d.d., TDR d.o.o., Maistra d.d. i Bina – Istra d.d.. U skladu sa statističkim podacima Hrvatske obrtničke komore, registrirano je oko 8.000 obrta, uglavnom usmjerenih na obavljanje uslužnih djelatnosti.

Istarska razvojna agencija – IDA d.o.o. osnovana je 1999. godine, kao začetnica regionalnih razvojnih agencija u Republici Hrvatskoj. Nadležna je za implementaciju županijskih razvojnih programa, a u njezinom sastavu djeluju Centar za popularizaciju znanosti i inovacija Istarske županije, Tehnološki inkubator Pula te Poduzetnički inkubator „Izazov“ Pula. Agencija je ostvarila provedbu 53 projekta financirana iz sredstava Europske unije, ukupne vrijednosti preko 73 milijuna eura te je bila uključena u postupke kreditiranja i izdavanja jamstava za 1.650 poduzetničkih projekata. U suradnji s Hrvatskom bankom za obnovu i razvitak te lokalnim dionicima IDA je sudjelovala u provedbi dviju mjera programa „Poduzetnik Istarska županija 2020.“, koje su se odnosile na kredite za malo i srednje poduzetništvo te na kredite za mlade, poduzetnike početnike i žene poduzetnice. Zahvaljujući njezinim aktivnostima, educirano je 13.800 polaznika radionica, seminara i konferencija iz privatnog i javnog sektora.

U Istarskoj županiji postoji ukupno 9 poduzetničkih inkubatora s 52 poslovnih prostora i jedan inkubator za nove tehnologije s 11 poslovnih prostora. Osim navedenog, Poduzetnički inkubator Rovinj raspolaže i s 18 radnih jedinica u sklopu Coworkinga. Coworking uredski prostori dostupni su i u Labinu, a kao jednu od najznačajnijih investicija u poduzetničku infrastrukturu, IDA je 2023. godine realizirala projekt poduzetničkog centra Coworking Pula.

Prema podacima Istarske razvojne agencije – IDA d.o.o., temeljem postojeće prostorno-planske dokumentacije i infrastrukturne opremljenosti na području Županije

identificirane su 34 poduzetničke zone sa statusom prioriteta. Na području Županije prostornim planovima definirana je ukupno 41 poduzetnička zona, od čega ih je 25 aktivno u smislu popunjenosti aktivnim poduzetnicima i infrastrukturne opremljenosti.

U analizi Hrvatske gospodarske komore pod nazivom ŽUPANIJE – RAZVOJNA RAZNOLIKOST I GOSPODARSKI POTENCIJAL potvrđena je dominacija Istarske županije u komparativnim odnosima. Naveden je podatak da su samo četiri županije razvijenije od prosjeka Republike Hrvatske. Uz Grad Zagreb i Istarsku županiju, to su Primorsko-goranska i Dubrovačko-neretvanska županija. Iako je Istarska županija tradicionalno među onima s najnižim stopama nezaposlenosti, 2019. godine uočen je statistički odmak prepoznat u povećanju broja nezaposlenih, no generalno je njezino pozicioniranje unutar nacionalnih okvira kao jedne od županija s najnižim stopama nezaposlenosti postojano. Najviše vlasničkih ulaganja u nekretnine zabilježeno je u Istarskoj županiji (33,2% u odnosu na nacionalni udio). Osim izvoza u tradicionalne inozemne izvozne destinacije (EU tržište - Italija, Njemačka, Slovenija i Austrija te Bosna i Hercegovina), značajna je vrijednost izvoza realizirana prema Maršalovim otocima i Malti (izvoz brodova). Najveći su izvoznici hotelijeri i prerađivačka industrija, ali u novije vrijeme i ICT sektor (INFOBIP d.o.o.). Najviše je turističkih noćenja na županijskoj razini ostvareno u Istarskoj županiji. U pogledu hotelskih kapaciteta (brojnosti i klasifikacije) Istarska županije je također među najbolje plasiranim županijama. Najveća je razlika zabilježena unutar kapaciteta smještajnih jedinica u kampovima, gdje je Istarska županija uvjerljivo najuspješnija u usporedbi s ostalim županijama Jadranske Hrvatske.

Ključni razvojni potencijali Istarske županije su diversifikacija sektora gospodarstva (uz poštivanje načela zelene i digitalne tranzicije), poticanje veće zastupljenosti ICT sektora, ekološka poljoprivredna proizvodnja, održivi turizam (potencijal razvoja ruralnih dijelova županije) te specijalizirana sektorska podrška malim i srednjim poduzetnicima, osobito podrška javnog sektora vezana za smanjenje administrativnih opterećenja.

4.2. TRŽIŠTE RADA

Sukladno podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, prosječan broj nezaposlenih osoba u Istarskoj županiji u 2022. godini iznosio je 3.016. Najmanji udio mladih u ukupnom broju nezaposlenih imale su Primorsko-goranska i Istarska županija te Grad Zagreb (9,4%). Broj novo uključenih korisnika mjera aktivne politike zapošljavanja iznosio je 2.277, odnosno 75,5% nezaposlenih osoba.

Državni zavod za statistiku u svojoj metodologiji razlikuje radno sposobno i radno aktivno stanovništvo. Radno sposobno stanovništvo čine osobe s navršениh 15 godina te predstavljaju potencijalnu radnu snagu. Radno aktivno stanovništvo čine zaposleni

i nezaposleni. Na razini Republike Hrvatske razvidan je porast broja radno aktivnog stanovništva, a ista generalno uzlazna putanja kretanja prati i Istarsku županiju (tablica 16).

Radno aktivno stanovništvo na nacionalnoj i regionalnoj razini		
GODINA	RH	ISTARSKA ŽUPANIJA
2018.	1.608.246	86.732
2019.	1.604.260	85.873
2020.	1.617.815	86.030
2021.	1.648.582	86.948
2022.	1.650.813	87.498

TABLICA 10 / Izvor: Državni zavod za statistiku

U razdoblju od 2018. do 2022. godine na području Istarske županije zabilježen je konstantan porast broja zaposlenih, osim u pandemijskim godinama. Posljedično smanjuje se broj nezaposlenih, koji je usprkos pandemijskim izazovima smanjen s 4.410 (2018.) na 3.529 osoba (2022.), a istim je trendom generalnog smanjenja praćeno i kretanje stope nezaposlenosti (4,9%, 2018. godine na 3,7% 2022. godine). Usprkos globalnim izazovima koji su uslijed primjene mjera zaštite od zaraze virusom SARS-CoV-2 otežali funkcioniranje tržišta rada, vidljive su naznake oporavka i otpornosti Istarske županije na negativne posljedice pandemije.

GRAFIČKI PRIKAZ 15 / Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

U svrhu dobivanja aktualne strukture nezaposlenih osoba u Istarskoj županiji izrađen je prikaz nezaposlenih po dobnim skupinama i spolu u 2022. godini.

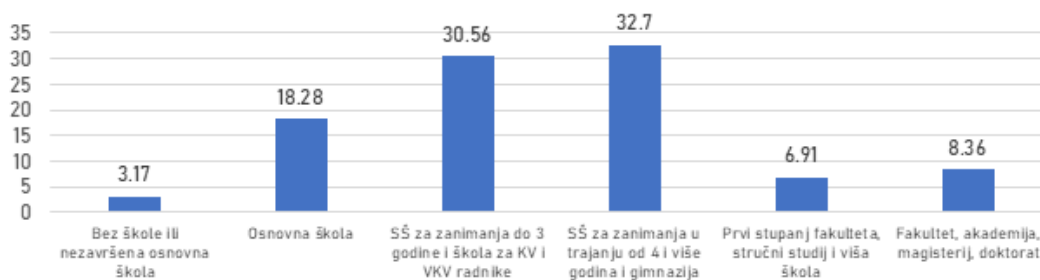
Nezaposlene osobe prema dobi i spolu 2022. godine u Istarskoj županiji

GODIŠTE	UKUPNO	M	Ž
15 - 19	99	59	40
20 - 24	306	144	162
25 - 29	399	176	223
30 - 34	367	154	213
35 - 39	428	184	244
40 - 44	400	171	229
45 - 49	379	177	202
50 - 54	343	158	185
55 - 59	469	205	264
60+	339	198	141
	3.529	1.626	1.903

TABLICA 11 / Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Najveći broj nezaposlenih potpada u dobnu skupinu 55 - 59, a slijede skupine 35 - 39 i 40 - 44. Promatrajući nezaposlenost u odnosu na ostvarenu razinu obrazovanja, razvidno je kako je najveći broj nezaposlenih završio srednju trogodišnju ili četverogodišnju školu, odnosno gimnaziju (preko 60%).

Nezaposlenost prema razini obrazovanja 2022. godine u Istarskoj županiji

GRAFIČKI PRIKAZ 16 / Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Zapošljavanje u Istarskoj županiji uvelike je određeno ljetnim sezonskim kretanjima. Podaci HZZ-a pokazuju kako je u srpnju 2023. godine ukupan broj nezaposlenih iznosio 2.390, što potvrđuje trend smanjenja u odnosu na početak godine. U istome je mjesecu naknadu za nezaposlene koristilo 896 nezaposlenih osoba, a iznosila je 427,67

aura. Očekivano, najbrojniji su zaposleni u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme/usluživanja hrane i trgovine. Istovremeno, tijekom srpnja 2023. poslodavci su u Istarskoj županiji prijavili 1.049 slobodnih radnih mjesta, a najviše u djelatnostima zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (332) i obrazovanja (228), što pokazuje potrebu za zanimanjima koja nisu sezonskog karaktera. Ovi su podaci svakako korisni pri promatranju aktualne slike nezaposlenosti u IŽ, no pri planiranju obrazovnih smjernica potreban je prikaz komparativnih trendova. Stoga tablice u nastavku sadrže prikaz prosječnog broja evidentiranih nezaposlenih osoba prema spolu, dobi i obrazovanju u razdoblju od 2018. do 2022. godine.

Nezaposlene osobe prema spolu u Istarskoj županiji			
GODINA	PREMA SPOLU	APSOLUTNI BROJ	UDIO %
2018.	M	1.627	46,3
2018.	Ž	1.886	53,7
2019.	M	2.059	53,9
2019.	Ž	1.760	46,1
2020.	M	2.808	49,5
2020.	Ž	2.868	50,5
2021.	M	2.217	50,2
2021.	Ž	2.195	49,8
2022.	M	1.413	46,9
2022.	Ž	1.603	53,1

TABLICA 12 / Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Iz tablice 12 vidljivo je kako je broj nezaposlenih žena i muškaraca oscilirao tijekom vremena, ali je u odnosu na 2018. godinu apsolutni broj manji. Pri analizi negativnih trendova 2020. i 2021. godine svakako treba uzeti u obzir pandemijske prilike. Usprkos nestalnostima, neznatno je veći broj nezaposlenih žena, kako 2018. godine, tako i nakon razdoblja od pet godina.

U pogledu pregleda nezaposlenosti prema dobi, također je primjetan negativan efekt koji je donijela epidemiološka situacija. No, promatrano u petogodišnjem ciklusu, izuzev u dobnim kategorijama 45 - 49 i 60+, u ostalim je skupinama umanjen broj evidentiranih nezaposlenih osoba. Najveći je broj evidentiranih nezaposlenih unutar kategorija 35 - 39, 40 - 44 te 55 - 59. Pozitivan je pomak uočen u smanjenju nezaposleno-

sti mladih (15 - 29) tijekom promatranog razdoblja, uz napomenu kako za adekvatno objašnjenje razloga nedostaju podaci o migracijskim kretanjima po dobnim skupinama za Istarsku županiju.

Nezaposlene osobe prema dobi u Istarskoj županiji					
DOB	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
15 - 19	84	75	132	118	66
20 - 24	331	284	476	350	217
25 - 29	450	409	665	484	314
30 - 34	421	409	647	481	307
35 - 39	383	402	621	481	357
40 - 44	363	441	671	528	358
45 - 49	301	377	602	465	343
50 - 54	392	487	631	468	311
55 - 59	509	607	790	651	449
60+	280	329	441	387	295

TABLICA 13 / Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Analiza podataka o broju nezaposlenih osoba u Istarskoj županiji od 2018. do 2022. godine prema stupnju obrazovanja potvrđuje kako je uvjerljivo najveći broj nezaposlenih sa završenom srednjom školom. Zamjetan je generalni trend smanjenja broja nezaposlenih osoba, unutar svih skupina vezanih za stupanj obrazovanja, premda je nezanemariv broj od 310 nezaposlenih sa završenim fakultetskim obrazovanjem.

Nezaposlene osobe prema stupnju obrazovanja u Istarskoj županiji

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Bez škole i nezavršena osnovna škola	150	131	173	114	100
Osnovna škola	652	721	1.022	795	541
Srednja škola	2.093	2.341	3.546	2.758	1.837
Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	244	256	419	320	227
Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	374	370	517	425	310

TABLICA 14 / Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

U pogledu ponude i potražnje na tržištu rada, promatrani su dostupni podaci o prijavljenim slobodnim radnim mjestima, broju novoprijavljenih osoba i zapošljavanja iz evidencije Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Područnog ureda Pula, prema područjima nacionalne klasifikacije djelatnosti od 2018. do 2022. godine. Tablica 15 daje pregled potražnje za radnicima po godinama, dok stupac Z za svaku godinu prikazuje broj tražitelja posla iz evidencije koji su zaposleni. Komparativno promatrano, utvrđen je znatno veći trend potražnje za radnicima. Najviše je radnika u apsolutnim brojkama traženo u sektorima prerađivačke industrije, djelatnosti pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hrane te obrazovanja. U gotovo svim djelatnostima zamijećen je nedostatak tražene i zaposlene radne snage, a naročito unutar djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, pružanja smještaja te građevinarstva. U pogledu pojedinih sektora u odnosu na krajnje vremenske točke obuhvata, značajno je porasla potražnja u sektoru prerađivačke industrije i obrazovanja.

Ponuda poslova (potražnja za radnicima) na tržištu rada u Istarskoj županiji

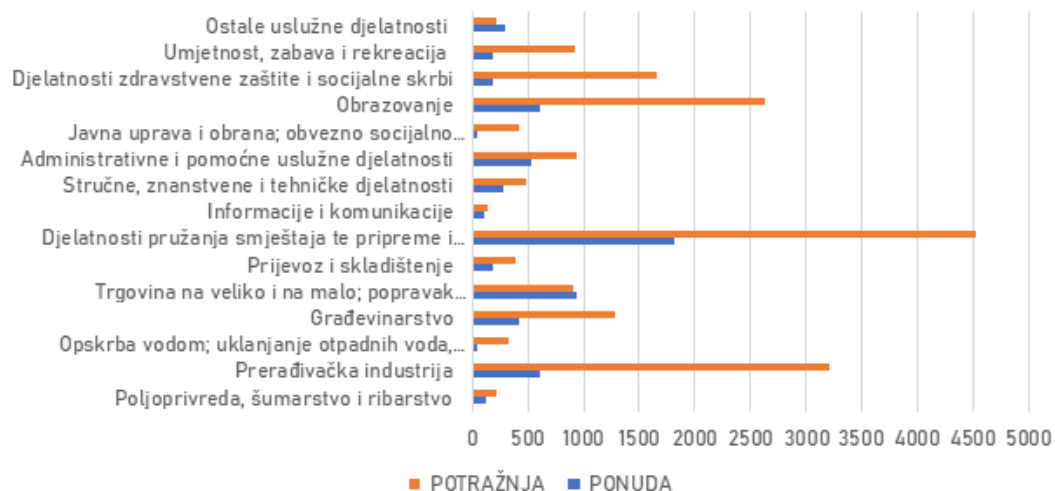
DJELATNOST	2018.	Z	2019.	Z	2020.	Z	2021.	Z	2022.	Z
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	233	111	185	99	91	125	126	101	213	74
Prerađivačka industrija	2.081	590	1.804	794	1.467	881	2.165	913	3.211	467
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom	205	67	140	58	148	57	162	77	332	48

Građevinarstvo	1.271	237	922	279	921	418	1.257	412	1.283	214
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	1.682	924	1.620	846	1.151	1.076	1.187	1005	904	644
Prijevoz i skladištenje	497	153	508	205	138	174	272	207	382	160
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	7.086	1.954	4.994	1851	3.463	1.908	7.581	1555	4.535	1.261
Informacije i komunikacije	93	80	146	73	109	95	79	78	132	73
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	506	195	466	253	328	288	409	263	476	182
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1.658	473	1.918	442	1.274	612	1.490	601	934	350
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	321	53	360	66	245	57	234	66	416	51
Obrazovanje	2.127	580	2.142	547	1.769	802	2.325	639	2.630	615
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	1.424	214	1.336	192	1.112	232	1.178	241	1.655	157
Umjetnost, zabava i rekreacija	681	140	514	146	278	183	819	164	916	132
Ostale uslužne djelatnosti	307	144	344	143	159	192	182	132	220	115
UKUPNO	20.315	6.022	17.563	6.116	12.809	7.224	19.614	6.549	18.362	4.627

TABLICA 15 / Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u 2018. godini postojao je veliki nesklad u potražnji za radnicima u djelatnostima zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, obrazovanja te pružanja smještaja, u odnosu na ponudu. S druge strane, ni u jednom sektoru nije zabilježen značajno veći broj novoprijavljenih radnika u odnosu na potražnju. Grafički prikaz za 2022. godinu potvrđuje navedeno stanje, dodatno pojačavajući nerazmjernost brojčanog omjera prethodno spomenutih djelatnosti.

Međuodnos ponude i potražnje na tržištu rada za 2022. g. u Istarskoj županiji

GRAFIČKI PRIKAZ 17 / Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Sukladno podacima HZZ-a, najpoželjnija zanimanja na tržištu rada Istarske županije su liječnici, defektolozi, logopedi, profesori STEM područja, stručnjaci iz ICT sektora te medicinske sestre. Iako je u nacionalnim okvirima nezaposlenost u Istarskoj županiji izuzetno niska, moguće je dodatno povećati broj zaposlenih, budući da postoje objektivne potrebe na tržištu rada za navedenim zanimanjima. Stoga je nužno intenzivirati suradnju s poslovnim sektorom te izvršiti potrebne prilagodbe u obrazovnom sustavu.

4.3. PROMETNA POVEZANOST

Usprkos povoljnom geoprometnom položaju Istarske županije, postoje potrebe za daljnjim ulaganjima u sve vrste prometne infrastrukture. Iz perspektive razvoja obrazovanja, najznačajnija su daljnja unaprjeđenja cestovne i željezničke infrastrukture zbog omogućavanja adekvatnije povezanosti i dostupnosti obrazovnih ustanova, ali i potencijalnih promjena na tržištu rada vezanih za pojedina specijalizirana zanimanja iz sektora prometa.

Analiza stanja županijskog linijskog cestovnog prijevoza putnika, u kategoriji dostupnosti prijevoza, ukazuje na značajan deficit međužupanijskih linija u odnosu na standarde. U analizi je uspoređivan broj polazaka po satu između Pule – Pola i ostalih značajnih gradova tijekom radnih dana školske godine. Razvidno je kako ne postoje linije povezivanja Pule – Pola s gradovima Buje – Buie i Buzet tijekom radnih dana školske godine, odnosno kako postoji samo jedna dnevna linija koja povezuje Pulu – Pola s Umagom – Umago te Novigradom – Cittanova. Najviše je dnevnih linija prema Rovinju – Rovigno i Vodnjanu – Dignano. Znakovito je kako od 19 sati nadalje tijekom radnog dana ne postoji mogućnost prijevoza od Pule – Pola prema ostalim istarskim gradovima, stoga u praksi nije moguća dnevna autobusna mobilnost učenika/studenata koji

imaju popodnevnu ili večernju nastavu u Puli – Pola. Stanje povezanosti Pule – Pola s općinama Istarske županije još je nepovoljnije.

Prometna povezanost ruralnih i urbanih dijelova Istarske županije, u kontekstu prometne opremljenosti i sigurnosnih standarda, još uvijek nije adekvatna te ju je nužno unaprijediti u cilju ostvarivanja policentričnog prostornog razvoja, korištenjem suvremenih digitalnih tehnologija i alata upravljanja prometom uz razvoj inter/multi modalnog prometa prijevoza putnika i roba.

Najznačajnije promjene nužne su u sektoru željezničkog prometa, u skladu s generalnim trendovima koji ovaj oblik prometa prepoznaju kao najadekvatnije transportno sredstvo energetske tranzicije i održivosti. Zbog trasiranja željezničke infrastrukture izvan naseljenih središta i vodećih turističkih destinacija te nepovezanosti s ostatkom nacionalne željezničke mreže, istarske su željeznice ograničene na isključivi lokalni značaj i nedostatnu prepoznatljivost. Iako su uvedeni alternativni oblici povezivanja autobusnom linijom Lupoglav – Rijeka, cjelovita funkcija željeznice u prijevozu putnika i roba nije ostvarena. Takvi bi trendovi trebali biti zaustavljeni revitalizacijom istarskih željeznica (projekt Istarska lambda) i konačnim ostvarivanjem integracije s europskom i nacionalnom željezničkom mrežom. Izgradnja predviđenog tunela Učka u sklopu planirane pruge visoke učinkovitosti Trst/Kopar – Lupoglav – Rijeka – Josipdol (Karlovac) – Zagreb/Split – Dubrovnik te izravno željezničko povezivanje Pule – Pola s Rijekom, a time posredno sa Zagrebom i drugim europskim državama, povećali bi gospodarsko značenje postojeće željezničke mreže u Istarskoj županiji.

Određeni pozitivni pomaci učinjeni su u ožujku 2023. godine kada je pušten u promet novi dizel-električni motorni vlak, koji prometuje na najfrekventnijim relacijama putničkog prijevoza na području Istarske županije, Pula – Pazin – Pula i Pula – Buzet-Pula, olakšavajući time putovanje učenika i studenata.

5. SWOT analiza sustava obrazovanja u Istarskoj županiji

SWOT analiza sustava obrazovanja u Istarskoj županiji izrađena je temeljem provedene analize stanja te utvrđenih ključnih razvojnih potreba i razvojnih potencijala.

Zbog opsežnosti SWOT analize, preglednosti i povezanosti njezina sadržaja sa sadržajem analize stanja, tekst SWOT analize podijeljen je u pet cjelina. Nazivi potpoglavlja SWOT analize usklađeni su s nazivima potpoglavlja analize stanja.

5.1. SWOT ANALIZA RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

SNAGE

- Porast broja upisane djece u ustanove RPOO-a u dvanaestogodišnjem razdoblju;
- Sudjelovanje odgojitelja i stručnih suradnika u provedbi edukacija i programa stručnog usavršavanja;
- Realizacija brojnih ulaganja u dogradnju postojećih i izgradnju novih ustanova RPOO-a, sufinancirana sredstvima Europske unije u okviru Programa ruralnog razvoja 2014. – 2020. (mjera 7.4.) te Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026.;
- Provedba velikog broja dodatnih programa za vrtićku djecu;
- Provedba projekta Istarske županije „Institucionalizacija zavičajne nastave“;
- Kontinuirana podrška osnivača u osiguravanju potrebnih financijskih sredstva, pružanju stručne pomoći i praćenju rada predškolskih ustanova.

SLABOSTI

- Neusklađenost radnog vremena dječjih vrtića s potrebama roditelja;
- Nedostatna financijska sredstva za provedbu posebnih programa za djecu s teškoćama u razvoju;
- Nedovoljan broj edukacija odgojitelja i stručnih suradnika za rad s djecom s teškoćama u razvoju;
- Ograničena financijska sredstva za provedbu posebnih programa te edukaciju odgojitelja i stručnih suradnika za rad s darovitom djecom;
- Nedovoljan odaziv pripadnika pojedinih nacionalnih manjina na upis djece u predškolske ustanove i obvezni program predškole;
- Nedovoljna povezanost i koordinacija rada predškolskih ustanova te neujednačenost u organizaciji rada i ostvarivanju materijalnih i drugih prava djelatnika;
- Nedostatni kapaciteti ustanova za pripremu i provedbu EU projekata.

PRILIKE

- Velika ulaganja u izgradnju nove i dogradnju postojeće infrastrukture u sklopu Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026 te drugih EU programa i fondova;
- Uspostava novog modela osiguranja fiskalne održivosti vrtića, usvajanjem Uredbe o kriterijima i mjerilima za utvrđivanje iznosa sredstava za fiskalnu održivost dječjih vrtića;
- Daljnji razvoj i provedba edukativnih aktivnosti i posebnih programa za rad s djecom s teškoćama u razvoju i darovitom djecom;
- Suradnja predškolskih ustanova i drugih dionika na razini Istarske županije i jedinica lokalne samouprave;
- Promocija profesije odgojitelja i stručnih suradnika te predstavljanje aktivnosti i rezultata rada predškolskih ustanova široj javnosti.

PRIJETNJE

- Smanjenje broja odgojitelja i stručnih suradnika osposobljenih za rad s predškolskom djecom (dugo čekanje na pripravništvo, dugotrajni rad na zamjenama, rad na određeno vrijeme, neusklađenost zakonodavnog okvira s potrebama poslodavaca);
- Zapošljavanje potencijalnih djelatnika predškolskih ustanova u drugim profitabilnim sektorima, osobito u sektoru turizma i ugostiteljstva;
- Postojanje razlika u subvencioniranju privatnih i javnih ustanova u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

5.2. SWOT ANALIZA OSNOVNOŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje

SNAGE

- Rad većine osnovnoškolskih ustanova u jednoj smjeni koja se ne rotira;
- Organizirani produženi boravak u većini škola;
- Postojanje posebnih odgojno-obrazovnih ustanova za učenika s teškoćama u razvoju;
- Omogućena edukacija učitelja, nastavnika i stručnih suradnika za rad s učenicima s teškoćama u razvoju i darovitim učenicima;
- Uvođenje programa građanskog odgoja i obrazovanja u sve osnovne škole čiji je osnivač Istarska županija;
- Provedba projekta „Institucionalizacija zavičajne nastave“ u 45 osnovnih škola na području Županije;
- Digitalno opremanje škola te edukacija učitelja, nastavnika i učenika u okviru projekta e-škole;
- Kontinuirana višegodišnja provedba projekta MOZAIK, kojim se osiguravaju pomoćnici u nastavi za djecu s teškoćama u razvoju;
- Kvalitetna suradnja škola s osnivačima, srednjoškolskim ustanovama, roditeljima te drugim relevantnim dionicima na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

SLABOSTI

- Ograničena financijska sredstava za unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta, provedbu odgojno-obrazovnih programa i usavršavanje djelatnika;
- Nedostatak stručnog kadra, osobito nastavnika matematike i fizike, stručnih suradnika (logopeda, psihologa, pedagoga, edukacijskih rehabilitatora te fizioterapeuta) te djelatnika koji obavljaju administrativno-tehničke poslove i pomoćnih radnika;
- Mali udio projektnih sredstava u financiranju rada školskih ustanova;
- Nedovoljno iskustvo djelatnika osnovnih škola u pripremi i provedbi EU projekata;
- Manjak resursa za kvalitetan i sustavan rad s učenicima s teškoćama u razvoju i darovitim učenicima;
- Nedovoljna opremljenost učionica i kabineta za tehničku kulturu i STEM područja te sportskih dvorana;
- Nedovoljna financijska sredstva za osiguravanje nužne asistivne tehnologije za djecu s teškoćama u razvoju;
- Nedostatna komunikacija s predškolskim ustanovama, posebice ona vezana za djecu s teškoćama u razvoju te djecu pripadnike pojedinih nacionalnih manjina;
- Ograničena financijska sredstva za kvalitetnu organizaciju prijevoza učenika osnovnih škola u svrhu ostvarenja jednake pristupačnosti obrazovanja svim učenicima.

PRILIKE

- Velika ulaganja u izgradnju nove i dogradnju postojeće infrastrukture u sklopu Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026 te drugih EU programa i fondova;
- Daljnji razvoj i provedba edukativnih aktivnosti i posebnih programa za rad s djecom s teškoćama u razvoju i darovitom djecom;
- Povećanje uključenosti ustanova osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja u EU i druge projekte;
- Suradnja osnovnoškolskih ustanova i drugih dionika na nacionalnoj, županijskoj i lokalnoj razini.

PRIJETNJE

- Daljnje smanjenje broja nastavnika i stručnih suradnika, pogotovo u STEM područjima (osobito matematika i fizika);
- Otežano zapošljavanje pomoćno-tehničkog osoblja i pomoćnika u nastavi zbog neadekvatnog zakonodavnog okvira (zabrana zapošljavanja, rad na određeno);
- Daljnji rast cijena prijevoza učenika i potencijalno ukidanje pojedinih linija;
- Visok stupanj centralizacije koji nedovoljno uvažava regionalne specifičnosti u osmišljavanju obrazovne politike u sustavu osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja.

5.3. SWOT ANALIZA SREDNJOŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Srednjoškolski odgoj i obrazovanje

SNAGE

- Rad većine srednjoškolskih ustanova u jednoj smjeni;
- Omogućena edukacija nastavnika, profesora i stručnih suradnika za rad s učenicima s teškoćama u razvoju i darovitim učenicima;
- Postojanje posebnih odgojno-obrazovnih ustanova za učenike s teškoćama u razvoju;
- Provedba projekta „Institucionalizacija zavičajne nastave“ u 23 srednje škole na području Istarske županije;
- Digitalno opremanje škola te edukacija nastavnika, profesora i učenika u okviru projekta e-škole;
- Ostvareni preduvjeti za kvalitetnu izobrazbu zdravstvenih kadrova u novoizgrađenoj Medicinskoj školi;
- Kontinuirana višegodišnja provedba projekta MOZAIK, kojim se osiguravaju pomoćnici u nastavi za djecu s teškoćama u razvoju;
- Kvalitetna suradnja škola s osnivačima, osnovnoškolskim i visokoškolskim ustanovama, gospodarskim subjektima, roditeljima te drugim relevantnim dionicima na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.
- Programi nadstandarda kao što je Građanski odgoj i obrazovanje u OŠ, Škola i Zajednica u SŠ, edukacija nastavnika za rad s darovitim učenicima.

SLABOSTI

- Nedovoljna usklađenost odgojno-obrazovnih programa s potrebama tržišta rada (primjerice u STEM području);
- Zastarjelost dijela postojećih kurikuluma;
- Ograničena financijska sredstava za unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta, provedbu odgojno-obrazovnih programa i usavršavanje djelatnika;
- Nedostatak nastavnog kadra, naročito profesora i nastavnika informatike, matematike, fizike, povezanih prirodoslovnih ili tehničkih grupa predmeta te pojedinih stranih jezika;
- Postojanje ograničenja u zapošljavanju pomoćno-tehničkog osoblja;
- Ograničeni resursi za rad s darovitim učenicima;
- Nedovoljno iskustvo djelatnika srednjih škola u pripremi i provedbi EU projekata;
- Poteškoće u pronalasku poslodavaca za obavljanje stručne prakse te ograničena sredstva za uređenje i opremanje stručnih radionica u školskim prostorima.

PRILIKE

- Adekvatna kapitalizacija uspostave Regionalnog centra kompetentnosti u sektoru ugostiteljstva i turizma, kao primjera dobre prakse za osnivanje novog Centra izvrsnosti u elektrotehnici;
- Dostupnost financijskih sredstava iz programa i fondova Europske unije za daljnje unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta i rada srednjoškolskih ustanova;
- Daljnji razvoj i provedba edukativnih aktivnosti i posebnih programa za rad s djecom s teškoćama u razvoju i darovitom djecom;
- Povećanje uključenosti srednjoškolskih ustanova u provedbu EU i drugih projekata;
- Suradnja srednjoškolskih ustanova i drugih dionika na nacionalnoj, županijskoj i lokalnoj razini.

PRIJETNJE

- Sporost usklađivanja obrazovne politike, usvojene na nacionalnoj razini, s potrebama tržišta rada;
- Smanjenje broja profesora i nastavnika informatike, matematike, fizike, povezanih prirodoslovnih ili tehničkih grupa predmeta te pojedinih stranih jezika;
- Otežano zapošljavanje pomoćno-tehničkog osoblja i pomoćnika u nastavi zbog neadekvatnog zakonodavnog okvira (ograničenja u zapošljavanju, rad na određeno);
- Daljnji rast cijena prijevoza učenika i potencijalno ukidanje pojedinih linija;
- Visok stupanj centralizacije koji nedovoljno uvažava regionalne specifičnosti u osmišljavanju obrazovne politike u sustavu srednjoškolskog odgoja i obrazovanja.

5.4. SWOT ANALIZA VISOKOG OBRAZOVANJA

Visoko obrazovanje

SNAGE

- Djelovanje Centra za istraživanje materijala METRIS u sklopu Istarskog veleučilišta – Università istriana di scienze applicate;
- Proširenje kapaciteta Studentskog doma u Puli;
- Razvijena suradnja ustanova visokog obrazovanja s gospodarstvenicima;
- Stipendiranje studenata od strane Istarske županije u 3 kategorije stipendija;
- Otvaranje novih smjerova na Istarskom veleučilištu – Università istriana di scienze applicate u skladu s potrebama tržišta rada;
- Postojanje karijernih centara (Centar za razvoj karijera, alumni i cjeloživotno obrazovanje; Centar za podršku studentima i karijerno savjetovanje);
- Korištenje sredstava iz programa i fondova Europske unije, osobito Erasmus+ programa mobilnosti studenata i predavača.

SLABOSTI

- Nepostojanje uspostavljenog sustava praćenja uspješnosti u pronalaženju posla bivših studenata;
- Povremeni nedostatak stručnog kadra za provedbu pojedinih studijskih programa u ustanovama visokog obrazovanja.

PRILIKE

- Dostupnost financijskih sredstava iz programa i fondova Europske unije za daljnje unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta i rada ustanova visokog obrazovanja;
- Povećanje znanstvene i nastavne konkurentnosti ustanova visokog obrazovanja, osobito u području prirodnih, biotehničkih znanosti, biomedicine i zdravstva;
- Daljnje jačanje međunarodne suradnje ustanova visokog obrazovanja;
- Dodatno revidiranje postojećih i kreiranje novih studijskih programa u skladu s potrebama tržišta rada;
- Sudjelovanje u pripremi i provedbi novih EU i drugih projekata, temeljem prethodno stečenih znanja i iskustava.

PRIJETNJE

- Pad broja upisanih studenata na Sveučilište Jurja Dobrile u Puli,
- Pad broja upisanih studenata na Istarskom veleučilištu
- Poteškoće u pronalaženju stručnog kadra za izvođenje pojedinih studijskih programa.

5.5. SWOT ANALIZA CJELOŽIVOTNOG OBRAZOVANJA

Cjeloživotno obrazovanje

SNAGE

- Kvalitetan rad postojećih ustanova cjeloživotnog obrazovanja na području Istarske županije;
- Provedba programa cjeloživotnog obrazovanja uglavnom korelira s gospodarskim profilom Istarske županije i potrebama tržišta rada;
- Dobra suradnja s jedinicama lokalne samouprave, Istarskom županijom, gospodarskim subjektima, organizacijama civilnog društva i drugim relevantnim dionicima.

SLABOSTI

- Financiranje programa cjeloživotnog obrazovanja uvelike je ovisno o izdvajanju sredstava od strane polaznika;
- Nedostatan stručni kadar za provedu programa, osobito u manjim sredinama;
- Nepostojanje kontinuiranog procesa samovrednovanja i/ili vanjskog vrednovanja kvalitete rada ustanova cjeloživotnog obrazovanja;
- Nedovoljna suradnja s dionicima na EU, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, osobito u okviru EU i drugih projekata.

PRILIKE

- Ulaganja u unaprjeđenje rada ustanova cjeloživotnog obrazovanja iz programa i fondova Europske unije;
- Popularizacija cjeloživotnog obrazovanja kao adekvatnog odgovora na brze promjene tržišta rada;
- Umrežavanje i suradnja s institucijama na nacionalnoj i međunarodnoj razini, osobito kroz sudjelovanje u provedbi EU i drugih projekata.

PRIJETNJE

- Nedovoljno prepoznavanje značaja i potrebe za cjeloživotnim obrazovanjem;
- Poteškoće u pronalaženju stručnog kadra za izvođenje pojedinih programa cjeloživotnog obrazovanja.

6. Strateški okvir

6.1. POSEBNI CILJEVI I MJERE

U okviru Plana razvoja obrazovanja Istarske županije do 2030. godine definirano je 7 posebnih ciljeva i 20 mjera, koji su u cijelosti usklađeni s odredbama Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine, Plana razvoja Istarske županije za razdoblje 2022. – 2027. godine, Provedbenog programa Istarske županije za razdoblje 2022. – 2025. godine te odredbama ostalih relevantnih međunarodnih, EU, nacionalnih i regionalnih strateških dokumenata.

Navedeni pokazatelji rezultata za utvrđivanje doprinosa provedbe mjera ostvarivanju svakog pojedinog posebnog cilja, definirani su odredbama Provedbenog programa Istarske županije za razdoblje 2022. – 2025. godine.

Prikaz posebnih ciljeva i mjera u okviru Plana razvoja obrazovanja iž do 2030. godine

POSEBNI CILJEVI

MJERE

1. Unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta i opremljenosti odgojno-obrazovnih ustanova te učeničkih i studentskih domova	1.1. Izgradnja, rekonstrukcija i dogradnja odgojno-obrazovnih ustanova i školskih sportskih dvorana te njihovo opremanje s posebnim naglaskom na energetske učinkovitost i korištenje energije iz OIE;
1.2. Postizanje nadstandarda u opremanju specijaliziranih učionica, kabineta i laboratorija u odgojno-obrazovnim ustanovama;
1.3. Unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta za predškolsku djecu i učenike s teškoćama u razvoju te osobe s invaliditetom;
1.4. Poboljšanje kvalitete smještajnih kapaciteta u učeničkim i studentskim domovima. |
|---|---|

2. Poboljšanje pristupačnosti odgoja i obrazovanja djeci, roditeljima/starateljima te ostalim polaznicima obrazovnih programa	<p>2.1. Ujednačavanje pristupačnosti odgoja i obrazovanja u svim dijelovima Istarske županije;</p> <p>2.2. Poboljšanje pristupačnosti odgoja i obrazovanja pripadnicima nacionalnih manjina</p> <p>2.3. Unaprjeđenje odgojno-obrazovnog sustava za razvoj kompetencija djece s teškoćama u razvoju i OSI;</p> <p>2.4. Uspostava sustava rane identifikacije te poboljšanje kvalitete rada s darovitom djecom;</p> <p>2.5. Osnaživanje i uključivanje mladih u provedbu odgojno-obrazovnih programa i aktivnosti zajednice.</p>
3. Uvođenje novih i modernizacija postojećih kurikulumata usklađenih s potrebama tržišta rada	<p>3.1. Poboljšanje i modernizacija odgojno-obrazovnih programa srednjih škola;</p> <p>3.2. Jačanje i unaprjeđenje suradnje s poslodavcima;</p> <p>3.3. Osnaživanje ostalih kompetencija kroz odgojno-obrazovne programe.</p>
4. Unaprjeđenje i razvoj visokih učilišta i znanstvenih institucija te popularizacija znanosti i tehničke kulture	<p>4.1. Unaprjeđenje kvalitete studijskih programa, znanstveno–istraživačkih aktivnosti i ostvarenih rezultata:</p> <p>4.2. Poboljšanje diseminacije znanstvenih rezultata i stručnih znanja na međunarodnoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini te popularizacija znanosti i tehničke kulture.</p>
5. Osiguravanje kvalitetnog odgojno-obrazovnog kadra i suradnje ključnih aktera	<p>5.1. Jačanje kapaciteta djelatnika u sustavu odgoja i obrazovanja te mentora u provedbi stručne prakse kod poslodavaca;</p> <p>5.2. Motiviranje djelatnika u sustavu odgoja i obrazovanja i budućih zaposlenika te jačanje suradnje s ključnim akterima.</p>
6. Jačanje aktivnosti usmjeravanja i profesionalne orijentacije te poticanje ulaganja u obrazovanje, usavršavanje i cjeloživotno obrazovanje u skladu s potrebama tržišta rada	<p>6.1. Poboljšanje sustava usmjeravanja i profesionalne orijentacije učenika i studenata;</p> <p>6.2. Jačanje sustava cjeloživotnog obrazovanja.</p>

7. Očuvanje i razvoj istarskog identiteta u okviru odgojno-obrazovnog sustava	7.1. Razvoj zavičajnog identiteta i očuvanje nematerijalne baštine; 7.2. Očuvanje talijanskog jezika i promocija dvojezičnosti.
---	--

TABLICA 16 / Izvor: Izrađivači Plana razvoja obrazovanja Istarske županije do 2030. godine

U nastavku poglavlja izvršen je opis svih prethodno navedenih posebnih ciljeva te je utvrđen njihov doprinos ostvarenju posebnih ciljeva Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine, zajedničkih prioriteta Europske unije (zelena i digitalna tranzicija) i ciljeva Programa Ujedinjenih naroda o održivom razvoju do 2030. godine (UN Agenda 2030).¹²

6.1.1. POSEBNI CILJ 1. UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNIH UVJETA I OPREMLJENOSTI ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA TE UČENIČKIH I STUDENTSKIH DOMOVA

Izgradnja, rekonstrukcija, dogradnja i opremanje odgojno-obrazovnih ustanova te učeničkih i studentskih domova predstavljaju nužne infrastrukturne preduvjete za osiguranje kvalitete i pristupačnosti odgoja i obrazovanja na svim razinama. U svrhu daljnjeg razvoja Istarske županije kao zelene i otporne regije, koja se uspješno suočava s klimatskim promjenama, provedba mjera i aktivnosti usmjerenih na ostvarenje ovog posebnog cilja uključivat će unaprjeđenje energetske učinkovitosti i korištenje OIE. Stoga ovaj posebni cilj doprinosi procesu zelene i digitalne tranzicije Europske unije te ostvarenju cilja 4 Programa Ujedinjenih naroda o održivom razvoju do 2030. godine. Usklađen je s posebnim ciljevima 1. – 8. i posebnim ciljem 10. Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine.

U sklopu posebnog cilja 1. predviđena je provedba sljedećih mjera:

- 1.1 Izgradnja, rekonstrukcija i dogradnja odgojno-obrazovnih ustanova i školskih sportskih dvorana te njihovo opremanje s posebnim naglaskom na energetske učinkovitost i korištenje energije iz OIE;
- 1.2 Postizanje nadstandarda u opremanju specijaliziranih učionica, kabineta i laboratorija u odgojno-obrazovnim ustanovama (radionice za stručnu praksu, učionice za strukovnu nastavu, STEM učionice, kabineti i laboratoriji);
- 1.3 Unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta za predškolsku djecu i učenike s teškoćama u razvoju te osobe s invaliditetom (opremanje specijaliziranih učionica s asistivnom tehnologijom i pomagalima, omogućavanje nesmetanog pristupa

¹² Program Ujedinjenih naroda o održivom razvoju do 2030. godine (tzv. Agenda 2030) donesen je na Sastanku na vrhu (Summitu) Ujedinjenih naroda o održivom razvoju u New Yorku u rujnu 2015., dok je završni dokument Sastanka na vrhu formalno usvojen 21. listopada 2015. godine kao rezolucija Opće skupštine UN-a 70/1 pod nazivom „Promijenimo naš svijet: Agenda 2030 za održivi razvoj“. Glavnu okosnicu Agende predstavlja 17 ciljeva održivog razvoja, detaljno razrađenih u 169 međusobno povezanih podciljeva.

- predškolskoj djeci i učenicima s teškoćama razvoju te osobama s invaliditetom);
- 1.4 Poboljšanje kvalitete smještajnih kapaciteta u učeničkim i studentskim domovima (izgradnja, rekonstrukcija, dogradnja i opremanje učeničkih i studentskih domova).

Pokazatelji rezultata za mjere u okviru posebnog cilja 1. su:

NAZIV POKAZATELJA	JEDINICA MJERE	POČETNA VRIJEDNOST 2023.	CILJNA VRIJEDNOST 2030.
Broj izgrađenih, dograđenih, rekonstruiranih, adaptiranih i/ili, saniranih zgrada osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova	broj	30	40
Broj osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova za koje je izvršena nabava namještaja i opreme	broj	10	40

6.1.2. POSEBNI CILJ 2. POBOLJŠANJE PRISTUPAČNOSTI ODGOJA I OBRAZOVANJA DJECI, RODITELJIMA/STARATELJIMA TE OSTALIM POLAZNICIMA ODGOJNO-OBRAZOVNIH PROGRAMA

Posebni cilj 2. usmjeren je na ujednačavanje pristupačnosti odgoja i obrazovanja u svim dijelovima Istarske županije, pružanje individualizirane potpore djeci s teškoćama u razvoju te OSI, uspostavu sustava rane identifikacije te poboljšanje kvalitete rada s darovitom djecom, kao i poticanje uključivanja djece pripadnika nacionalnih manjina u provedbu odgojno-obrazovnih programa, osobito onih koji se izvode u predškolskim ustanovama. Posebna se pažnja posvećuje osnaživanju i uključivanju mladih u odgojno-obrazovne programe i aktivnosti zajednice te pružanju stručne pomoći djeci i mladima u očuvanju mentalnog zdravlja i prevenciji vršnjačkog nasilja. Slijedom prethodno navedenog, posebni cilj 2. doprinosi procesu digitalne tranzicije Europske unije te ostvarenju cilja 4 Programa Ujedinjenih naroda o održivom razvoju do 2030. godine. Sukladan je sadržaju posebnih ciljeva 1. – 8. Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine.

U sklopu posebnog cilja 2. predviđena je provedba sljedećih mjera:

- 2.1. Ujednačavanje pristupačnosti odgoja i obrazovanja u svim dijelovima Istarske županije (financiranje posebnog i javnog prijevoza učenika osnovnih škola, sufinanciranje javnog prijevoza učenika srednjih škola, prilagođavanje rasporeda linija potrebama učenika, prilagođavanje radnog vremena predškolskih ustanova potrebama roditelja/staratelja, osiguravanje uvjeta za jednosmjensku nastavu u svim školama, povećanje stipendijskog fonda za srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje);
- 2.2. Poboljšanje pristupačnosti odgoja i obrazovanja pripadnicima nacionalnih manjina (poticanje uključivanja djece pripadnika nacionalnih manjina u provedbu odgojno-obrazovnih programa (osobito programa u predškolskim ustanovama i programe predškole), zapošljavanje i stručno usavršavanje odgajatelja i nastavnog osoblja za izvođenje predmeta iz programa nacionalnih manjina);
- 2.3. Unaprjeđenje odgojno-obrazovnog sustava za razvoj kompetencija djece s teškoćama u razvoju i OSI (osiguravanje učinkovite vertikalne komunikacije između ustanova različitih odgojno-obrazovnih razina u svrhu pravovremene razmjene informacija o broju djece s teškoćama u razvoju i OSI te vrstama teškoća, stručno usavršavanje u svrhu povećanja kompetencija odgojitelja i nastavnog osoblja za rad s djecom s teškoćama u razvoju i OSI, omogućavanje kontinuiranog rada pomoćnika u nastavi s djecom s teškoćama u razvoju);
- 2.4. Uspostava sustava rane identifikacije te poboljšanje kvalitete rada s darovitom djecom (definiranje protokola rane identifikacije darovite djece za različita područja, stručno usavršavanje odgojitelja i nastavnog osoblja za rad s darovitom djecom, izrada razlikovnih i individualiziranih kurikuluma za rad s darovitom djecom u redovnoj nastavi i izvan redovne nastave);
- 2.5. Osnaživanje i uključivanje mladih u provedbu odgojno-obrazovnih programa i aktivnosti zajednice (poticanje mladih na sudjelovanje u programima prekogranične suradnje te programima zaštite okoliša i racionalnog gospodarenja otpadom, promicanje organizacije i provedbe sportskih aktivnosti za djecu i mlade, pružanje stručne pomoći djeci i mladima u očuvanju mentalnog zdravlja, provedba programa međugeneracijske solidarnosti i prevencije vršnjačkog nasilja).

Pokazatelji rezultata za mjere u okviru posebnog cilja 2. su:

NAZIV POKAZATELJA	JEDINICA MJERE	POČETNA	CILJNA
		VRIJEDNOST 2023.	VRIJEDNOST 2030.
Broj djece s poteškoćama u razvoju uključene u sustav osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja s educiranim pomoćnicima u nastavi i stručno komunikacijskim posrednicima	broj	120	120
Broj stipendista Istarske županije	broj	100	150
Broj učenika kojima se financiraju/ sufinanciraju troškovi posebnog i javnog prijevoza	broj	6.000	7.700

6.1.3. POSEBNI CILJ 3. UVOĐENJE NOVIH I MODERNIZACIJA POSTOJEĆIH KURIKULUMA USKLAĐENIH S POTREBAMA TRŽIŠTA RADA

Prilagodba odgojno-obrazovnog sustava društvenim i gospodarskim promjenama očitovat će se u uvođenju novih i modernizaciji postojećih kurikuluma te njihovom usklađivanju s potrebama tržišta. Jedan od temeljnih preduvjeta za ostvarenje posebnog cilja je jačanje i unaprjeđenje suradnje s poslodavcima vezane za organizaciju i provedbu stručne prakse srednjoškolaca i studenata te izradu mentorskih programa. Navedeni cilj sukladan je posebnom cilju 3 Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine te doprinosi digitalnoj tranziciji, jednom od zajedničkih prioriteta Europske unije, kao i ostvarenju cilja 4 Programa Ujedinjenih naroda o održivom razvoju do 2030. godine.

U sklopu posebnog cilja 3. predviđena je provedba sljedećih mjera:

- 3.1. Poboljšanje i modernizacija odgojno-obrazovnih programa srednjih škola (usklađivanje postojećih i uvođenje novih strukovnih programa s potrebama tržišta rada i HKO-om na sektorskoj razini s posebnim naglaskom na sektore turizma i ugostiteljstva, zdravstva, poljoprivrede, ribarstva, elektrotehnike, strojarstva i dr., unaprjeđenje kvalitete i modernizacija nastavnog plana i programa u gimnazijskom obrazovanju);
- 3.2. Jačanje i unaprjeđenje suradnje s poslodavcima (ostvarivanje suradnje s poslodavcima vezane za organizaciju i provedbu stručne prakse srednjoškolaca i studenata te izradu mentorskih programa);

- 3.3. Osnaživanje ostalih kompetencija kroz odgojno-obrazovne programe (izvannastavna aktivnost Građanski odgoj i obrazovanje, fakultativni predmet Škola i Zajednica (ŠiZ), stjecanje digitalnih vještina i informatičke pismenosti, edukacije iz područja prava, ekonomije, marketinga i dr., razvijanje poduzetničkih vještina kroz učeničke zadruge i vježbeničke tvrtke).

Pokazatelji rezultata za mjere u okviru posebnog cilja 3. su:

NAZIV POKAZATELJA	JEDINICA MJERE	POČETNA VRIJEDNOST 2023.	CILJNA VRIJEDNOST 2030.
Broj izdanih prethodnih suglasnosti za uvođenje novih kurikuluma	broj	5	10
Broj novih obrazovnih kurikuluma u sektoru turizma i ugostiteljstva	broj	5	8

6.1.4. POSEBNI CILJ 4. UNAPRJEĐENJE I RAZVOJ VISOKIH UČILIŠTA I ZNANSTVENIH INSTITUCIJA TE POPULARIZACIJA ZNANOSTI I TEHNIČKE KULTURE

Pozicioniranju Istre kao regije znanja doprinijet će razvoj visokih učilišta i znanstvenih institucija te popularizacija znanosti i tehničke kulture. Provedba mjera i aktivnosti u okviru posebnog cilja 4. bit će usmjerena na unaprjeđenje kvalitete studijskih programa, znanstveno-istraživačkih aktivnosti i ostvarenih rezultata te poboljšanje njihove diseminacije na međunarodnoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Temeljem prethodno navedenog, možemo zaključiti da predmetni posebni cilj doprinosi digitalnoj tranziciji Europske unije te ostvarenju cilja 4 Programa Ujedinjenih naroda o održivom razvoju do 2030. godine. Usklađen je s posebnim ciljem 5 Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine.

U sklopu posebnog cilja 4. predviđena je provedba sljedećih mjera:

- 4.1. Unaprjeđenje kvalitete studijskih programa, znanstveno–istraživačkih aktivnosti i ostvarenih rezultata (primjena visokih kriterija znanstvene kvalitete za zapošljavanje u znanstvena zvanja, osiguravanje uvjeta za kontinuirano stručno usavršavanje znanstvenika, unaprjeđenje studijskih programa u skladu s potrebama tržišta rada, povećanje broja znanstvenih istraživanja za potrebe gospodarstva, daljnje unaprjeđenje kvalitete i povećanje broja znanstvenih radova objavljenih u relevantnim časopisima, povećanje broja doktoranada i znanstvenika u najvišem zvanju);

4.2. Poboljšanje diseminacije znanstvenih rezultata i stručnih znanja na međunarodnoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini te popularizacija znanosti i tehničke kulture (organiziranje i sudjelovanje u radu znanstvenih i stručnih skupova, razvijanje izdavačke djelatnosti, predstavljanje znanstvenih rezultata i stručnih znanja potencijalnim budućim studentima i široj javnosti, jačanje međuinstitucionalne suradnje na međunarodnoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, poticanje mobilnosti studenata i nastavnog osoblja putem dostupnih EU programa, pružanje potpore provedbi programa tehničke kulture i daljnjem stručnom osposobljavanju profesora i edukatora).

Pokazatelji rezultata za mjere u okviru posebnog cilja 4. su:

NAZIV POKAZATELJA	JEDINICA MJERE	POČETNA VRIJEDNOST 2023.	CILJNA VRIJEDNOST 2030.
Znanstvena istraživanja provedena u suradnji s gospodarstvom	broj	140	180
Broj odrađenih ispitivanja	broj	2.200	2.800
Broj profesora i edukatora s novim tehničkim vještinama u STEM području	broj	3	20
Broj djece polaznika različitih znanstvenih i STEM programa i edukacija	broj	600	2.000

6.1.5. POSEBNI CILJ 5. OSIGURAVANJE KVALITETNOG ODGOJNO-OBRAZOVNOG KADRA I SURADNJE KLJUČNIH AKTERA

Osnaživanje kapaciteta odgojno-obrazovnog kadra te promicanje suradnje relevantnih dionika ključni su za unaprjeđenje kvalitete i standarda odgojno-obrazovnog sustava. Stoga je nužno ojačati motivaciju nastavnog osoblja te kontinuirano ulagati u provedbu njegovog stručnog usavršavanja. Posebni cilj svojim sadržajem doprinosi ostvarenju cilja 4 Programa Ujedinjenih naroda o održivom razvoju do 2030. godine te je sukladan sadržaju posebnih ciljeva 1 – 8 Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine.

U sklopu posebnog cilja 5. predviđena je provedba sljedećih mjera:

- 5.1. Jačanje kapaciteta djelatnika u sustavu odgoja i obrazovanja te mentora u provedbi stručne prakse kod poslodavaca (osiguravanje preduvjeta za kontinuirano stručno usavršavanje nastavnog osoblja i mentora, provedba sustavnog upravljanja ljudskim resursima, osnaživanje odgojno-obrazovnih ustanova u pripremi i provedbi projekata);
- 5.2. Motiviranje djelatnika u sustavu odgoja i obrazovanja i budućih zaposlenika te jačanje suradnje s ključnim akterima (stimuliranje i nagrađivanje djelatnika za izniman doprinos u radu, poticanje nastavnog osoblja na napredovanje u viša zvanja, motiviranje i stimuliranje potencijalnih djelatnika, osobito iz STEM područja, za rad u odgojno-obrazovnom sustavu, promicanje suradnje svih relevantnih dionika odgojno-obrazovnog sustava na međunarodnoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini).

Pokazatelj rezultata za mjere u okviru posebnog cilja 5. je:

NAZIV POKAZATELJA	JEDINICA MJERE	POČETNA	CILJNA
		VRIJEDNOST 2023.	VRIJEDNOST 2030.
Provedba edukacija odgojno-obrazovnih djelatnika za stjecanje novih vještina i kompetencija	n/p	kontinuirano	kontinuirano

6.1.6. POSEBNI CILJ 6. JAČANJE AKTIVNOSTI USMJERAVANJA I PROFESIONALNE ORIJENTACIJE TE POTICANJE ULAGANJA U OBRAZOVANJE, USAVRŠAVANJE I CJELOŽIVOTNO OBRAZOVANJE U SKLADU S POTREBAMA TRŽIŠTA RADA

Sukladno strateškim dokumentima usvojenima na nacionalnoj i regionalnoj razini, u predstojećem razdoblju posebna pažnja posvetit će se jačanju aktivnosti usmjerenja i profesionalne orijentacije te poticanju ulaganja u obrazovanje, usavršavanje i cjeloživotno obrazovanje s posebnim naglaskom na zanimanja koja su prepoznata kao relevantna i deficitarna, a to su zanimanja iz sektora turizma i ugostiteljstva, zdravstva, elektrotehnike, strojarstva, poljoprivrede, ribarstva i drugih primarnih sektora. Predmetni cilj doprinosi provedbi digitalne tranzicije Europske unije te ostvarenju cilja 4 Programa Ujedinjenih naroda o održivom razvoju do 2030. godine. Usklađen je s posebnim ciljem 4 Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine.

U sklopu posebnog cilja 6. predviđena je provedba sljedećih mjera:

- 6.1. Poboljšanje sustava usmjeravanja i profesionalne orijentacije učenika i studenata (stvaranje preduvjeta za učinkovitu provedbu aktivnosti u okviru sustava usmjeravanja i profesionalne orijentacije učenika i studenata, stručno osposobljavanje nastavnog osoblja za prepoznavanje potencijala učenika i studenata te za karijerno savjetovanje, poticanje upisa učenika i studenata u odgojno-obrazovne programe relevantne za gospodarski i društveni razvoj te programe deficitarnih zanimanja, ostvarivanje suradnje s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, gospodarskim subjektima, roditeljima i drugim relevantnim dionicima);
- 6.2. Jačanje sustava cjeloživotnog obrazovanja (povećanje broja i kvalitete obrazovnih programa usklađenih s potrebama tržišta rada, omogućavanje provedbe individualiziranih programa prilagođenih potrebama pojedinaca, stručno usavršavanje predavača o korištenju inovativnih metoda poučavanja i andragogiji, promicanje suradnje s dionicima iz odgojno-obrazovnog sustava, organizacijama civilnog društva, gospodarskim subjektima i drugim relevantnim dionicima, poticanje samozapošljavanja, stjecanja potrebnih vještina te prekvalifikacije osoba sa suficitarnim zanimanjima prema zanimanjima digitalnog doba).

Pokazatelji rezultata za mjere u okviru posebnog cilja 6. su:

NAZIV POKAZATELJA	JEDINICA MJERE	POČETNA VRIJEDNOST 2023.	CILJNA VRIJEDNOST 2030.
Broj osoba s usvojenim znanjem	broj	25	50
Broj obrazovnih programa i programa stručnog usavršavanja za odrasle	broj	53	60
Broj educiranih mladih ljudi	broj	20	40

6.1.7. POSEBNI CILJ 7. OČUVANJE I RAZVOJ ISTARSKOG IDENTITETA U OKVIRU ODGOJNO-OBRAZOVNOG SUSTAVA

Posebni cilj 7. predviđa provedbu mjera i aktivnosti vezanih za očuvanje i daljnji razvoj istarskog identiteta, provedbom programa i projekata usmjerenih na očuvanje zavičajnog identiteta i nematerijalne baštine te očuvanje talijanskog jezika i promociju dvojezičnosti. Navedeni posebni cilj doprinosi ostvarivanju cilja 4 Programa Ujedinjenih naroda o održivom razvoju.

U sklopu posebnog cilja 7. predviđena je provedba sljedećih mjera:

- 7.1. Razvoj zavičajnog identiteta i očuvanje nematerijalne baštine (provedba projekta „Institucionalizacija zavičajne nastave“ u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama te integriranje zavičajne nastave u sve druge obrazovne razine, izrada nastavnih pomagala za zavičajnu nastavu, uspostava središta za razvoj zavičajne nastave, održavanje festivala zavičajnosti, razvoj programa cjeloživotnog obrazovanja u području kulture i umjetnosti u suradnji s pučkim otvorenim učilištima, promicanje očuvanja istarskih dijalekata, plesova, običaja te tradicionalnih vještina);
- 7.2. Očuvanje talijanskog jezika i promocija dvojezičnosti (sufinanciranje i praćenje rada institucija koje djeluju na talijanskom jeziku, nastavak provedbe jezičnih laboratorija talijanskog jezika za predškolarce koji pohađaju vrtiće na hrvatskom jeziku, nastavak provedbe stručnih usavršavanja za učitelje i profesore talijanskog jezika (L1, L2), promicanje i očuvanje dijalekata te organizacija natjecanja u literarnom izričaju).

Pokazatelji rezultata za mjere u okviru posebnog cilja 7. su:

NAZIV POKAZATELJA	JEDINICA MJERE	POČETNA	CILJNA
		VRIJEDNOST 2023.	VRIJEDNOST 2030.
Broj ustanova predškolskog odgoja, osnovnih i srednjih škola uključenih u zavičajnu nastavu	broj	105	105
Broj održanih festivala zavičajnosti	broj	3	3

7. Indikativni financijski okvir za provedbu plana

indikativni financijski okvir za provedbu Plana razvoja obrazovanja Istarske županije za razdoblje do 2030. godine usmjeren je na povezivanje provedbe mjera u okviru utvrđenih posebnih ciljeva s pripadajućim izvorima financiranja, županijskim proračunom, proračunima jedinica lokalne samouprave, državnim proračunom, sredstvima EU programa i fondova te ostalim izvorima, sukladno načelima ekonomičnosti, učinkovitosti i djelotvornosti.

Osim financijskih sredstava osiguranih državnim proračunom, potrebno je istaknuti činjenicu da Istarska županija, jedinice lokalne i ostali osnivači odgojno-obrazovnih ustanova kontinuirano ulažu značajna sredstva u financiranje njihove djelatnosti te izgradnje, rekonstrukcije, dogradnje i opremanja, kao i provedbe brojnih razvojnih programa i projekata.

Važan izvor financiranja odgojno-obrazovnog sustava su i sredstva iz programa i fondova Europske unije. Uredbom Vijeća od 17. prosinca 2020. godine utvrđen je Višegodišnji financijski okvir (VFO) EU-a za razdoblje 2021. – 2027., kojim je za 27 država članica predviđen dugoročni proračun od 1.074,3 milijardi eura, sukladno cijenama iz 2018. godine. Zajedno s instrumentom za oporavak Next Generation EU od 750 milijardi eura, osiguran je dosad najveći iznos sredstava od 1,8 bilijuna eura za realizaciju dugoročnih prioriteta Europske unije u raznim područjima.

U okviru Mehanizma za oporavak i otpornost Republika Hrvatska ima na raspolaganju 6,3 milijardi eura bespovratne pomoći i 3,6 milijardi eura povoljnih zajmova, koji se koriste sukladno odredbama Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026. Nacionalni plan sastoji se od pet komponenti i jedne horizontalne inicijative (obnova zgrada nakon razornih potresa), a njegovi su ključni dijelovi mjere koje podupiru jačanje okvira za istraživanje, razvoj i inovacije te politike u čijem su fokusu djeca i mladi.

Potrebno je posebno istaknuti mogućnosti Istarske i Sisačko–moslavačke županije za korištenje sredstava iz Fonda za pravednu tranziciju, koji predstavlja ključni element europskog zelenog sporazuma. Cilj mu je osigurati namjensko financiranje u okviru mehanizma za pravednu tranziciju u kontekstu Kohezijske politike za rješavanje gospodarskih i socijalnih troškova tranzicije prema klimatski neutralnom i kružnom gospodarstvu. Ukupna sredstava Fonda iznose 17,5 milijardi eura, dok su sredstva namijenjena Republici Hrvatskoj određena u visini od 185,8 milijuna eura. Istarska županija je, u suradnji s javnom ustanovom „Regionalni koordinator Istarske županije za europske programe i fondove – Coordinatore regionale della Regione Istriana per

i programmi e fondi europei“ pružila stručnu podršku Ministarstvu regionalnoga razvoja i fondova Europske unije i uključenim jedinicama lokalne samouprave u procesu programiranja Teritorijalnog plana za pravednu tranziciju Republike Hrvatske koji se financira iz Fonda za pravednu tranziciju (FPT).

Osiguravanje znatnih financijskih sredstva iz programa i fondova Europske unije, potaknulo je pripremu brojnih projekata usmjerenih na daljnje unaprjeđenje svih razina sustava obrazovanja u Istarskoj županiji. U kontekstu izrade ovog strateškog dokumenta, važno je istaknuti pripremu sljedećih projekata:

- Centar izvrsnosti u elektrotehnici, koji se planira uspostaviti u Srednjoj školi Mate Blažine u Labinu;
- METRIS + – jačanje kapaciteta Centra za istraživanje materijala Istarske županije, čiji je nositelj Istarsko veleučilište-Università istriana di scienze applicate;
- Projekti usmjereni na osiguravanje jednosmjenske nastave u svim osnovnim i srednjim školama na području Istarske županije, rekonstrukcijom i dogradnjom škola koje trenutno rade u dvije smjene.
- Projekti kojima se poboljšavaju infrastrukturni uvjeti škola koje već rade u jednoj smjeni, no nedostaju im pojedini prostori sukladno Odluci o utvrđivanju normativa prostora građevina osnovnih škola

Popis tablica, grafičkih prikaza i slika

TABLICA	NAZIV	STRANICA
1	Ciljevi, načela i vrijednosti prema Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje	14
2	Izvori financijskih sredstava visokih učilišta	25
3	Usporedni prikaz sudjelovanja odraslih u cjeloživotnom učenju na razini RH i EU	30
4	Srednjoškolski općeobrazovni i umjetnički programi u Istarskoj županiji prema broju učenika u školskoj godini 2022./2023.	48
5	Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja HZZ-a za područje IŽ	49
6	Struktura Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli prema studijskim programima	56
7	Pregled broja korisnika mjera aktivne politike zapošljavanja u Istarskoj županiji	66
8	Prikaz osnovnih gospodarskih pokazatelja za Istarsku županiju	76
9	Bruto dodana vrijednost po sektorima u Istarskoj županiji	77
10	Radno aktivno stanovništvo na nacionalnoj i regionalnoj razini	79
11	Nezaposlene osobe prema dobi i spolu 2022. godine u Istarskoj županiji	80
12	Nezaposlene osobe prema spolu u Istarskoj županiji	81
13	Nezaposlene osobe prema dobi u Istarskoj županiji	82
14	Nezaposlene osobe prema stupnju obrazovanja u Istarskoj županiji	83
15	Ponuda poslova (potražnja za radnicima) na tržištu rada u Istarskoj županiji	83
16	Prikaz posebnih ciljeva i mjera u okviru Plana razvoja obrazovanja IŽ do 2030. godine	94

GRAFIKA	NAZIV	STRANICA
1	Broj učenika u osnovnim školama u razdoblju od 2013./2014. do 2022./2023. godine	17
2	Struktura srednjoškolskog obrazovanja u RH u školskoj godini 2022./2023.	20
3	Broj studenata u razdoblju akademskih godina 2013./2014. – 2021./2022.	24
4	Broj studenata po akademskoj godini i području znanosti	24
5	Broj visokih učilišta prema mjestu	25
6	Broj djece u ustanovama RPOO-a u Istarskoj županiji	37
7	Broj ustanova RPOO-a u Istarskoj županiji	38
8	Broj srednjoškolskih učenika u Istarskoj županiji po školskim godinama	47
9	Broj korisnika i zaposlenika u učeničkim domovima na području Istarske županije	51
10	Broj nastavnika u srednjoškolskim ustanovama na području Istarske županije	52
11	Prikaz broja studenata na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli po akademskim godinama	56
12	Prikaz broja učenika koji su upisali Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	59
13	Broj studenata i zaposlenika u studentskom domu u Puli	60
14	Odlazna i dolazna mobilnost studenata i predavača na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli u akademskoj godini 2022./2023.	60
15	Komparativni pregled osnovnih indikatora tržišta rada u petogodišnjem razdoblju	79
16	Nezaposlenost prema razini obrazovanja 2022. godine u Istarskoj županiji	80
17	Međuodnos ponude i potražnje na tržištu rada za 2022. g. u Istarskoj županiji	85

SLIKA	NAZIV	STRANICA
1	Prikaz obuhvaćenosti djece vrtićkim programima u JLS-u od 2014. do 2016.	10

Popis kratica

KRATICA	NAZIV
ASOO	Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
AZOO	Agencija za odgoj i obrazovanje
CARNET	Hrvatska akademska i istraživačka mreža
DPS	Državni pedagoški standard
DZS	Državni zavod za statistiku
ECCL	European Certificate for Classics/Europski certifikat o poznavanju klasičnih jezika i kulture
ECTS	European Credit Transfer and Accumulation System/Europski sustav prijenosa i prikupljanja bodova
EQF	European Qualifications Framework/Europski kvalifikacijski okvir
ESF	European Social Fund/Europski socijalni fond
ESF+	European Social Fund Plus/Europski socijalni fond plus
EU	European Union/Europska unija
FINA	Financijska agencija
HKO	Hrvatski kvalifikacijski okvir
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
IDA	Istarska razvojna agencija – IDA d.o.o.
IKT	Informacijsko–komunikacijska tehnologija
IISCI	InnoLab Istarski STEM Centar Izvrsnosti
ISVU	Informacijski sustav visokih učilišta
IŽ	Istarska županija
JLS	Jedinica lokalne samouprave
JLP(R)S	Jedinica područne (regionalne) samouprave
NEET	Not in Education, Employment, or Training/Nezaposlena osoba koja se ne obrazuje niti osposobljava
NPOO	Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026.

OCD	Organizacija civilnoga društva
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development/ Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj
QF – EHEA	Qualifications Frameworks in the European Higher Education Area/ Kvalifikacijski okviri Europskog prostora visokog obrazovanja
OSI	Osoba s invaliditetom
OŠ	Osnovna škola
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study/Međunarodno istraživanje čitalačke pismenosti
PISA	Programme for International Student Assessment/Međunarodni program za ispitivanje znanja i vještina učenika
RCK	Regionalni centar kompetentnosti
RH	Republika Hrvatska
RPOO	Rani i predškolski odgoj i obrazovanje
STEM	Science, technology, engineering, and mathematics/Znanost, tehnologija, inženjerstvo i matematika
ŠIZ	Nastavni predmet Škola i zajednica
TIMSS	Trends in International Mathematics and Science Study/Međunarodno istraživanje trendova u znanju matematike i prirodoslovlja

Ovaj dokument sufinancirala je Europska unija
iz Europskog fonda za regionalni razvoj